

Parkanon Joulu

1986

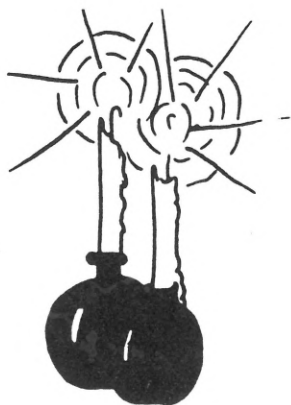
Parkanon Joulun avustajakilpailu

Tämä lehti on perinteisesti kaikkien niiden esiintymispaikka, joilla on kotiseutuaiheista tai muutakin kerrottavaa — sanallisesti ja kuvin. Vanhaan tapaan toimitaan nytkin kilpailun muotoisesti. Ohjeet ja puitteet on harkittu näin: Ei kilpailla varsinaisissa sarjoissa, mutta kirjoitukset (piirroksset, valokuvat) voisivat olla seuraavan tapaisia:

1. Perinteeseen liittyviä
2. Pakinoita ja muita vapaita kertomuksia
3. Runoja
4. Pienoisnäytelmiä
5. Kaskuja Parkanosta

Aineiston tulee olla ennen julkaisematonta. Lähetykset toimitetaan Parkanon Joululle os. Lea Luodetlahti, Parkanon Joulun sihteeri, Ylä-Satakunta, 39700 Parkano 30. 4. 1987 mennessä. Osallistujien kesken jaetaan rahapalkintoja. Tuomaristona on lehden toimituskunta.

Parkanon Joulu

Joulutervehdys Parkanosta

Tule Joulu Kultainen

*Joulu... herkkiä lämpimiä ajatuksia.
Kynttilöiden loistetta. Makoisia jouluherkkuja.
Salaperäisiä käärejä. Meillä SOKOKSESSA
valmistaudut jouluun miellyttävästi. Valitset joulu-
pöydän runsaat herkut. Mieluisat, odotetut lahjat
koko perheelle. Tunnettuja merkkituotteita.
Käy meiltä Jouluun Kultaiseen.*

SOKOS
SATAPIRKKA PUH. 2311

Parkanon Jouluku

NUMERO 15

JULKAISIJA

Parkanon Nuorisoseura

Painos 2400 kpl

Taitto: Rauno Vainionpää
Parkanon Kirjapaino 1986

Kansikuva: Matti Tuomisaari
Tervahaudan sytytys Parkanossa

TOIMITUSKUNTA

Olavi Kujansuu pj.
Reino Lehtisalo
Lea Luodetlahti
Heikki Pentti
Liisa Soikkeli
Matti Tuomisaari
Salme Törmä

PARKANON JOULUN LUKIJALLE

Tätä kirjoittaessani on ruskan aika. Kotiseutumme kylpee syksyn kultaisissa väreissä, ja joulun on vielä kolme kuukautta. On jotenkin vaikeaa asennoitua joulutunnelmaan, mutta sitäkin paremmin kotiseutumme kehitysnäkymiin.

Meillä on kaunis kotipaikkakunta. Kolmostie halkoo maisemaa sopivista kohdista. Etelässä Alaskylän kumpuilevat peltoaukeat ja Parkanonjärven sininen silmänisku tervehtivät matkaa. Keskustan kaupunkimainen näkymä kertoo hänelle paikkakunnasta, jossa elämä sykii voimakkaasti. Tie johtaa kohti Pohjanmaata, ja matkan varrella vaihtuvat näkymät vihreisiin metsiin ja peltoaukeamiin, joiden kes-

kellä hyvin hoidetut maatilat kertovat kotiseutumme peruselinkeinosta ja esi-isien työstä.

Sinisen tien varret kertovat samanlaisista näkymistä. Asumme myös rautateiden risteyskohdassa. Meillä on kaikkinaiselle kehitykselle otollinen asuinpaikka, jota meidän tulee yksissä tuumin ja sovulla rakentaa.

Moninainen harrastustoiminta on kotiseudullamme vilkasta, kansalaisopiston piirit tarjoavat itsensä kehittämismahdollisuuksia moninaisin muodoin. Kaksi nuorisoseuraa tekee arvokasta työtään varttuvan kansan keskuudessa. Työväenyhdistysten monet osastot jakavat ammattiyhdistystietoutta. Maa-

miessseurojen vilkas toiminta valaa uutta uskoa maamieheen jne. Kaikki tämä todistaa, että Parkanomme elää ja tahtoo pitää hyvää huolta asukkaistaan.

Lausun parhaimmat kiitokseni lehtemme avustajakunnalle arvokkaista aikaansaannoksistanne. Kiitän myös lehtemme toimituskuntaa siitä saumattomasta yhteistyöstä, jota meillä on kuluneen vuoden aikana ollut. Toivotan Parkanon Nuorisoseuralle menestyksellisiä toimintavuosia edelleen.

Toivon, että jokaisessa parkanolaisessa kodissa olisi rauhallinen joulun ja siunauksellinen vuosi 1987.

OLAVI KUJANSUU

ERKKI HIRVI

PELASTUS KAIKILLE IHMISILLE

Kristinusko ja sen mukana sano-
ma oikeasta joulusta tuli Suomeen
runsaat 1000 vuotta Kristuksen ja
ensimmäisen joulun jälkeen. Parka-
noon tämä sanoma tuli sitä mukaa
kuin pysyvä asutuskin keskiajalla
Sastamalasta ja Hämeenkyröstä kä-
sin. Toisaalta tiedämme, että suo-
malaisten joulunvietossa ja muu-
toinkin uskonnonharjoituksessa on
myöhään — viime ja tälläkin vuosi-
sadalla — ollut vielä mukana sel-
laistakin, mikä ei ole lähtöisin Py-
hältä maalta eikä Raamatusta. Kui-
tenkin vuosisatojen saatossa on
nähty ja Raamatun sanasta näh-
dään jatkuvasti, että kristillinen us-
ko oikein ymmärrettynä, uskottuna
ja elettyinä on paras lääke ihmisen
sisäiseen hätään ja elämän tarkoi-
tuksen etsintään, niin myös elämi-
seen vastuullisena yhteiskunnan jä-
senenä. Kristillinen usko on lahja
kaikille kansoille, myös meille suo-
malaisille ja parkanolaisille.

Joulupäivän epistolassa, Tiit.
2:11—14, sanotaan: ”Sillä Jumalan
armo on ilmestynyt pelastukseksi
kaikille ihmisille ja kasvattaa meitä,
että me, hyljäten jumalattomuuden
ja maailmalliset himot, eläisimme
siveästi ja vanhurskaasti ja jumali-
sesti nykyisessä maailmanajassa...”

Joulun sanoma kaikille ihmisille il-
mestyneestä pelastuksesta Jeesuk-
sessa kutsuu myös elämään pelastet-
tuna Raamatun käskyjen ja keho-
tusten mukaan. Kasteessa olemme
syntyneet uudesti, tulleet Jumalan
lapsiksi ja taivaan perillisiksi ja seu-
rakunnan jäseniksi. Olemme siinä
siirtyneet pimeydestä valkeuteen.
Kastetun elämä uskossa on elämistä
tässä valkeudessa, johon olemme
siirtyneet. Tarvitsemme jatkuvasti
armoa ja anteeksiantamusta, mutta
sitä on myös saatavana Vapahtajal-
ta. Saamme palata parannuksessa
ja uskossa kasteen armoon, uskoa
anteeksi matkan varrella kertyneet
synnit myös sanan ja ehtoollisen vä-
lityksellä. Eläminen ”siveästi ja
vanhurskaasti ja jumalisesti” on
onnellista ja ehyttä elämää.

Tiituksenkirjeen epistolassa pu-
hutaan edelleen Kristuksen ilmesty-
misestä eli paluusta takaisin. Juuri
odottaessamme tätä tapahtumaa ja
”autuaallisen toivon täyttymistä”
saamme elää ”siveästi ja vanhurs-
kaasti ja jumalisesti nykyisessä
maailmanajassa”. Maailma muut-
tuu, mutta ihminen on aina periaat-
teessa samanlainen: rikkova ja epä-
täydellinen. Aina me tarvitsemme
anteeksiantamusta. Mutta Jumalan

armokin on aina sama. Tulevana va-
punaupäivänä tulee kuluneeksi 120
vuotta Parkanon seurakunnan ja
kunnan itsenäistymisestä. Muiste-
lemme ensi vuonna tavallista enem-
män Parkanon menneitä sukupol-
via. Saamme ajatella: vaikka Parka-
no on muuttunut suunnattomasti
etenkin itsenäisyytensä viime vuosi-
kymmeninä, on Jumalan armo sa-
ma kuin ennenkin. Se on ollut sama
Parkanon kirkon ensi vuonna 187-
vuotisen olemassaolon ajan sanassa
ja sakramenteissa. Eikä se armo ole
alkanut vasta 120 tai 187 vuotta sit-
ten, vaan se on alkanut Kristuksen,
Joulun lapsen syntymästä, kuole-
masta ja ylösnousemuksesta. Se ar-
mo jatkuu eteenkinpäin, hänen pa-
luuseensa asti. Sen armon varassa
saa häneen uskova muuttaa taivaan
kotiin.

Jouluna etsimme jotakin ehyttä
ja kaunista. Toivomme anteeksian-
tamusta ja rauhaa sydämiimme.
Hyvä lukija! Joulun rauha ja armo
on nytkin tarjolla. Saat uskoa, että
Jumalan armo on ilmestynyt pelas-
tukseksi sinullekin ja kasvattaa si-
nua taivasta varten. Jättäydy uudel-
leen Kristukselle! Hän tahtoo var-
jella ja johtaa sinua nyt ja iankaik-
kisesti.

Joulun rauhaa ja iloa!

PARKANO TÄYTTÄÄ VUOSIA

Tuleva vuosi, 1987, on Parkanol- la merkkipuosi kahdellakin tavalla: Parkano itsenäisenä kuntana täyt- tää 120 v. ja kaupunkina 10 v. En lähde tässä yhteydessä yksityiskoh- taisesti selvittämään Parkanon his- toriaa, totean vain, että valtava on se muutos, mitä Parkano on koke- nut tämän 120 vuoden aikana. Ei 120 v. sitten lankkuuormen päällä istunut isäntämies viedessään au- raamatonta talvitietä hevosella kuormaa Poriin voinut aavistaa, et- tä joskus hujeltavat samaa matkaa asfalttietä suuret rekka-autot vie- den puutavaraa kerralla kymmeniä hevoskuormallisia. Ei myöskään jostain Sydänmaan, Aureen tai Kui- vasjärven perukoilta kirkonkylän kauppaan kävelen tai suksilla tullut asukas osannut kuvitella, millainen Parkanon keskusta on 120 v. myö- hemmin. Silloisen muutaman puu- talon tilalla on kerrostaloja, suuria tavarataloja, kouluja, urheilukent- tiä jne., kapeitten kärry- ja kinttu- polkujen sijaan valaistuja katuja. Siinä vain pari esimerkkiä siitä ke- hityksestä, mitä tänä aikana, erityi- sesti aivan viime vuosina, on tapah- tunut.

Olosuhteet Parkanon muuttuessa itsenäiseksi kunnaksi olivat ankeat. Martta Sevio kertoo kirjassaan "Parkanon seurakunnan vaiheita" vuodesta 1867 mm. seuraavaa: "Kevät 1867 oli niin kylmä, että vielä toukokuun 9. p:nä oli 4° pak- kasta keskipäivällä. Ja vasta kesä- kuulla lähtivät jäät. Syysviljan hä- vitti kylmyys, ja suvilaihot turmeli elokuussa ankara halla. Talvi 1867 —68 oli pitkä ja ankara. Jo joul- ukuun alussa oli niin hirmuisia ki- noksia, ettei kolmeen päivään pääs- syt kulkemaan hevosella eikä jalkai- sin. Pakkasta oli koko joulukuun 20°, tammikuussa se nousi 31:een. Puut taipuivat ja oksat taittuivat ki- nosten alle. Moni ei saanut edes polttopuita. Heti syksystä alkaen oli kova puute. Oli syötävä olki-, jäkälä- ja pettujauhoilla sekoitettua leipää, joka lopulta oli melkein jy- vänväetöntä. Paistettaessa se ei py- synyt edes koossa, vaan vedettiin uuninluudalla astiaan tai paistettiin tuohisissa. Pian tuli muustakin ruo- asta puute. Mieron tielle oli lähdet-

tävä palkollisten, joita ei voitu pi- tää, sekä lasten ja vanhusten, joilta huoltajat sairastuivat ja kuolivat, lopulta monen muun. Laumoittain kulki kerjäläisiä."

Nyt, 120 v. myöhemmin, elämme aivan kuin eri maailmassa. Kehitys on viime vuosikymmenien aikana ollut kaikkialla nopeinta, mitä kos- kaan koko historian aikana. Parka- no on muuttunut ja kehittynyt sa- maa tahtia muiden kuntien kanssa. Sellaista puutetta, mistä edellä ker- rottiin, ei enää osaa kuvitellakaan. Tosin luonnonolosuhteet ovat edel- leen arvaamattomat ja meidän hal- lintamme ulkopuolella. Sade vai pouta, pakkanen vai helle, sitä em- me voi määrätä.

Meidän, jotka usein valitamme vaikeuksiamme, on hyvä joskus py- sähtyä ajattelemaan, millaista en- nen on ollut ja millaista vielä tällä- kin hetkellä monin paikoin maail- maa on. Meillä on sittenkin äärettö- män paljon hyvää, parempaa kuin millään sukupolvella aikaisemmin. Luonnollisesti tähyämme aina eteenpäin ja suunnittelemme, mikä voisi olla vielä paremmin. Näin on sekä yksityis- että kunnalliselämä- sä. Ja näin saakin olla, ei ole syytä jäädä paikoilleen, kunhan edetään "jalat maassa".

Huolimatta kaikesta myönteises- tä kehityksestä, mitä paikkakunnal- la on 120 vuoden aikana tapahtu- nut, meidän on avoimesti näin juh- lavuoden kynnykselläkin tunnustet- tava ne puutteet ja ongelmat, mitä meillä tällä hetkellä on, verrattuna nimenomaan nykyiseen yleiseen ta- soon, ei 120 v. taaksepäin olleeseen aikaan. Pahimpana epäkohtana täl- lä hetkellä on jo vuosikausia jatku- nut työttömyys, joka vallitsee koko Pohjois-Satakunnassa. Se vaikuttaa luonnollisesti kipeimmin työttömä- nä olevaan ja hänen perheeseensä, mutta sillä on vaikutus myös kun- nallistalouteen. N. 10 %:n jatkuva työttömyysaste tekee huomattavan loven kunnankin kukkaroon. Vero- tulojen kasvun pysähtyminen mer- kitsee palvelutason pitämistä nykyi- sellään, palvelutason kohottaminen on riippuvainen verotulojen kasvus- ta. Parkanon kaupungilla on monia tärkeitä hankkeita, jotka tulisi suo-

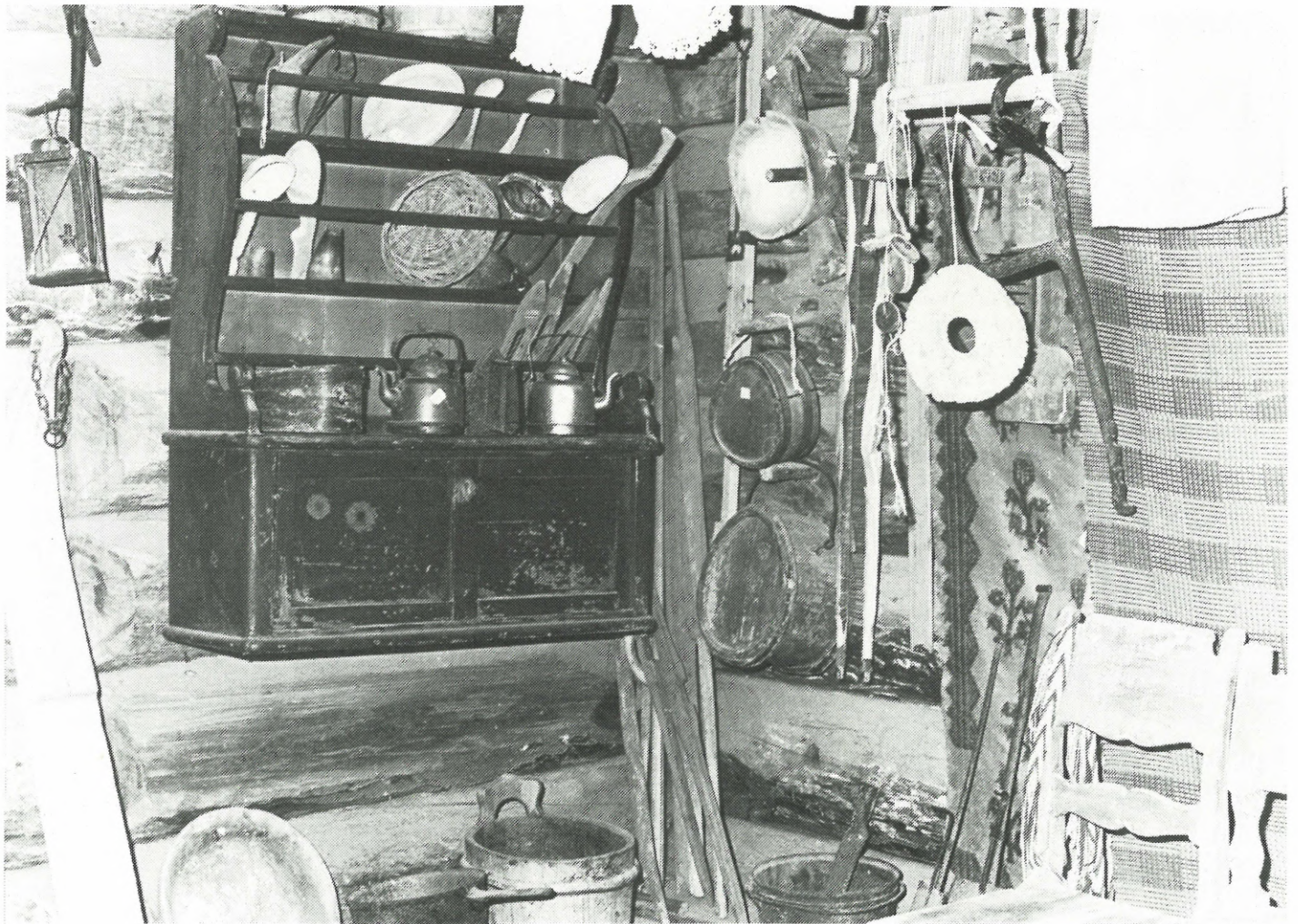

rittaa ensi tilassa, mutta joita talou- dellisista syistä on jouduttu siirtä- mään tuonnemmaksi. Tärkeimmät odotuslistalla olevat hankkeet ovat vanhainkodin rakentaminen ja kou- lukeskuksen saneeraus.

Viime aikoina on paljon puhuttu metsämuseosta. Yksimielisiä ollaan siitä, että metsämuseo tulee Parka- noon saada, laajuudesta ja toteutta- mistavasta sensijaan mielipiteet ovat menneet ristiin. Parkano joka tapauksessa tarvitsee metsämuseon. Täältä puuttuu omaperäinen turisti- kohde, metsämuseosta saisi sellai- sen. Metsämuseo olisi myös paikka- kunnan kulttuuriteko, kunnian- osoitus edellisille sukupolville, joille metsä on ollut tärkein tulolähde. Ja huomattava metsien merkitys on Parkanolle vielä tänä päivänäkin, vaikka kaupunkinakin saavutetaan jo 10 vuoden ikä. Metsämuseon avaaminen 120-vuotisjuhlien yhtey- dessä olisi ollut hankkeen täysosu- ma, siihen ei nyt valitettavasti ole mahdollisuuksia. Toivottavasti hanke kuitenkin lähitulevaisuudes- sa toteutuu.

Alussa mainitsin, miten paljon muutosta on tapahtunut 120 vuo- den aikana. Ehkä kaikkein vähiten on muuttunut joulun tapoineen. Se on hyvä, onhan joulun sanoma jo- ka tapauksessa sama vuosituhan- nesta toiseen.

Toivotan kaikille Parkanon Jou- lun lukijoille Hyvää Joulua ja Me- nestyksellistä Juhlavuotta 1987.

Entisajan kodin kotitalousesineitä. — Kuva Matti Tuomisaari.

MARTTA SEVIO

OMISTUSOIKEUDEN SYNNYSTÄ

Tarkastellessamme tutkimuksien valossa vanhan kansan alkavaa, kaikenpuolista kehitystä ja hengenelämää huomaamme, että uskonnolla siihen liittyvine uskomuksineen oli siinä tärkeä sija. Ulottuipa uskonnon vaikutus osaltaan ajallistenkin olosuhteiden muodostumiseen ja kehittymiseen, kuten mm. seuraavassa ilmenee:

Uskonnon mukaan kunkin perheen tuli kunnioittaa esi-isäänsä ja vaalia heidän muistoaan. Siksi isien hauta yleensä oli hellän huolenpidon ja lämminsydämisien palveluksen kohde. Usein, varsinkin merkkipäivinä käytiin tervehdyskäynneillä haudoilla ja parasta, mitä kodeissa oli, vietiin vanajain nauttia ja iloita. Suoritettiinpa palveluksen tärkein toimitus, hauta-ateria, joka nautittiin silloin, kun vainajalle vietiin

teurasuhri, juuri haudalla, missä perheen esi-isät lepäsivät. Perheellä oli siis yhteinen, oma hauta kuin tuleva koti, johon sen jäsenten, yhden toisensa jälkeen oli määrä päästä viimeiseen lepoon.

Hautaa koskivat samat säännöt kuin kotiliettä ja — taloa. Oli näet yhtä vähän sallittua yhdistää kahta perhettä samaan hautaan kuin pysyttää kahta kotiliettä samaan taloon. Niinkuin talot eivät saaneet olla aivan vierieressä, eivät haudattakaan saaneet koskettaa toisiaan. Jokaisella haudalla kuten talollakin oli jonkinlainen eristävä kehänsä.

Vainajat — yhä kaivatut ja palvotut, ikiajoiksi pois menneet omaiset — olivat muinaiskansan mielestä kuin jumalia, jotka kuuluivat omalle perheelleen ja joita vain se perhe sai avukseen huutaa. Vainajat olivat

saaneet haltuunsa heille kuuluneen haudan. Onpa helposti ymmärrettävissä, että omistusoikeuden käsite siirtyi vähitellen siitä pienestä kumusta, missä vainajat lepäsivät, tätä kumpua ympäröivään maahan. Mm. roomalaisen Caton kirjasta voimme lukea manauksen, jolla italialainen maamies pyysi maaneja, vainajain henkiä, vartioimaan hänen peltoaan, pitämään tarkasti silmällä varkaita ja tuottamaan hyvän vuodontulon. Näin ulottivat nämä vainajain sielut suojelevan vaikutuksensa ja sen mukaan vähitellen omistusoikeutensa aina palvojain alueen ulkorajalle asti.

Suomalaisissa uskomuksissa havaitaan vastaavia piirteitä.

Suomalaisten vainajain (tai yleensä sielun) palveluksen vanhin muoto lienee ollut karsikkopalvelus. Sehän

lienee saanut alkunsa niinä aikoina, jolloin erämaan asukas hautasi kuolleet perheensä jäsenet asuntonsa läheisten ikihonkien juurille ja karsi samalla oksia mainituista puista. Edelleen hän vainajiaan kunnioittaen vei uhreja sukunsa haudoille puistoon toivoen vainajain suojelua perheelleen, karjalleen ja viljelyksilleen. Myöhemmin ei palvelijoille eikä työväelle tehty karsikkopuuta. Heidänhän ei katsottu kuuluvan perheeseen eikä heidän siis katsottu kuoltuaan voivan tuottaa elossaoleville perheenjäsenille vahinkoa, vaikkei heitä olisi palvotutukaan. Lopulta ei lapsillekaan karsittu puuta eikä aikuisistakaan muille kuin talon isännälle, emännälle ja vanhimmalle pojalle.

Silloin oli siis vainajain hautapaikkana vankka puisto, jossa vainajain henget rauhassa asuen suojasivat entisen kotinsa rauhaa ja menestystä. Siitä he nauttivat perheen hartaan kunnioituksen ja saivat esikoiset kaikista metsän, vedän, karjan ja pellon antimista vielläpä osan jokaisesta erikoisen suuresta rahasaaliistakin. Samoin muistettiin karsikkoa perheen ja suvun erityisinä pito- ja juhlapäivinä.

Erityisesti vanhoja karjalaisia sukua tutkittaessa on tultu siihen tulokseen, että kantaisain palvelus on yhdistänyt sukuja uskonnollisiksi yhdyskunniksi. Niistä sitten on muodostunut yhteiskunnallisia ja alueellisia yhteisöjä: kihlakuntia ja pitäjiä, joista joillakin on ollut ikivanha suvun nimikin ja joihin yhteiskunnallinen järjestys, ehkäpä omistusolotkin ovat perustuneet.

”Lait eivät siis suinkaan aluksi”, sanoo eräs roomalainen tutkija, ”turvanneet omistusoikeutta.” Sen teki uskonto. Kutakin peltoa täytyi ympäröidä niinkuin taloakin **kehä**, joka erotti sen selvästi muiden perheiden alueista. Tänä kehänä ei ollut kivimuuri, vaan muutamien jalokojen levyinen maakaistale, joka oli jätettävä viljelemättä ja johon aura ei saanut milloinkaan koskea. Tämä kaistale oli **pyhä**. Rooman laki julisti sen luovuttamattomaksi.

Edelläolevalle on varsin tarkka suomalainen vastine, joka koskee viljan suojelemista ruosteelta:

”Ruoste ei tule ohraan, jos ensimmäisen vaon kohta jätetään kylvämättä, pannaan ruosteisia rautaromuja vaon päähän ja peitetään ne niin syvään, ettei sahra kynnettäessä ota niihin. Sitten kylvetään.”

Ympäryshehän koskemattomuus taas käy ilmi seuraavasta uskomuksesta, joka koskee naurismaan suojelemista varkailta:

”Naurismaata kynnettäessä ja kylvettäessä pidetään ruumiin mitapuu kainalossa. Sitten sillä kierretään naurismaa kolmesti, aluksi ja lopuksi myötäpäivään, keskimäinen kerta vastapäivään ympäri niin, että vain veräjän kohta jää väliin. Multaa ei saa nousta sahran kärjessä ympärikiranteretille maalle. Mittakeppi haudataan veräjälle, joka jätetään auki. Keppiä poljetaan vasemmalla kantapäällä kolmesti ja sanotaan:

”Joka varastamaan tulee,
olkoon niinkuin kivi
kiinteäs maas,
maan pihtiin pingotettu.”

Ympyränkehä jätettiin siis Suomeenkin viljelemättä. Edellisen uskomuksen mukaan sitä ei saanut kylvää, jälkimmäisen mukaan ei edes multa auran kärjessä saanut nousta raja-alueelle. Se oli jumalille pyhitetty ja siihen pantiin suojelevat taikaesineet niin syvälle, ettei aura niihin kosketanut.

Roomalaisen perheen isä kiersi vuoden määräpäivänä laulaen alueensa ajaen edellään uhriteuraita ja toimittaen lopulta uhreja. Näin hän uskoj herättävänsä jumalien hyvän tahtoisuuden peltoansa ja taloansa kohtaan ja vahvistavansa ennen kaikkea omistusoikeutensa niihin kotiuskonsa mukaan. Tie, jota uhriteuraat ja rukoileva mies olivat kulkeneet, oli miehen maa-alueen loukkaamaton raja. Pitkin tietä hän pysytti kiviä tai paaluja, joista käytettiin nimeä **terminus**.

Kiertämisen merkitys omistusoikeuden osoittamiseksi on tunnettu myös Suomessa, kertoo muuan oppinut.

Paitsi naurismaan suojelemiseksi varkailta, kuten edellä oli puhe, kiertämisen käyttö oli tunnettua myös kulon leviämisen estämiseksi palavasta kaskesta:

”Kierrettiin kahdesti myötä-, keran vastapäivään kasken ympäri. Jos valkea edelleen uhkasi levitä, sille luikattiin:

”Seisoppas, iso punanen,
että minä suittet suuhun saan,
päittet päähän,
ohjakset olan taakse,
länget kaulaan,
mäkivyöt selkään,
silat selkään.”

Kiertäjällä oli mukanaan ruumiinmittakeppi, jopa joskus kuolleen pääkallokin. Se osoitti, että tässäkin oli samalla kyse vainajain henkien puoleen kääntymisestä omistusoikeuden turvaamiseksi.

Kiertäjän kulkemalle rajakaistaleelle pantiin Suomeenkin rajapaalut, kuten mainitut ruumiinmittakepit veräjäpieleen. Uskomuksellisia kiviä oli mm. jyväväkassa käytetty piikivi, joka pantiin ”maan syrjään” ruostetta vastaan siksi, kun viljankorjuu tuli jne.

Huomattava oli myös mm. luun käyttö ”paalun” — vierusmaan suojelemiseksi varkailta näin:

”Naurismaa pannaan umpinaiseen aitaan. Otetaan kirkkotarhasta luu ja viedään naurismaan viereen. Sitten sanotaan luulle:

”Pirä kiin, siks’ ku ma itte tulen laskemaan pois.”

Näitä rajalle pantavia paaluja, kiviä ja luita voimme täydellä syyllä pitää roomalaisten ”Terminusten” vastineina.

Pyhällä rajakaistaleella oleva ra-

Kotiliesi ja talo ovat omistusoikeuden peruspilareita. — Kuva Matti Tuomisaari.

AILI SIROLA

Rauhaa odottava

Katselen seimen lapsen kuvaa
joulukortista kädessäni.
Odotan, syntyykö rauhan ja ilon tunne
sydämessäni.

Joululapsen käsi ojentuneena kuvassa
kuin rauhaa tarjoamassa,
mutta ristin muisto on rauhan tunnetta
varjostamassa.

Voiko maailman kasvoilla koskaan olla
ilmettä uutta,
joulusanoman ihanaa, hyväntahtoista
iloisuutta?

Epäilevä sieluni, usko ja kuuntele
enkelten laulamaa
Jumalan kunniaa ja maailman rauhaa
ennustavaa sanomaa!

Katselen seimen lapsen kuvaa
joulukortista kädessäni.
Odotan, syntyykö rauhan ja ilon tunne.
tänä jouluna sydämessäni.

japylväs kehittyi myöhemmin roomalaisilla persoonalliseksi Terminus-jumalaksi.

Näin näyttää Suomessakin käyneen, mutta terminusta vastasi meillä erikoinen maanhaltiajumala, jolle uhrattiin.

Jumalaksi korotettuna rajapatsas oli koskematon. Pyhyiden häväistys oli kauhistuttava ja rangaistus ankara. Vanhassa Rooman laissa näet määrättiin:

”Ken on auransa vantaalla koskettanut Terminusta, olkoon hän itse ja hänen härkensä maan alaisille jumalille pyhitettyjä.”

Tämä merkitsee sitä, että mies ja härät oli sovitukseksi surmattava.

Suuresti kunnioitettuja olivat Suomessakin rajapatsasjumalat. Erikoisemmin rajapatsaat pantiin paikoilleen. Niille tarjottiin ruokauhreja ja niiden äärellä vannottiin valat. Rajajumalien loukkauksista ja rajoista oli usein oikeusjuttujakin, ja oikeuden pöytäkirjoista on uskomusasioitakin paljon selvinnyt.

”Rajapaaluasiat” määriteltiin aikanaan Ruotsin laeissa.

Nykyajan statussymboliksi on noussut auto, joka on melkein jokaisessa suomalaisessa perheessä. — Kuva Matti Tuomisaari.

PYVKIM PESOSTA ENTISAIKAAN

(Kirjoitettu Aureen murteella)

Kyllä sitä ennenkin puhtaita oltiin, vaikkei ollu pesukoneita eikä linkoja. Muistattekos vaan, te vanhat parkanolaiset, sitä että kun lauvantai tuli ja tultiin saunasta, niin oli tapana jokahisen sängyn päällä olla puhuras alusvaatekerta? Siitoli sitte mukava ruveta pukeen niitä päälleen, kun oli ensi roiminu itteensä oikeen kovasti vihiralla kuumas löyllys ja sitte vähä pessy, sillä eisunkaan sitä vettä ollu niin palioo, että sitä olis kovin lotrattu turhaan eikä samppoilla päitä pesty. Verettiin vaan tukkaan hiven saipuaa ja sitte napolla vettä päälle! Ei mutta eihän mun saunasta pitäny ruveta toimittaan, vaan siitä pyykkihommasta, mutta kun toi sauna tuli niin mieleeni noista puhtaista alusvaateista, jotka siinä sängyn päällä kokotti saunasta tuliaa, äite ne siihen pani.

Minoon joskus näis Parkanon Jouluis toimittanu jo töllien vaateasioista, että kuinka niitä hankittiin itte pellavista ja villoista, mitä ny sitte vähä retonkia ja tyykiä ja punnasseeta ja villakangasta ostettiin. Sängyis oli itte kurotut okulit ja lakanat ja tyynyvvaarut, ja hantuukit oli kans itte kurottu pellavista. Niitä sitte vaihrettiin puhtaisiin, mutta eisunkaan sitä niin usein vaihrettu kun ny teherään, eikä tavallisella työmiehellä ollu ehtoo- eikä aamupesuja, mitä ny joskus naamaa virutettiin pesukoolis, jos kylään tai kirkolle lähärettiin. Saunas käytiin keran tai kaharesti viikos, ja sitte rihipäivinä piti aina olla sauna päälle, se oli niin nokista hommaa se entisaan riihen puinti. Niin että ne vaatteet oli aina vähä semmosia likasen puoleisia, niin kuj joskus naurullaan sanottiin, että on kul lakehisen tukko (savusaunois oli laes räppänä, jossoli jotain rääsyä, ettei lämpö mennyt harakoille, ja siitä toi sananparsi oli saanu alakunsa, että likanen kul lakehisen tukko).

Likaset vaatteet pirettiin vintis, johka ne roimattiin lauantaiehtois. Sitte pyykkipäivän aamuna, mikä mun korossani oli tavallisesti periantai, vaatteet koholittiin ja pantiin saaviin lämpöseen veteen, sitte verettiin vähä saipuaa ja ruvettiin nyrkis hieroon, ei ollu vielä pyykkilauaakaan, ne tuli vasta vähä ennen

sotia. Sitte ne pantiin pataan kiehuun. Sinne oli ensi tehty livevesi. Kaupasta sai peltipurkis ostaa livekivee, ja siitä olikin kova kattominen, ettei kakarat saanu sitä käsiinsä. Ämmät aina maisto lipeen kielellään, ettei tullu liika väkevää niin että vaatteet olis menny puhki, niin kus sitte joskus sattu, että live poltti reikiä.

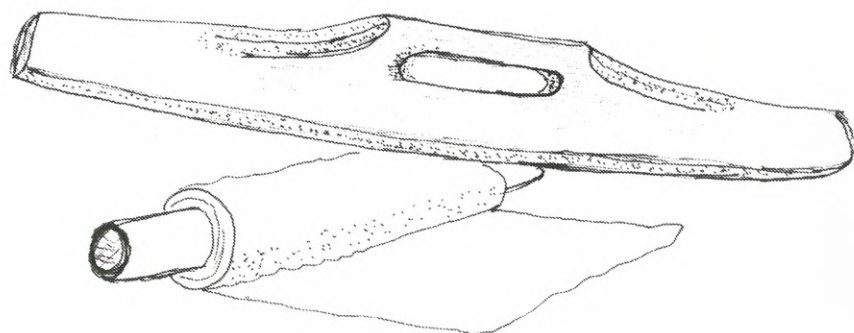
Keittäminen ja virutus

Suvella pyykik keitettiin kaivolla, jossoli sitä vaste pata. Ensi pantiin kiehuun puhtaammat vaatteet, lakanat, tyynyvvaarut, hantuukit ja pöytätuukit, ja kun ne oli keitetty, niin sitte samaan veteen pantiin vielä kiehuun ne likasemmat, jotka tartti sitte enemmän sitä keittämistä, että vähäkin valakesivat. Pyykin keittäjä sekotti ja paineli vaatteita

melalla, jolla ne sitte nostettiin takasi saaviin.

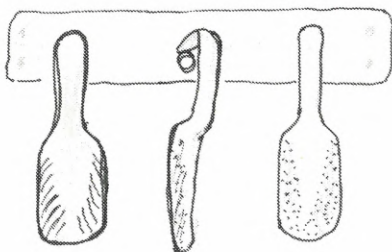
Sitte talavisi mentiin kaivolle virutetaan. Sieloli aina kurikkapenkki ja kaks kurikkaa, jolla äiteni ja Silia-mummu vuoron perään kurikoitti vaatteet. Kurikointi säästi vähä käsiä talavella, kuv vesi oli jäistä, kun sillä sai molskutella pyykkiä saavis ja sitte mätäkittiin jokahinen vaate erikseen kurikkapenkillä ja vettä vaihrettiin neliä kertaa. Silia-mummu se aina sano, että pyykki virutetaan neliäs veres ja se jäi niin mun mieleeni, että nykkin kun pesen nyrkkipyykkiä niin minä aatelen että olenko minä ny jo neliäs veres viruttanu.

Sitte kuv vaatteet oli virutettu, ne väännettiin käsis kuiviksi ja pantiin orrelle kuivaan. Vaikkei ollu pyykkinaruja eikä pyykkipoikia niin kyllä ne painavat okulit ja hursti- ja aivinalakanat ja miesten lanelliset alus-

Kaulauspuut

Vaate käärittiin tiukasti rullan päälle, pantiin tasaiselle penkille ja kaulinlaudalla lyötiin kääriä useita kertoja, kunnes vaatteesta tuli sileä. Sitteen kääri vedettiin pois rullalta, lyötiin vielä kaulinpuulla tasaiseksi ja säilytettiin esim. kirstussa.

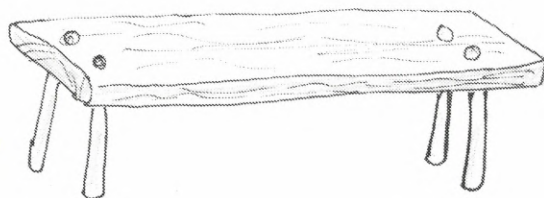

Kurikoita ja kurikkapenkki

Kurikka oli puusta veistetty apuväline, jolla pyykkiä hakattiin sitä huuhdellaessa.

Afrikassakin pyykkejä isketään vaikkapa näin takallisiin!

Kurikoita oli pari kolme taloa kohti.

Piirrokset Aune Lehtisalo.

vaatteet pysy orrellakin hyvin, ja aurinko ja tuuli kuivas siinä mukavasti. Ei ollu ilman saasteita!

Keväisi ja suvisi pantiin köykäsempiä vaatteita kuivaan pensasten päälle. Uuret okulit ja lakanat ja hantuukit pestiin keväisi ja pantiin hangelle valakeen ja kuivaan, ja kylä niistä tulikin hohtavia.

Jäläkikäsittely

Sitte kuivat vaatteet, ja sai ne olla kyllä hiukan nihkeitäkin, koottiin ja ruvettiin kaulaan. Talois oli kaulinpuut, jotka vastas mankelia. Vaate suoritettiin kaulinpuun päälle ja pantiin penkille, ja sitte kaulinlauralla mätkittiin sitä kääriä niin kauan

että vaate silos, sitte se kääri lähti siitä hyvin ja tämmöset käärit oli sitte hyvä säilyttää jossain hyllys tai kistus, miten ny missäkin talos tehtiin. Mun äiteni taisi panna puhtaat, kaulatut vaatteet pärekoppaan, ellen ny sitte ihan väärin muista, ja koppaa pirettiin aitan vinttis.

Oli sitte kyllä rässirautakin, semmonen painava makkula, aina hellin vieres valamiina jos miesten paitoja tai ämmien tanttuja tai muuta semmosta piti silottaa. Siitä vaan rauta hellin päälle ja sitte kun se kuumis niin silotettiin viltin päällä. Hellis oli nokiset renkaat, mutta kun puhalsi noet raurasta meneen niin kyllä siitä puhurasta tuli.

Niin sitä sitte ennen pyykki laitettiin, ja koreita oltiin, ja pyykki oli palio raikkaamman tuoksusta kun ny.

Pesulaurat ja pesukoneet

Sanonkin jo tolla aluus päin tätä juttua, että pesulaurat tuli vasta vähä ennen sotia. Se helepotti palio; se oli kun puoli pesukonetta, ja kun sitte jo ruukattiin pyykkipunkkia (isäni oli niitä hyvä tekeen), niin ei tarvinnu niin kumaras saavin päällä pestä. Ja tuli narut ja pyykkipoiat, eikä enää virutettu kurikan kans mätkimällä, niin että kurikat jouti museoon! Pyykkipuluveria rupes kans oleen kaupois, vaikka ne sota-aian puluverit ja saipuat oli kyllä semmosia, että ne vei nahaan käsiä.

Sitte ne ensimmäiset pesukoneet oli semmosia tynnyrin näköisiä joita käsin veivattiin; eisunkaan niitä kumminkaan kovin kauan ruukattu, kun sitte sai jo sähköllä käypiä pesukoneita, hiukan nolompia vaan kun nykyisin on joka tönös ja joka-hisen vessan nurkas näin kaupunki-paikoiskin.

Ny se pyykin pesu onkin niin heleppoo, että ämmät saa vaikka kahaveeta juora ja pyykki tulee kun ittestään puhtaaksi. Mutta osaavakko ihmiset olla tämmösestä heleppouresta kiitollisia?

Ja siitäkin pitäs meidän olla kiitollisia, kun ny on niin hyviä kankaita, ettei enää tartte ehtoopuhteita panna paikkuseen eikä parsimiseen, niin kun ennen tartti parsia ja paikata kaiket ehtoot ja lauvantait. Eikä tarvinnu yhtään vaharata TeeVeetä, josta tulee palio huonoo katottavaa. Vaikka ennen oli niin palio työtä, että sitä tehtiin kaiket ehtoot, niin kyllä sitte oli vielä aikaa seura-leikeille, joita joulunakin leikittiin, mutta siitä mun tartteekin sitte joskus toiste kiriottaa.

AILI SIROLA

SUKSET OLALLA

Näytelmän henkilöt: **Mikko**, hiihtelevä mies, koulutyttyjä: **Sari** ja **Mari**, **Viivi** ja **Vilma**. Koulupoikia: **Jari** ja **Marko**.

Näyttämö: Talvimaisema, ehkä vain lakana taustaksi ja pari kuusta joiden oksille vanua lumeksi ja vanuhiutaleiden tuiskahtelua. Nauhurista auton jyrinää ja äänitorven törähtelyä.

(Jari ja Marko tulevat sukset olalla.)

Jari: On tämäkin touhotusta, kun yhden liikuntatunnin takia raahataan suksia koululle.

Marko: Onkohan kouluauto myöhässä. Nyt sen jo pitäisi tulla tuon mutkan taakse tiehaaraan.

Mikko: (aikuinen mies tulee hiihtäen) No, mutta pojat, miksi tulette noin sukset olalla? Jalkoja varten sukset ovat. Pankaa ne heti jalkoihinne ja hiihtäkää koulullenne! On lyhyt matkakin, vain kolme kilometriä. Minä hiihdin kouluuni kuusi kilometriä. Muutamilla oli koulumatka pitempikin kuin minulla, mutta hiihtäen ne matkat talvisin kuljettiin.

Jari: Ette olisi noita matkoja hiihtäneet, jos teilläkin olisi ollut autokyyti.

Marko: Meidän olisi ihan älytöntä jättää käyttämättä kunnan tarjoamia palveluksia. Luultavasti auton törähdys kutsuu pian meitä tululle penkille.

Jari: Mikko, miksi te ette kulje autolla? Eikö teillä ole autoa, niin kuin melkein kaikilla miehillä on?

Mikko: On minulla auto, mutta haluan säilyttää hyvän kuntoni ja kuljen neljän kilometrin työmatkani enimmäkseen hiihtäen, vaikka varsinkin kesällä polkupyörällä. Minkä nuorena oppii, sitä tapaa haluaa vanhempanakin jatkaa. Kouluaikana olin ensipalkintojen hiihtäjä. Minut lähetettiin joskus kauemmaksikin Parkanon koulua edustamaan koulujen välisiin kilpailuihin. Minä oli silloin kooltani pieni ja laihahko. Oudoissa paikoissa minua ivailtiin ladulle asettuessaani. Sanottiin näinkin: 'Eikö Parkanossa ollut paremman näköistä poikaa lähetettäväksi?' Kyllä minua

sitten hurraten kanniskeltiin, kun hiihdin hämmästyttäen herättävällä ajalla ensi palkinnon saajaksi. Minulla on paljon ensi palkintoina saatuja pyttyjä ja lusikoita kouluajaltani. Olen ikämiessarjassa vieläkin ollut ikäisiäni parempi hiihtäjä. Kuntoni on säilynyt jatkaessani hiihtoharrastusta. Ennen oli koululaisilla reipasta meininkiä, kun piti kulkea ilman kouluauton apua.

Marko: Minä arvelen, ettei minun kannata hiihto harjoitella. Ei minusta kumminkaan sitä hiihtomestaria, Mietoon Jussia tulisi.

Jari: Eikä minusta Vainion Marttia, vaikka hölkkäisin joka päivä kolmen kilometrin koulumatkani ja kotona lisää.

Marko: Kyllä minun on viisainta pitää sukset olalla ja odotella kouluauton tuloa.

Jari: Niin, olalla ne pitää olla, että voitelu säästyy koulun liikuntuntia varten.

Mikko: Kun hiihtäisitte koko koulumatkan, olisi suksista hyöty ja huvi, kun nytkin on näin luistava keli. Ei tuo hiutaleiden tuiskahtelu hiihtoa haittaa. Kokeilkaas!

Jari: Ei meitä hiihtely kiinnostaa.

Mikko: Hiihtoon, kuten muihin urheilulajeihin täytyy olla innostuksen sysäys. Minä hiihdän oman luonteeni määräämänä, ja nyt minun on jatkettava matkaa, etten myöhästyisi työpaikaltani. Puheellaan toiste lisää, kun tavataan. Hei sitten vaan! (hiihtää pois)

Pojat: Hei hei!

(Ei Saria eikä Maria vielä näy, mutta heidän puheensa kuuluu)

Sari: Oli se vissiin lehdessä, vaikka et usko. Niin, kyllä lehdessä oli näin, että on ollut jo valoa Mäntän keväässä; pitoa suksiin ja naapuruksiin.

Mari: Mutta Faalunista oikein jymyutisia kuuluu. Faalunissa just ihan ensimmäisen kerran, huomio, siis ensimmäisen kerran naisten

hiihdon maratonimatka, 30 kilometriä ja sen hiihti Marjo Matikainen, niin juuri, suomalainen Marjo Matikainen ja oli kakkonen, Suomen kunniaksi kakkonen. (Sari ja Mari ovat jo vähitellen hiihtäneet näyttämölle)

Sari: Minä harjoittelen tästä lähtien hiihtoa niin sisukkaasti, että pystyn hiihtämään Suomen kunniaksi ja ennen kaikkea Parkanon kunniaksi vaikka ykköseksi Faalunissa ja missä vain.

Mari: Mitäs te, pojat, siinä sukset olalla seisotte. Hiihtäkää meidän suksijalkatyttyjen kanssa kilpaa koululle!

Sari: Tulkaa yrittämään voittoa, vaikka selvähän se, että te häviätte.

Jari: Marko, otetaas haaste vastaan ja otetaan plikoilta luulot!

(Pojat ryhtyvät asettamaan suksia jalkoihinsa. Kuuluu auton jyrinää ja äänitorven törähdyksiä.)

(Viivi ja Vilma tulevat)

Viivi: Pian autoon! Ajuri käski tulla katsomaan, onko tämän mutkan takaa meidän joukkoomme tulevia niinkuin muinakin aamuina.

Vilma: Tulkaa pian! Autolla on kireä aikataulu, emmekä saa myöhästyä koulusta!

Marko: Emme tällä kertaa tule kyytiin. Hiihdämme koululle.

Jari: Nyt kilpaillaan noiden ylvästelevien tyttöjen kanssa.

Mari: Pojat häviävät meille työille. (Hiihtäjät lähtevät.)

Viivi: Nuo ovat innostuneet hiihtoon. Katselleet kai televisiosta hiihtokilpailuja. (yskii)

Vilma: (tarjoo rasiasta pastillereita) Ole hyvä ja ota, ettei tarvitse yskiä! Kyllä pastillerit auttavat. (Rasiasta vierii pastillerit maahan) Jopa kävi kurjasti.

Viivi: Kerätään ne pois! (Auton torvi tyytyttää)

Vilma: Jääkööt loput; on kiire. (juoksevat pois)

PARTIOINTIA LUMISUON MAISEMISSA

Karjalan kannaksella, kuten koko itärajallamme, elettiin vuoden 1943 alussa Jatkosodan merkeissä. Se oli kestänyt jo kaksi ja puoli vuotta ja vuosien myötä urautunut tyypilliseksi asemasodaksi, jossa varustettuja asemia vuorotyön tavoin keskeytyksellä vartioitiin sekä tarpeen vaatiessa koko joukolla henkeen ja vereen saakka puolustettiin. Joskus taas tehtiin partioretkiä vihollisen puolelle tai ei-kenenkään maalle. Erästä tällaisesta partioretkestä aion nyt kertoa.

Vuonna 1943 tammikuussa oli komppaniamme 6./JR 57 rintamavastuussa Itä-Kannaksella Lumisuon loholla. Olin silloin reservin kersantti ja toimin komppanian III kiväärijoukkueen varajohtajana, joukkueen miehittäessä Kämärikönharjun tukikohdan. Joukkueella oli käytössään kaksi majoituskorsua, jotka sijaitsivat noin 150 metrin päässä toisistaan. Toisessa niistä majoili joukkueenjohtaja luutnantti Eero Helkiö 1. ja 2. ryhmän kanssa ja minä toisessa 3. ja 4. ryhmän kanssa. Kummankin korsun läheisyydessä laajan Lumisuon reunassa sijaitsi vartiopaikka, joita kumpaa-kin pidimme miehitettyinä päivällä yhdellä ja yöllä kahdella miehellä.

Tuolloin sitten, tammikuun 19. päivän iltana tuli meidän korsuumme yllättäen komppanian II joukkueen johtaja luutnantti Ilkka Me-

renmies. Hän kertoi minulle saaneensa pataljoonan komentajalta majuri Antti Hänniseltä tehtäväkseen suorittaa huomispäivänä noin puolijoukkueen vahvuisella osastolla partiointia komppaniamme miehittämän Rajaharjun tukikohdan edustalla ei-kenenkään maalla sijaitsevalla Suosaari -nimisellä alueella ja pyysi minua tähän osastoonsa varajohtajaksi.

Kysyin häneltä heti: ”Miksi et ota oman joukkueesi varajohtajaa kersantti Tissaria?” Hän vastasi tähän: ”En halua perustella valintaani, päätin vain valita sinut ja komppanian päällikkömme luutnantti Mäenäkäsi hyväksyi valintani, mutta vain ehdolla, että lähdet mukaan vapaaehtoisesti ja nyt tiedustelen sinulta sitä, — myönteistä vastausta toivoen.”

Ajatuksissani totesin, että nyt minut oli asetettu sillä tavalla ”seinää vasten”, että tehtävästä oli vaikea kieltäytyä, sillä olihan se jonkinlainen luottamuksen osoitus minua kohtaan. Vaikka toisaalta mielessäni kangastelinkin kolmen päivän päästä alkava vuorolomani, niin päätin sen toistaiseksi unohtaa mielestäni ja ilmoitin olevani vapaaehtoinen.

Merenmies ilostui ilmoituksestani niin, että kiitti luottamuksesta oikein kädestä pitäen.

Tämän jälkeen hän kertoi parti-

oinnista edelleen, että se suoritetaan hiihtäen, varusteina lumipuku ja henkilökohtainen aseistus. Liikkeelle lähtö tapahtuu tasan kello kymmeneltä Rajaharjun tukikohdan vasemman puoleisesta kärjestä. Mukaan lähtee myös pieni ryhmä tykistön tulenjohtueesta, joka suorittaa partioinnin aikana maastossa mitauksia ja tutkimuksia tulenjohtoa varten. Näitä tykistön toimenpiteitä varten partiointi nimenomaan järjestetäänkin ja vain pakottavan tarpeen vaatiessa siellä taistellaan.

Seuraavana päivänä hyvissä ajoin ennen määräaikaa hiihtelin lumipuku päällä ja konepistooli kaulassa sovitulle kokoontumispaikalle, jonne korsultamme oli matkaa noin kilmetrin verran.

Siellä oli jo Merenmies poppoon-
sa kanssa paikalla ja tarkasteli miestensä varusteita sekä näytti keskustelemaan vähän jokaisen kanssa, ilmeisenä tarkoituksenaan jännityksen laukaiseminen miestensä mielestä, jota aina syntyy tämän tapaisissa odotustilanteissa. Paikalla oli myös tykistön ryhmä reppuradioineen. Sain siinä kuulla, että lähtöämme tulee seuraamaan myös pataljoonan komentaja ja hän mahdollisesti jää seuraamaan tapahtumia koko partioinnin ajaksi. Radioiden avulla seuraaminen tulisikin olemaan vaivatonta.

Vähän ennen h-hetkeä pataljoon-

Kuva Kämärikönharjun tukikohdan 3. ja 4. ryhmän vartiopaikalta. Kuva on otettu joulukuussa -42. Jutun kirjoittaja kolmas vasemmalta. Kuvassa toinen oikealta parkanolainen Karl Rosenbröijer, joka kaatui 24. 8. -43 Viisjoen loholla Teräs- tukikohdassa tarkka-ampujan luodista.

nan komentaja saapui seurueensa kanssa, johon kuului komppanian päällikkömme lisäksi useita upseereita pataljoonan portaasta.

Sää oli tuolloin pilvipoutainen ja tyyni, pakkasta noin kymmenen astetta ja lunta noin 30 senttimetriä. Sodan ääniä ei kuulunut lähitienoilta, kuten ei yleensäkaan tällä loholla, jossa asemat olivat kaukana toisistaan laajasta suoalueesta johdun. Täällä yleensä ammuttiin vain silloin kun vihollinen nähtiin, mikä tapahtui yleensä vain partiointien yhteydessä, puolin ja toisin.

Tasan kymmeneltä lähdettiin liikkeelle viiden metrin välimatkoin jonoissa hiihtäen. Kärkeen, 30—40 metrin päähän muusta joukosta, lähti hiihtelemään kaksi konepistoolimiestä tunnustelijoiksi. Minut Merenmies määräsi ”toistaiseksi jälkipään valvojaksi”, kuten hänen komentonsa minulle kuului. Itse hän lähti lähettinsä ja tykistön ryhmän kanssa hiihtelemään kärkipään tuntumassa.

Asemista lähdettäessä oli ensin ylitettävänä noin 80 metrin levyinen suoaukio. Kun partiosta muodostui runsaan sadan metrin pituinen jono, niin minun lähtiessäni viimeisenä liikkeelle, oli jonon kärki jo painunut suon takana alkaneen mäntymetsän sisään näkymättömiin.

Suon takana harvakkossa männikössä avautui etuoikealle kaartuva talvitien tapainen aukko, jonne jono oli painunut, kun minä suoaukion taakse saavuin. Metsä oli hiljainen ja me liikuiimme siinä äänettömästi. Lumipeite maastossa oli koskematon niin laajalti kuin se harvakkossa mäntymetsässä oli nähtävissä.

Kun olimme hiihdelleet tuota talvitietä arvioni mukaan 600—700 metriä, tuli edestä jonoa pitkin miesmieheltä viittomalla pysähtymismerkki ja jono pysähtyi äänettömästi. Jäimme jännittyneinä kuulostelemaan mitä seuraavaksi tapahtuu. Kun hiljaisuus jatkui useita minuutteja eikä edestä tullut mitään tietoa tilanteesta, lähdin minä jonon ohi hiljalleen hiihtelemään kärkeä kohti ottamaan tilanteesta selvää.

Tavoitin kärjen pienen metsäaukion keskeltä, johon talvitie näytti päättyvän. Siinä Merenmies oli tykistön upseerin kanssa tutkimassa kaikessa rauhassa karttaa. Tiedusteluuni, ”mikä on tilanne ja mitä odotamme?”, vastasi Merenmies, että tykistön tulenjohtoryhmä on edessä kahden konepistoolimiehen turvaamina suorittamassa tutkimuksia eräistä maastokohteista ja kun he saavat tehtävänsä suoritetuksi

si ja palaavat sieltä, on koko partio tehtävä suoritettu ja me palaamme omiin asemeimme. Samalla hän kehotti minua odottelemaan siinä tilanteen laukeamista.

Siinä sitten hiljaisuudessa, lähes kuiskaillen keskustelemalla, odotelimme parisenkymmentä pitkää minuuttia ennen kuin näimme edestäpäin lähestyvän hiljaa hiihtelevän radiomiehen ja pian hänen perässään sieltä hiihtelivät muutkin ryhmän jäsenet, viimeisenä konepistoolimiehet.

Heti ryhmän tulon havaittuaan Merenmies sanoi minulle: ”Hiihtele nyt takaisin jonon hännille ja lähde sieltä päästä vetämään heti osastoa takaisin omille linjoille.” Tiedustelin häneltä vielä, vedänpö yhtämitaisesti pysähtymättä omille linjoille saakka, johon hän vastasi viivytellen: ”Tuota — tuota — vedä vaan.”

Siitä sitten lähdin ripeästi hiihtelemään tulolatuani jonon hännille ja samalla ilmoittelin miehille, että kääntäkää suksenne valmiiksi, kohdasta lähdetään liikkeelle kohti omia asemia. Kun pääsin jonon hännille, oli osasto heti valmis liikkeelle lähtöön ja niin lähdin vetämään sitä helpottunein tuntein kohti omia asemia.

Paluumatka sujui rauhallisesti ja äänettömästi aina siihen saakka kunnes minä, partiosta ensimmäisenä, olin hiihtämässä tukikohdan etuvarustuksen taakse, niin silloin pärähti konepistooli suon takana metsikössä, jossa partion häntäpäätä oli vielä metsän sisällä. Pysähdyin paikoilleni lähimpien miesten kanssa kuulostelemaan mitä suon takana oli tapahtumassa.

Vain yksi konepistooli siellä kuului pärähtelevän oikeaoppisesti lyhyitä sarjoja, jonka lisäksi kuului muutama yksittäinen kiväärin laukaus.

Ammuntaa kesti vain parin kolmen minuutin ajan ja sitten oli taas aivan hiljaista. Mutta pian hiljaisuuden kuitenkin rikkoi suon takaa jonoa pitkin tullut viesti, joka tiedotti, että osaston hännillä viimeisenä hiihtänyt partion johtaja luutnantti Merenmies oli joutunut vihollispartion väijytyksen uhriksi ja saman tien haavoittuneena sen vangiksi, jonka lisäksi tykistön upseeri oli samassa yhteydessä haavoittunut.

Harkitsin kuumeisesti, olisiko minulla siinä tilanteessa partion varajohtajana jotakin tehtävissä. Mutta sitten havaitsin pataljoonan komentajan seurueensa kanssa lähestyvän meitä, jolloin päätin tehdä hänelle ilmoituksen tapahtuneesta

ja pyytää ohjeita jatkotoimista. Kiihdyin komentajaa vastaan ja ryhdyin tekemään ilmoitusta. Hän kuitenkin torjui ilmoitukseni, sanoen tietävänsä tilanteen ja jatkoi: ”Partiointi osaston kohdalla on päättynyt, kutsukaa kaikki miehenne pois edestä, lähetän sinne upseeripartion.”

Ilmeisesti komentaja oli saanut radioteitse tarkat tiedot tapahtumista eikä katsonut tarpeelliseksi lähettää eteen mitään taisteluosastoa, vaan halusi vain varmistaa upseeripartion maastotiedustelulla tapahtuneesta saamansa ilmoituksen oikeellisuuden.

Ennen upseeripartion lähtöä varmistin, että edessä ei enää Merenmiestä lukuunottamatta ollut meikäläisiä, josta myös ilmoitin kolmimiehille partiolle sen lähtiessä liikkeelle. Partion jäsenten nimiä en enää muista.

Partio ei viipynyt suon takana pariakymmentä minuuttia kauempaa. Se toi tullessaan Merenmiehen toisen varrellisen nauhakengän. Ilmeisesti häntä oli vedetty jaloista niin rajusti, että toinen kenkä oli irronnut, vaikka se oli nauhoitettu ja solmittu kiiniasentoon. Upseerit kertoivat, että kengän löytöpaikalta alkoi eteenpäin näkymättömiin jatkunut ura, joka ilmeisesti oli syntynyt Merenmiestä lumessa vedettäessä ja merkinä hänen haavoittumisestaan oli uran pohjalla havaittavissa jatkuva veriviiru.

Se oli sen partioinnin murheellisen päätös, joka jätti paljon jossittelun aiheita.

Kertomus ei kuitenkaan aivan kokonaan siihen päättynyt, sillä kuukauden parin kuluttua tapahtuneesta, ollessamme jo toisella rintamasaarella, sain käsiini vihollisen lento-lehtisen, jossa kerrottiin luutnantti Merenmiehen olevan haavoittuneena hoidettavana Leningradin sotilassairaalassa. Lehtisessä oli myös valokuva, jossa mies istui alusvaatteisillaan sängyn laidalla ja hänen päänsä oli sidottuna. Kuva oli epäselvä, mutta saattoi hyvinkin olla Merenmiehestä otettu. Lehtisessä oli Merenmieheltä terveisiä hänen täällä oleville upseerikavereilleen ja heitä kehoitettiin lähettämään hänen yksityinen omaisuutensa ja erityisesti radiovastaanotin hänen äidilleen Kuopioon.

Tulkoon vielä mainituksi, että rauhan tultua seurasin päivälehdistä palautettujen sotavankien luettelointa, mutta en havainnut niissä Merenmiehen nimeä.

Nuorten puheenvuoro

MITÄ ODOTAN KOTI- KAUPUNGILTANI PARKANOLTA?

Jokaisella kuntalaisella on oikeus odottaa ja vaatia tarpeellisiksi katsomiaan asioita siltä kannalta, missä asuu. Jokaisen kunnanvaltuutetun ja luottamushenkilön tulisi parhaan kykynsä mukaan pyrkiä vaikuttamaan asioiden kulkuun kaupungin asukkaiden, veronmaksajien parhaaksi. Tämän ei tervejärkisesti ajateltuna luulisi olevan vaikeaa.

Parkanon vanhainkodin asukkaat tarvitsevat uuden katon päänsä päälle. Tilava, tarkoituksenmukainen ja viihtyisä koti on vieläpä varsin vähäinen ja puutteellinen kiitos "nuorisolta" ikäihmisille, jotka ovat parhaat vuotensa tehneet työtä (useimmat Parkanon hyväksi), hoitaneet demokratian edellyttämät velvollisuutensa ja rakentaneet näin Parkanolle pitävän perustan.

Vanhat fraasit ovat varsin käyttökelpoisia sikäli, että ne pitävät useimmiten paikkansa: me kaikki tulemme joskus vanhoiksi, joskus kalikka kalahtaa omaan nilkkaamme, minkä jätämme taaksemme sen löydämme varsin nopeasti edestämme. Lopuksi, kaiken kukkuraksi: meidän tulisi tehdä toisille se, minkä toivomme itsellemme tehtävän. Uusi, harkiten suunniteltu, keskeiselle paikalle, kauniiseen, puistomaiseen ympäristöön sijoitettu vanhainkoti palvelisi mainiosti monet, monituiset vuodet. Vanhuksilla, hoitohenkilökunnalla ja omaisilla olisi hyvät lähtökohdat mutkattomaan ja ystävälliseen vuorovaikutukseen. Vanhainkodista pitäisi tulla elävä paikka, jossa ihmisten olisi helppo viettä. Ehdottaisin jopa vanhainkodin ja ala-asteen sijoittamista lähelle: asetelmasta saattaisi kehkeytyä hedelmällinen ja vastavuoroinen yhteiselo.

Ikäjakauksen toinenkin ääripää kaipaisi jo huomiota, huolehdintaa ja tietenkin rahaa. Opiskeleva nuorisokunta linjan, viettää päivänsä melko surkuhupaisissa oloissa. Tosin yläasteen asiat ovat kosolti paljon paremmin kuin ala-asteen ja lukion. Kuten edellä mainitsin voitaisiin uusi ala-aste västää yhtä uuden vanhainkodin naapuriin. Missään tapauksessa ala-aste ei saisi olla yläasteen vieressä: 12–16 -vuotiaiden

antamat käyttäytymismallit ovat nykyään lähes sataprosenttisesti ala-arvoisia. Ala-aste ja lukio ovat myös melko sopiva aisapari. Nykyajan vaatimukset täyttävä lukiorakennus olisi myös hyvä investointi. On nurinkurista, että lukiolaisten pitää opiskelun sijasta keskittyä väistelemään katosta putoavia laastimurikoita. Esimerkki on voimakkaasti kärjistetty, mutta siinä piilee totuuden jyvänen. Paitsi laastinkappaleita saavat oppilaat pelätä myös puutteellisen opetusmateriaalin ja epäkäytännöllisten opetustilojen ärsyntyttämiä opettajia. Henkilökohtaisesti läheisenä tunnen III C:n toivottoman tilanteen: Tulipalon sattuessa III C joutuu pakenemaan vinttiluokastaan kahta yhtä huonoa hätätietä: toisen päässä on kova asfaltti ja toisen rehtorin kanslia.

Jos kouluasioita aletaan uudistaa, olisi suotavaa, että rakennukset pystytettäisiin lähelle PUNT:tia ja uutta uljasta urheilukenttää, jotta

sillekin saataisiin runsaampaa käyttöä. Sitäpaitsi on kaikkea muuta kuin järkevää ja ekonomista rahdatta oppilaita linja-autoilla liikuntatunneille Parkkalaan. Parkanossa opetuksen taso on varsin korkea: On hyvin, hyvin ajattelematonta viedä tilanne siihen pisteeseen, että opettajien on lähdettävä etsimään muilta paikkakunnilta ymmärtäväisempää asennetta opetustointia kohtaan.

Mitä voisin kirjoittaa Parkanon matkailuvalteista ja nähtävyyksistä? Totuuden nimessä en yhtään mitään, koska niitä ei ole olemassa. Asiantilan kohentamiseksi on Parkanoon alettu puuhailla metsämuseota. Ihailen ja kunnioitan ihmisiä, joilla on motivaatiota ja energiaa tehdä työtä museon tänne saamiseksi. Minun mielestäni ajatus vain on huono: Se ei ole ainutlaatuinen, ei yleistä kiinnostusta herättävä eikä se myy.

Metsämuseoita on Suomessa ennestäänkin. Museossa kävisi ehkä vain alan ihmisiä eikä välttämättä edes heitä: tosin metsä työllistää suuren osan suomalaisista. Monet ihmiset saavat nähdä pokasahoja maksamatta siitä ilosta esim. viittä markkaa. Ehdottaisin, että kaupunki julistaisi avoimen ideakilpailun, johon voisivat rajoituksitta osallistua kaikki minkä tahansa matkailullisen ja kulttuurin idean keksineet ihmiset. Mallorcan matka palkintona parhaalle suunnitelmalle voisi kirjoittaa mitä suuremmoisimpia ajatuksia.

Ennen kaikkea muuta odotan Parkanolta kuitenkin uutta, asiallista suhtautumista kaupungin asioihin, äänestäjien mielipiteisiin ja maailmanmenoon yleensäkin. Nöyryys ja vaatimattomuus olisivat toisinaan paikallaan päätettäessä meidän kaikkien noin yhdeksäntuhannen tavallisen kuolevaisen asioista. Ihmisten, joille on annettu oikeus ja kunnia huolehtia eduistamme tulisi muistaa, että he ovat tavallaan palveluammattissa.

Tuskin on mikään ihme, että sota-vuosien jälkeen nuoremman biolo-gipolven mieli alkoi palaa ulkomail-le. Oli tarve päästä paikan päällä tu-tustumaan maihin ja kansoihin, joista tähän asti vain kirjatietojen varassa oli oppilaille kerrottu. Hy-vät neuvot olivat kuitenkin tarpeen. Suomi oli todella köyhä, eikä va-luuttaa ulkomaille vietäväksi lii-ennyt.

”Esimerkillistä kekseliäisyyttä”, kommentoi aikanaan Suomen Ku-valehti. Ja sitä oli ”Luonnonhistori-an ja maantiedon opettajien mat-kailurahaston” perustaminen. Jäse-niä kertyi n. 100. Mikä mahtoi olla kunkin jäsenen maksuosuus, en muista. Niin paljon kuitenkin saa-tiin kokoon, että rahaston turvin hankittiin 30 hengen linja-auto, ka-tettu kuorma-auto peräkärryineen, kolme 10 hengen telttaa ja niihin telttasängyt ja -kamiinat sekä kent-täkeittiö. Myös matkalla tarvittava kuiva muona ostettiin kotimaasta. Ensimmäisen kesän ohjelmaan vuonna 1948 otettiin naapurimaat Ruotsi ja Norma. (Seuraavana kesä-nä retkeiltiin Keski-Euroopassa.) Matkat tehtiin kolmena ryhmänä kesälomakuukausien aikana. Olin mukana heti ensimmäisessä eli kesä-kuun ryhmässä.

Vuodetkaan eivät ole himmentä-neet sen tunnelman muistoa, jonka kesäkuun 6. päivän illansuussa loi Wellamo-laivamme irtoaminen Hel-singin Eteläsataman laiturista. Lai-valla illallispöytä ylitti kaikki odo-tuksemme ja aamun kahvi-aamiai-sen kruunasi appelsiinimarmeladi, jollaista emme olleet vuosikausiin nähneet. Muutoin olimme III luo-kan matkustajia, joilla ei ollut varaa hytteihin. Kylmä yö merellä odotti. Vähitellen alkoikin kannella ilmes-tyä kuin ruskeanvihreitä matoja meidän ryömiessämme makuupus-seihimme. Osa meistä yöpyi laivan lämpimissä sisätiloissa ja osa linja-autossamme, joka matkasi samassa laivassa. Varsinkin makuupussiväel-lä oli aamulla ”sulissaan sukimis-ta”, kun oli astuttava maihin toisen elintason maassa vieläpä Skepps-brolla aivan Tukholman keskus-tassa.

Onneksi meillä oli joukossamme tyylikäs Hellin, diplomaattimiehen-sä mukana jo aikaisemmin Tukhol-maan siirtynyt kollegamme. Hän sai edustajan tehtävän. Tosin muitakin tarvittiin, sillä tilaisuuksia ja tapah-tumia varsinkin Ruotsin puolella riitti. Tulostamme oli näet ennakol-ta tiedotettu. Julkinen sanakin oli usein paikalla. Mielenkiinnon herät-täjäksi riitti jo ”Suomi Finland”-teksti automme otsassa. Poloisessa

TOINI VAINIO

”BIOLOGISOPPAA”

ja muuta muisteltavaa luonnonhistorian ja maantiedon opettajien Skandinavian matkalta vuonna 1948

Autokolonnamme Skånessa. Kirjoittaja kuvassa neljäs vasemmalta.

Suomessakin vielä elettiin! Erikoi-sen hyvin miestä huolehti jo alku-matkasta Katrineholmin kaupunki. Oli tutustumiskäyntejä eri kohte-iisiin mm. oppikouluun, ilmainen juhla-ateria (ah, kovin makea mie-lestämme!) sekä kunnon, etten sa-noisi ylellinen, yöpyminen kahden lakanan välissä.

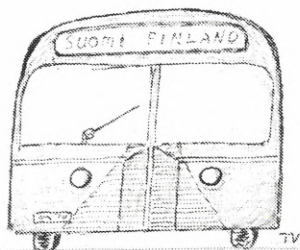
Syystä kyseltiin, milloin omava-raiselämämme ollenkaan tulisi alka-maankaan. Vaan alkoihan se olles-samme Ruotsin järvialueella Vätter-nin rantamilla. Telttaryhmä raken-nettiin ja kenttäkeittiö sijoitettiin sopivaan paikkaan. Nuorin joukos-tamme, Kalle lempinimeltään, sai tulen virittäjän ja hoitajan tehtävän. ”Biologisoppa” valmistui.

Annettu nimi oli sen laatuinen, etteivät seuraavat emännät mitään muuta niin pelänneet kuin että hei-dänkin keitoksensa saisi saman mai-nesanan. Ensimmäiseen keittoon oli kai kovin säästeliäästi otettu varas-tostamme makaroneja ja purkitet-tua lihaa, mutta sitä vastoin veden

käytössä ei oltu pihistelty! Keiton riittävyys oli näin taattu, ja olihan meillä vahvistukseksi ainakin näk-kileipää!

Ensimmäisellä omalla keittovuorollani muistan hernerokan muhi-neen kenttäkeittiössämme. Kuivia oksia keräilimme polttopuiksi. Lie-nee meillä ollut myös mukanamme kuivaa puuta ainakin sytykkeiksi. Perunamme olimme joutuneet lah-joittamaan Wallamolle, kun syöpä-vaaran! vuoksi ne eivät tullia läpäis-seet. Joskus sentään herkuttelimme ostetuilla perunoilla. Puuroaineeksi oli varattuna säkillinen kauranryy-nejä. Lihapurkkien lisäksi oli aina-kin metwurstia. Lieneekö eväänäm-me ollut myös juustoa, en varmaan muista. Mahdollisista kahvi- tai korviketauoista ei minulle myös-kään ole jäänyt mielikuvaa. Aina jotakin lisää saimme lahjoituksina-kin, mm. maitoa.

Maitovelli juhlisti juhannuksem-mekin. Olimme silloin jo paluumat-kalla Ruotsin Åressa, paikassa, joka

Omnibussimme vakavat kasvot.

muutenkin tarjosi mitä parhaat puitteet keskikesän juhalle ohjelmineen, kirkkomatkoineen ja upeine maisemineen kauniin sään vallitessa. Maidon olimme saaneet ostaa Norjan puolelta. Sieltä oli myös ostettu tankit täyteen bensiiniä, joka Ruotsin puolella oli kortilla. Yhteisten rahavarojemme hoitaja oli pitänyt kukkaron nyörejä niin kireällä, että loppumatkalla saimme kustannetuksi jonkin valmiin ateriankin ja vielä retken päätteeksi kolmen kruunun illanvieton Tukholmassa Gyllene Fred'in kellarissa.

Olimme uutteria matkailijoita. Leirin pystyttäminen iltaisin, kun jo olimme väsyneitä, oli viimeinen voimainponnistus eikä se aina kitkatta sujunut. Varmaan moneen kertaan kiittelimme niitä ryhmämme miehiä, jotka murisematta auttoivat telttanarujen pingottamisessa, vuoteitten kantamisessa ym. muitakin kuin oman telttakuntansa asukkaita. Kylmimpinä öinä ja sadesäällä etsiädyttiin sisätiloihin nukkumaan. Turvauduimme halpoihin retkeilymajoihin, joista vaatimattomimmat lienevät olleet Ruotsissa Vadstenan luostarin maja ja Norjassa Moss'in maja.

Johonkin kouluun saatiin majoitusta ilmaiseksi ja varsin erikoisiakin paikkoja löytyi. Oslossa olen merkinnyt muistiin: "Yö Kasvitieteellisessä museossa herbarioitten välissä. Hyvin sujui." ja Lillehammerissa: "Yö pukukopissa altaan äärellä. Toiset autossa tai teltassa." Varsinaisen "hädän" suoritti "Dovren ukko"! Onneksi illalla jo aavistimme, mitä tulisi tapahtumaan. Jätimme telttamme ja asetuimme taloksi vielä tyhjänä olleeseen karjamaajaan. Aamulla oli koko leirimme lempeän valkoisen lumivaipan alla. Olihan se kylmä hiipinyt puseroon jo heti kun nousu Gudbrandsdalen'in põhjukasta Dovrelle oli alkanut. Perillä olimme kuitenkin voineet tutkia tunturin kasvimaailmaa ja reippaasti retkeillä silloiselle lumirajalle asti.

Lumisateen yllätettyä oli syytä kiirehtiä aiottua nopeammin Trondheimiin, matkamme kääntopisteseen. Tutustuminen karjamajalouteen oli kuitenkin ollut mainio kokemus. Laulumiehemme Väinö sai aiheen kajauttaa tavallista komeammin rakastamansa cow-boy laulun: "Olen farmari tuolta lännestä, karjakauppias Rio Grandesta--". Hän se johti yhteislaulujammekin, joilla kevensimme pitkiä matkосуuksia. Usein kuitenkin maisemat lumosivat meidät niin, että laulukin sammui. Varsinaista matkanjohtajaa ei meillä ollut, mutta opastustehtäviä oli jaettu ennakolta valmentautuneille jäsenille. Aika oli vielä sellainen, että mukanamme oli vain yksi kameramies. Muistiinpanoilla piirroksineen oli matkan muistoja säilyttävä tehtävä. Vähän loitompaa seurasimme, miten mukana ollut taiteilija Laura Järnefelt-Kolehmainen asetteli telineensä ja tuolinsa keskittyäkseen sitten valitsemansa kohteen hahmottamiseen. Hän katseli ja näki taiteilijan silmin.

Näkemämme pohjalta meidänkin sopi hahmotella matkaamme ja saada kirjatiedot elämään. Näimme meille tutun peruskallioalueen Ruotsin puoleisen osan Tukhomasta etelään, sitten Skånen pöytämaisien tasaisen kerroskivialueen ja vielä ge-

ologiselta vanhalta ajalta peräisin olevan poimuvuoriston, juhallisen Kölin, pyöreälinjaisine huippuineen.

Kun matkustimme Oslon vuonon perukoilta Dobrelle, saimme oppitunnin kasvillisuusvyöhykkeistä: ensin keskieuropalainen tammi-pyökkivyöhyke, sitten koivuvaltainen sekametsä- ja kuusivaltainen havumetsävyöhyke, tunturikoivikot ja -niityt ja viimein tunturipaljakat ikilumen rajoille asti. Lintumaailma tarjosi paljon mielenkiintoista kiikaroitavaa varsinkin merten rannoilla. Göteborgin merimuseossa taas meitä akvaarioittensa laiseinien läpi tuijottelivat vielä eksoottisemmat ja merkillisemmät eläjät. Pakoveden aika teki meistä aarteen etsijöitä, kun meren salaisuudet paljastuivat veden väistyttyä joksikin aikaa. Tieteen sen aikuisen viimeisen sanan kohtasimme Etelä-Ruotsin Svalövissä, missä edessämme seisoi polyploidisen rodunjalostuksen uusin saavutus, jättiläisruis.

Vanhanaikaista 1700-luvun kasvitiedettä edusti Linnén Hammarby Upsalan lähellä. Elinkeinoista antautui meidän pikatutkimuksellemme parhaiten maatalous. Siinä ajaessamme vilahtelivat ohi erilaiset pellot viljelyskasveineen, laitumet karjarotuineen ja maalaisasumukset. Kaupunkikuvaakin näkemis-

Autokolonnamme koko komeudessaan.

Iltarauha leirintäalueella Etelä-Ruotsissa. Telttakyläämme ympäröivät pikkuteltat kertovat, miten polkupyöräily oli muodissa siihen aikaan.

tämme kohteista koetimme luoda ja tutustua ainakin niiden rakennustaitteellisiin nähtävyyksiin. Sisältäpäin meille esiteltiin mm. Tukholman ja Oslon kaupungintalot arvokkaine mosaiikkeineen ja freskoineen. Kunnioittavasti katselimme Vigelandin puistossa Osllossa tätä kuvanveistoksellista jättiläistyötä. Mietiskelimme myös sitä urakkaa, joka oli suoritettu, kun nämä veistokset oli sodan aikana kaivettu suojaan maahan ja jälleen asetettu paikoilleen.

Menneet kolme viikkoa olivat olleet todella antoisia. Vain nykyisillä ulkomaan matkoilla tärkeäksi koettu toimi, ostosten teko, oli jäänyt vähiin, kun kruunuja ei ollut. Meil-

lä taisi olla omaa rahaa kumpaakin maata varten 10 kruunua. Norja vaikutti verraten köyhältä. Oslost muistan ostaneeni saippuaa, kun ensin selvisi, ettei ruotsinkielinen sana "tvål" ollenkaan tullut ymmärretyksi. Suomalainen saippua-sana oli sen sijaan aivan hyvä. Tavarain ylenpalttiseen runsauteen olimme hukkaa vasta Tukholmassa. Kävely pitkin Västerlånggatania riitti. Pennokset oli pian kulutettu loppuun. Niillä olin ostanut etupäässä kangasta jätepaloina. Kotona sitten niistä loihdittiin yhtä ja toista tuomiksi sukulaislapsille ja itselleni sain kauan käytössä kestäneen kesäpuvun. Ruotsalaisten oma muotikangas näytti sinä kesänä olleen

"everglaze".

Vaikka me hyvin sujuneen matkamme jälkeen onnellisina palasimme kotiin, jäivät autot Tukholmaan odottamaan seuraavia lähtijöitä. Autonkuljettajamme saivat ansaitsemansa kiitokset. He olivat hyvin selvinneet sekä Ruotsin silloin vielä vasemman puoleisesta liikenteestä että Norjan teiden vaarallisen näköisistä koukeroista. Meillä ensimmäisen ryhmän jäsenillä oli kesälo-maa pari kuukautta vielä jäljellä. Mutta sen päättyessä ja mm. tämän opintomatkamme antimilla evästetynä minä sitten aloitin 25 vuoden mittaiseksi venyneen opetustyöni Parkanossa.

REINO LEHTISALO

RETKELLÄ

Kuljemme huomiseen

*kuin eilinen olisi ikuinen sade,
paha uni, routiva maa keskellä
kirkkainta kesän aikaa,
kuljemme kuin eilinen olisi
kaiken hukuttava ja jonkun lahjoittama
ikuisuuden vesi.*

Olemme kulkeneet läpi, ohi ja yli,

*kuin kaikki olisi yksi suunta
ja sen päivät illat ja aamut
kaiken ottavaa julmaa pilkkaa,
naurua, itkua kesät talvet läpi;
kuin kaikki olisi kauneimman valssin
typerimmän tangon, naurettavimman humalan,
nautittavimman krapulan,
makeimman ylenannin loputonta orgasmia.*

Kuljemme huomiseen kuin eilinen olisi

*ikuinen routa, jäätynyt järvi
juhannuskokko palamassa keskellä
syvintä talvea, kuljemme kuin olisimme
joskus todella olleet.*

Kuljemme, koska emme muuta osaa,

*juhannuskokkomme palaa keskellä talvea,
joulumme olisi oltava aina, sillä
meidän joulumme ei ole tästä maailmasta.*

Kuljemme kun muualla jo levätään,

*ikuinen routamme vaatii tarkkaa mieltä,
ilmää nähdä se miltä muut
silmänsä ummistavat.*

Kuljemme huomiseen kuin jää

*olisi jo kaiken allaan polttanut,
kuljemme kuin huomista ei enää
oikeastaan olisikaan.*

PARKANOLAISIA PERINNERUOKIA JA NIIDEN VALMISTUSVAIHEET

KYLLÄ SITÄ SEKALEIPÄÄKIS SYÖ
KU ON VOIT, VIILIT MAILLOT
JA LEHEMILLOISET.

Kunpa tulis joulu pian, että saisi yölläkin syödä, oli sanonta Parkanossa ja ehkä muuallakin johtuen siitä, kun ruuat jätettiin jouluaattona pöytään. Olisiko tapa jäänyt peruksi pakanuuden ajalta, jolloin talon "haltijoita" pyrittiin lahjomaan kodin onnen ja hyvinvoinnin saamiseksi.

Nyt viime aikoina on paljon puhuttu tai paremminkin havahduttu kaikenlaisista perinteisistä asioista, joiden ajatellaan taitajien mukana siirtyvän menneisyyteen. Nykyajan kiireinen elämänrytmi vaatii toisenlaiset valmistustavat. Miten lie sitten makuasiat muuttuneet, ehkä monet pitkäjännitteisyyttä vaativat työtavat erilaisten makujen luojina ovat väistyneet.

Kertoakseni parkanolaisista perinneruokaista, mainitsisin ensinnä Parkanon kahtiajakaisuuden. Ote-

taan vaikka kirkko keskelle kylää. Ollessani toistakymmentä vuotta Maa- ja kotitalousnaisten pitäjakohtaisessa touhussa, tulin asian huomioimaan. Liekö "huusholliskojen" kotiseutu eri, toisilla Pohjanmaan puoli ja toisilla Häme. Tämä asia mielestäni on vaan rikastuttanut tapojamme.

Ruisleipää leivottiin kahdesti vuodessa

Luetellakseni joitain tuntemiani perinneruokia, asettaisin ensimmäiseksi leivän, joka on ruisleipä, ohut ja kuivattu. Sitähän leivottiin vaan kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä. Leipien paljous riippui väen koosta. Leivät kun olivat reikäleipiä, ne kuivattiin leivinuoneen katossa olevilla orsilla, vartaissa.

Kolmekymmentä leipää pantiin yhteen vartaaseen. Parin viikon kuluessa ne vietiin kuivina aittaan suuriin puutiinuihin säilymään käyttöä varten.

Ruisleivän leipomisen yhteydessä tehtiin kalakakkoo, joka oli sellaista, että ruistaikinasta leivottiin kaksi ohutta leipää, ei reikää keskelle. Siihen ladottiin pestyjä suolasilakoita, joista poistettiin selkärutto. Silakoiden päälle pantiin sianlihan viipaleita kerros, toinen leipäaikina päälle, reunat hyvin kiinni ja vielä kostealla kädellä tiivistettiin. Miedossa lämmössä paistettiin noin 2 tuntia. Oli suurta herkkua monena päivänä.

Muuna leipänä tehtiin ruislimppua, jonka perinteiseksi nimeksi on muutettu "pernakakko". Minä olen aina kuullut puhuttavan varikakosta, koska sen valmistustapa, kiehuvaan veteen valmistettu, jo sen ilmaisee. Kuivasta leivästä tehtiin myös leipäressua eli maitoleipää.

Sitten oli ohrakakko, joka valmistettiin nimensä mukaisesti ohran kräälijauhoista, kuorituista ohra- jauhoista, liemenä maito. Taikinan piti olla löysää ja uuni kuuma. Muuten ei tullut hyviä kakkoja. Voi, kun niitä äidin antaman kotona kirknutun voin kanssa sai lampaitten hakureissulle evääksi, ei parempaa evästä voinut kuvitella. Mieleeni muistuu lapsena kirkolla käynti ja Rytillä poikkeaminen. Joskus, kun siellä kakkoja leivottiin, täti taittoi kakon puolikkaan, pani voita päälle ja antoi varoituksen, että syö plikka varovasti, ettei voi putoa. Mutta kuinka kävikään, ahdetta

AILI SIROLA

Iloisten ihmisten juhla

*Yksinäisyyttä pakeneva
lähtee iloisten ihmisten juhlaan.
Yksinäisyyden tunne
on tullut mukaan ja juhlarieha
paisuttaa sen kameeliksi,
ja on hiekkamyrskyyn joutuneen tunne.*

*Hän huomaa juhlassa itkevän pojan,
jonka vanhemmilla hauskaa,
ja kolmivuotiaalla pojalla on yksinäisyys.*

*Säälivä, yksinäisyystunteen tuttu
hostaa syliinsä lapsen.
Silkipuseroa tahrii pikku pojan kyynel,
mutta sydämeen läikähtää riemu,
sillä pojan itku päättyy ja silmiin syttyy
taivaan sinikirkkaus.*

*Lapsi sanoo: 'Iloinen juhla! Yksinäisyys meni.'
''Menköön iäksi!''
on majansa yksinäisyyttä muistavan sana.*

noustessani ja pyörää taluttaessani
voi putosi maahan, kuten aina läm-
pimältä leivältä. Se siitä.

Syksyllä, kun eläimiä teurastet-
tiin, olin mielelläni veren sekoittaja-
na. Kotona tehtiin se käsin hitaasti
hämmentäen, jotta käden ympärille
kerääntynyt hyydyttävä aine saatiin
siton verestä pois. Ei siihen käytetty
muuta suoloja.

Suolista tehtiin verimakkaraa ko-
tikonstein. Pikkuväsikasta valmis-
tettiin hyytelöä (aladoopia) juhla-
ruuaksi.

Sitten tehtiin sallattia keitetyistä
porkkanoista, punajuurista, peru-
naa myös, mutta vähemmän, sipulia
ja silakan palasia. Suolaa ei käytet-
ty, koska suola siihen saatiin sila-

kasta. Etikkavesiseosta sai jokainen
panna makunsa mukaan. Kotijuus-
toa valmistettiin maidosta. Nyky-
ään se on pohjalaisen leipäjuus-
ton nimisenä. Suolaliha, joko nau-
dan tai lampaan, kuului pöydän an-
timiin. Se oli uunissa paistettua suo-
lauksen lisäksi ja sanottiinkin kui-
vaksi lihaksi. Sianpääsylvä oli yksi
lihalaji. Nykyään, kun kovasti hoi-
detaan linjoja, se rasvaisuutensa
vuoksi on jäänyt käytöstä pois.

Räätikkälaatikkoa ja kalaruokia

Laatikkoruokia valmistettiin lan-
tuista nimellä räätikkälaatikko, kos-
ka lanttuja sanottiin räätiköiksi. Sa-

nonta oli pikkulasten päästäkin, jos
ei ollut syntymätukkaa, että on pää
kuin räätikkä. Perunalaatikkoa, jo-
ka tehtiin imeltäen. Maksalaatikko
oli kuten nytkin, yleinen pitoruoka.
Pääruekana pidettiin juhliissa liha-
keittoa, joka oli sikaa, nautaa tai
lammasta. Parasta mielestäni oli
lammass-kaalikeitto. Lanttu oli yle-
nen mauste keitoissa. Keittoon lai-
tettiin myös perunaa, porkkanaa,
pippuria, sipulia ym.

Kalasta valmistettiin kalahyytelöä
ja kylmää kalaa juhlaruuksi, arki-
ruuaksi kalakeittoa ja paistinkalaa.
Suolakalaa, jota saatiin lahnasta. Se
oli erinomaista palanpainiketta. Ka-
lat pyydystettiin kotijärvestä. Parka-
non seudulla ei voitu ennen haaveil-
lakaan lohesta tai siikakalasta. Ka-
lojen mätä ja maiti olivat erikoisia
herkkuja. Kaloista vielä mainitakse-
ni, silakka näytteli monipuolisinta
osaa. Sitä piti Parkanoon hakea
Merikarvialta saakka hevosella,
puupytty rattailla tuoda köröttää.
Kotona ne suolattiin myös puuasti-
oihin.

Laudat pantiin päälle ja kiviä
painoksi ja niin niistä tuli hyviä syö-
tää monella eri tavalla. Esimerkik-
si, kun suolaiset silakat pestiin hy-
vin, otettiin suolet pois ja pantiin
kattopäreen päälle uuniin paistu-
maan. Pareesta tuli hieno pihkan
maku niihin ja niin oli perunalla
valmis "kyytipoiika".

Talkkunaa ja piimää

Kesäruuaksi valmistettiin keväällä
ennen kylvöaikaa talkkunajauhoja.
Minulle opetetussa reseptissä oli 3
osaa kauraa, 1 osa herneitä, suolaa
keitinveteen maun mukaan. Talkku-
na-ainekset keitettiin pehmeiksi ja
kuivattiin savusaunassa. Sen jälkeen
jauhatettiin myllyssä hyvin hienok-
si. Syötiin piimän kanssa ja hyvää
oli.

Puurot olivat yleisiä palanpainik-
keitä. Nekin kotipellon tuotteista
valmistettuja.

Syksyllä, kun oli saatu perunat
maasta pois, kuorittiin niitä ja rii-
vinraudalla (nyk. raastinrauta) rii-
vattiin hienoksi. Raaste pantiin saa-
viin veteen ja moneen kertaan vedel-
lä huuhdeltiin pyyheliinan kanssa.
Siton saatiin tärkkelys pois peruna-
survoksesta. Siihen pantiin maitoa,
jauhoja, suolaa ja muniä, paistet-
tiin uunissa ja hyvää oli lapsillekin
kouluevääksi. Saavin pohjalle las-
keutui perunajauhot, jotka kuivat-
tiin ja käytettiin mehukeittojen ym.
valmistukseen. Perunoista tehtiin
toisenlaistakin määmiä. Tapa sa-
manlainen, kuin nyt on pääsiäis-
määmin, paitsi ei sokeria tai sii-
rappia.

Toivon, että perinneruokia muis-
tellessamme saamme ajatuksemme
rauhottumaan kiireestä ja maan
melusta, ajattelemaan esivanhem-
piemme rauhallista ja arvossa pidet-
tävää elämäntyyliä.

— Seonnut se on. — Kako. — Ukko on ainakin neljäkymmentäviisi ja asuu tätä laivaa. — Eihän se oo sanonut sanaakaan enää mo-
neen viikkoon, ei senjälkeen kun nukkui yön täkillä kaatosateessa ja vielä herätessäkin se kiroi kuin olisi kolmen vuoden ansionsa etukäteen hukannut.

Mikään komea ei laiva toki enää ollut. Se oli palvellut nuoruutensa nopeimmat vuodet valaanpyynnissä joillakin Islannin vesillä ja kun sitä ei enää kannattanut edes paikata, se hinattiin suuren kaupungin suurimman telakan kylkeen asunnoksi miltei kaikkialta maailmalta saapuville ja telakalta töitä saaneille miehille, joista suurin osa oli tuskin aikuisiän saavuttaneita.

— Se pitäis viedä hoitoon, joku joukostamme tiesi, kallonkutistajille ennen ku se tekee itelleen pahempaa ku ryyppää henkensä veks. — Ootteko nähnyt sen syövän koska viimeksi? — Makkaraa... siitä vaan koko kuin koko melkein kuorineen kitaan... on kai se telakan ruokalas-
sa joku kerta nähty.

Laiva oli joskus ollut valkoinen, sen keulasivulla ollut nimi ja siitä ei nyt enää selvää ottanut tarkkasilmäisinkään, liekö riisuttu kirjaimet muistoksi ja arvet sutattu umpeen valkoista muistuttavalla mön-
jällä.

Laivan kansi oli ollut punainen. Jos tarkkaan katsoi niin uskoi näin olleen. Ruoste oli nostellut maalit sivuun ja sateet huuhtoneet hilseet mustanvihreään veteen, siihen samaan missä entinen ylpeä valaanpyyntialus seisoj viimeisessä ankkurissa.

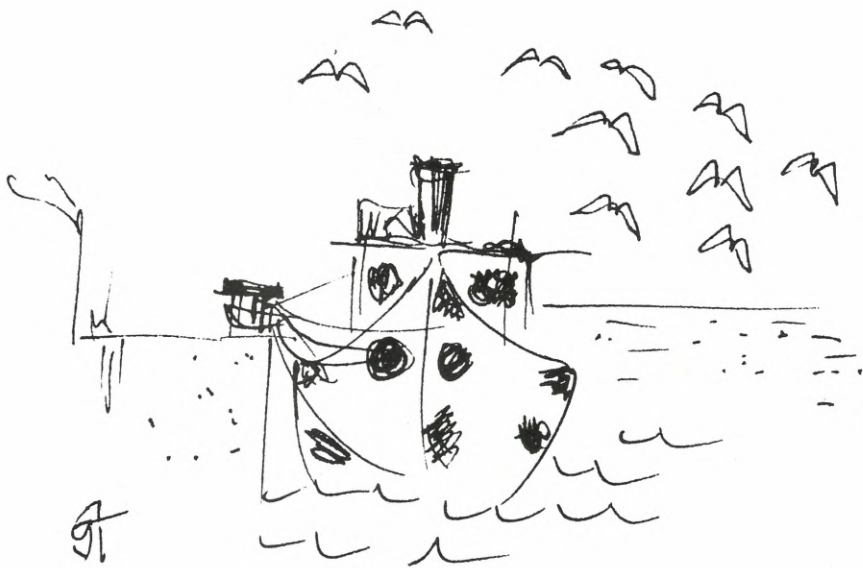
— Vielä syksyllä se lähetti kirjjeitä ja odotti vastauksia, joku tiesi. — Nyt se ei tee kumpaakaan ja jos sille ehdottaa kaupungille menoa se kattoo kun mitään kaupunkia ei olisi koskaan ollutkaan, muljauttelee silmäpussiensa takaa kuin ei olisi enää missään. — Kako se on. — Seonnut, tullut merisairaaksi, päässyt ankkuriköysi löysälle.

Valkoisen laivan kyljessä huojuvat raput aina ylös täkille asti. Tie kulkea ylös ja lasketella alas, laiturilta satametriä portille, joka nielaisee telakalle ja sieltä takaisin neljältä, ellei ole kysytty ylitöihin ja kaikki me valkoisen laivan asukkaat tiesimme jo ainakin neljäkymmentäviisivuotiaan miehen tulleen usein takaisin laivalle vasta kahdeksan jälkeen, lauantaisin ja sunnuntaisin tosin jo kolmelta.

Mutta ei enää. Ei koko syksynä. Ei ylitöitä. Arkipäivät mies oli laskeutunut ja noussut laivan portaan kuin unessa, kolme viimeisintä viik-

REINO LEHTISALO

VALKOINEN LAIVA

koa maannut punkassaan kuin laiva, jossa hän asui, hiljaa vedessä makasi.

Me kaikki valkoisen laivan asukkaat olimme kaukaa aina Afrikkaa ja Etelä-Amerikkaa myöten ja me olimme nuoria ja voimakkaita. Hiuksemme peittivät kallomme jos jonkin värisinä, mutta näin ei ollut jo ainakin neljäkymmentäviisi vuotta täyttäneen miehen kohdalla. Ja hänen kasvonsa muistuttivat päiväpäivältä enemmän laivaa jossa me asuimme. — Se ei ole käynyt kaupassa neljään päivään, joku tiesi. — Ainakin muutama olut sille pitäisi järkeä. — Miten olis jos vaikka se palaisi naisen avulla takaisin tähän maailmaan?

Valkoisen laivan keittiössä paistoi Afrikan poika kalaa ja siinä puuhassa hän ei tarvinnut edes paistinnua. Vessassa turkkilainen seisoj hajareisin pyty reunojen päällä ja hyvinhän se jo osui kuukausien harjoittelun jälkeen. Chileläinen katseli keittiön seinää kuin olisi nähnyt siellä kotivuorensa.

Laivan kapteeni piti huolen kaikista. Valkohiuksinen iso entinen oikea kapteeni katsoi aina tarkkaan ja jo paljon elämässään kokeneena antoi olla, torui oudolla kielellä, haukkui joskus ja nauroi aina lopulta.

— Älä mene sille naisista puhuun, joku tiesi, jos menet se ei tiedä mitä tekee. — Sen muija lähti nuoremman matkaan, vei tietysti

parit penskat mukana ja kaiken mitä halusi. Ukolta menee puolet tilistä penskoille ja sä järkkäisit sille äkki-iloa.

— Eikä sillä pärställä minkä tämä ukko omistaa ainakaan tästä kaupungista saa uutta muijaa rahallakaan. — Musta vaan tuntuu että sillä alkaa olla loppusuora käsillä ja muut olleet jo viikon maalissa.

— Ja mitä se ajatellut... vanha kaljupäinen ukko. — Käveleekin kuin olisi vielä peltoaan kyntämässä. — Miten se on tänne eksynyt?

Valkoinen laiva oli jo kauan sitten menettänyt mastonsa. Siltä oli riisuttu kaikki millä oli jotain arvoa ollut. Sen täkillä oli tilaa kävellä ja että sen nöyryytys olisi täydellinen, sitä ei romutettu, leikeltä palasiksi, sulatettu sen rautaista vartaloa ja rakennettu uutta laivaa. Ei mitään sellaista. Se oli hylätty, sitä eivät maailman meret kaivanneet. Se oli pieni, ruma ja liian vanha mihinkään entiseen. Kaikki arvokkuus oli siltä riistetty.

Sen sisuksissa eivät kaikuneet valaanpyytäjien äänet, ei ollut kukaan iltamyöhällä lasin ääressä muistelemassa menneiden päivien saalis-
määristä, eivät raikuneet oikeat tunnot valkoisen laivan sydämessä.

Sitä asuttivat vieraat ihmiset. Kaukaa maailman ääristä kerääntynyt epämääräinen joukko nuoria miehiä joilla oli hallussaan ainakin neljätoista erilaista kieltä joilla kaikilla oli helppoa olla toistaan ym-

märtämättä. Uusi kieli oli vasta alullaan heissä ja kaikista vähiten sitä oli vaimonsa ja lapsensa menettäneellä jo ainakin neljäkymmentäviisi vuotta täyttäneellä päivä päivältä synkemmäksi ja rumemmaksi muuttuvalla talonsa jo vuosia sitten pankille luovuttaneella miehellä joka kaiken lisäksi käveli kuin olisi vieläkin kulkenut nyrkit auran sarviin takertuneina.

— Ukolla oli ihan hyvän näkönen muija, joku tiesi. — Se näytti sen kuvaa heti kun oli saanut kaksi pulloa juoduksi, joku naurahti. — Se on tonni kuussa ja matkaa entisen eukon ja kahden lapsen luo neljäsaatayhdeksänkymmentä kilometriä... tolla pärställä varustetun miehen sitä on lysti aamusella nousta ansioon. — On naurussa pitelemistä jos vaikka peilin edessä ajelee partansa.

— Onko se edes käynyt lapsiaan katsomassa? — Yritti se alussa, mutta, joku tiesi, siellä oli ovela nuori pitkä mies ja hänen takanaan entinen vaimonsa, lapset jossain kaupungilla ja heillä kaikilla kova kiire jonnekin, ostoksille tai ihan minne tahansa. Nuorin lapsista oli kurkistanut jostain ovesta ja katsonut kuin vierasta.

— Ukko oli tajunnut ja oli kestänyt kolme päivää ennenkuin osasi takaisin tähän laivaan. Tuli kuitenkin pistelemään puukolla entisen muijansa kuvan täyteen reikiä.

— Seonnut se on. Jos se olisi jonkun toisen näköinen, se voisi ainakin yrittää, joku keksi kertoa.

Valkoisessa laivassa on paljon ja eniten aikaa. Sitä on tuhlettavaksi ja sitä on tuhottavaksi. Suuri kaupunki vielä outo, se ei tämän laivan asukkaita ollut vielä nielaissut, seonnutta ukkoa se ei koskaan saisi koska se ei sille mitään järkevää käyttöä keksisi.

— Sen olis kannattanut palata takaisin, joku keksi, hypätä laivaan ja unohtaa koskaan täällä käyneensä. — Ja jos tuliaiset olisivat olleet vähänlaiset, niinkuin ne olisivat olleetkin, ainahan sitä jonkin jutun keksii... myrsky laivassa ja kaikki huuhtoutu mereen... kolme ryöstöä yhden yön aikana ja poliiseista ei tietoaakaan.

— Entisiä peltojaanko ukko olisi palannut tien päältä ihaillemaan? pitäis teidän kai jo tuossa iässä jotta tajuta, joku torui.. olisiko ukko ostanut uuden moottorisahan ja hypännyt entiseen metsäänsä tekemään aukkoa lukittuun hommaan. — Meistä on aika moni sentään maalla syntyneitä, että pitäis niinku olla systeemit tiedossa. — Me kun kaikki ollaan tavallaan pelkkää yli-

jäämää sodanjälkeisiltä vuosilta, niin ukko kuin koko valkoisen laivamme sekalainen koostumus. — Noista ulkomaalaisista tiedä, mutta kaippa neki jotain paossa ovat.

— Tässä laivassa oo ainoatakaan jota kaivattaisiin mihinkään takaisin... no joku likkanen kukaties, mutta senkin on melko helppoo löytää uus kun on mistä valita.

— Ukkohan on jo täynnä kokeuksia, joku tiesi, se on jos ei valehdellut paiskinut ainakin miljoonaa kantoa kasoihin ja niiden polttamisen ohessa kiskonut pari miljoonaa kiveä ylös rakennellen niistä komean kiviaidan peltojensa aidaksi... akanki on jollain konstilla löytänyt, tehnyt pari penskaa ja palannut jo sitä ennen sodasta suurinpiirtein kokonaisena... siinä sitä on uraa yhdelle miehelle ja kaikki olisi jo kassassa vaikka jätettäisiin kertomatta ukon menettäneen kaiken. — Ja nyt se hioo siloiseksi rautaa laivojen pohjalla, hionut jo edes tiedä montako vuotta. Siellä se on kontallaan pölyn keskellä suojassa auringolta, kipinät lentää ja mies ei enää puhu mitään kenellekään. Kulkee kuin olisi pellot ja metsät iäksi hävinneet... mihin ne hukkus... omistajat vaihtuu, vaan mitään ei katoa.

Valkoinen laiva valmistautui joulunviettoon. Sitä ei pesty ei ulkoa ei päältä vaan hieman sisältä. Sitä pa-

lensi sillä se oli yhä tiukasti rantaan köytetty. Syksyn kovimmat myrskyt olivat sitä hieman ravistaneet, mutta mitä se oli Islannin myrskyvesiin verrattuna, pelkkää pilkkaa ja nöyryytystä menetetyin toistuvaa mieleenpalauttamista ja ajoittain siltä tuntui kuin rannassa levollisina seisovat puutkin olisivat hänelle ilkkuneet.

Nuoret valkoisen laivan asukit olivat kuka missäkin, jotkut käymässä kaukana, toiset lähellä, samassa kaupungissa, osa ei ollut keksinyt paikkaa minne lähteä. Tai ne paikat olivat liian kaukana tavoittaa.

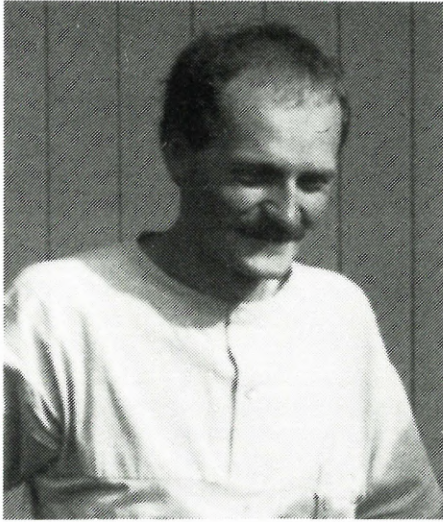
Satoi jouluaaton kylmää vettä ja maa oli kaikesta valkoisesta vapaa. Kaide mihin ukko käsillään itseään tuki jäykisti sormia, alas yhä vuolaammin putoava vesi kasteli koko mitalta. Muutaman sadan metrin päässä joen takana valkoisia pisteitä kuin olisi kirkasta tähtitaivasta katsellut. Ukon takana pimeää, vasemmalla loistivat telakan valot. Ukko oli lähettänyt kaksi korttia ja saanut yhden kirjeen. Kaipasivat kahden kuukauden maksuja lapsista, viranomaiset.

Katsoessaan samaa pistettä kaksi tuntia ukko tiesi miltä seuraava joulu tulisi hänelle näyttämään.

Puhuivat jo, että tämä laiva viettäisiin pois. Se oli jo pohjasta puhki, se jouti kuolla.

OIKEIN VIRKASTUIN, KU'NÄJIN
KELTAKUKAN PYÖRTÄNÖS.

Marek Stokowski.

Heinäkuun alussa 1986 joutuivat Jalasjärvi ja Parkano invaasion kohteiksi. Maahan ryntäsi 50 Tunnistamatonta Laulavaa Olentoa Puola-nimiseltä planeetalta, ja tämänmoinen tapahtuma saa rohkeimman mielen hämmennyksen valtaan. Onneksi rynnäkö kuitenkin päättyi rauhanomaisissa merkeissä, ja kerrotaan, että jäähyväisten hetkellä jotkut jopa vuodattivat eron kyyneliä.

Ehkäpä tässä rynnäkön kohteeksi joutuneessa maassa joku haluaisi tietää, miltä Suomi näytti tavallisen puolalaisen silmin katsottuna. Tässä jonkinmoinen vastauksen yritelmä.

Puolalaiset kuorolaulajat saapuivat maahan laulamaan, esittämään kotimaansa taidetta, mutta myös **kokemaan**, näkemään ihmisiä, kulttuuria, Suomen maata ja taivasta. Tietenkään se ei ollut mitään järjestelmällistä tutkimista, vaan aivan vapaamuotoista, ja seuraavassa pyrin esittämään vaikutelmiani spontaanisti.

Missä pellot ja lehmät?

Wisla-joen (Veikselin) varrelta saapuva muukalainen tiesi tapaavansa täällä pohjoisen maan kaunistaa rakennustaidetta. Hän tiesi muutamia arkkitehtejä nimeltä ja tunsi muutamia kuuluisia rakennuksia näöltä. Perille saavuttuaan hän törmäsi enimmäkseen asuinrakennuksiin, tilaviin, valoisiin, perheitä varten suunniteltuihin; puiden, ruohikon, veden ympäröimiin asumuksiin.

Puolalainen oli ihmeissään, kun ei nähnyt peltoja, vaikka hän tiesi, että Suomessa on maatalouden ylituotantoa. Ei hän nähnyt lemmiä-

Lutnia-kuoron tulkki
MAREK STOKOWSKI
(engl. kielestä kääntänyt Simo Viitanen)

PUOLALAINEN SUOMESSA

kään, vaikka maidon runsaudessa olisi voinut uida! Puolalaiselle Suomi on siisteyden perikuva. Häneen tekivät vaikutuksen hohtavat lattiat, hoidetut pihat ja puhtaat käymälät. Ehkäpä käymälät antavat viitteitä kansan sivistyksestä siinä kuin sinfoniakin.

Ihmetystä oli etelästä tulevalle muukalaiselle siinäkin, että ovia ei tarvinnut lukita, että pyörän tai laukun saattoi huoletta jättää kadulle. Miten hienoa sellaisesta, jonka täytyy yleensä vahtia taskujaankin. Suomessa ei taida olla väkivaltaaakaan. Poliiseja ei ainakaan paljon näkynyt eikä ollut tarvettakaan. Sanoaan, että kuulemma hirvikin kiertele kaupungin kaduilla useammin kuin poliisi.

Kadun ylittäminen on pelkkää huvia, kun tietää, että autot pysähtyvät heti ja mukisematta. Se joka on joutunut pakenemaan puskurin edestä kerran jos toisenkin, antaa semmoiselle arvoa.

Pohjolan valoisat yöt

On turha yrittää sanoin kuvata Suomen kivisten järvenrantojen mystiikkaa, metsien äärettömyyttä, saarten rauhaa. Tätä maata voi rakastaa niin paljon, että se tuottaa tuskaa, varsinkin kun joutuu sen jättämään. Sitä jää kaipaamaan kuin kadotettua lapsuuttaan. Pohjolan valoisat kesäyöt eivät lähde mielestä. Voi vain toivoa armeliasta unohtusta tai pääsyä tänne takaisin. Tämän maan kauneus ei näy ainoastaan metsissä. Suomi on kaunis myös ihmisten kasvoissa, varsinkin naisten. Niissä on omaa viehätysvoimaansa, ja tuntuu aivan siltä, että koko maata ajattelee ikäänkuin naisena. Puolalainen pitää myös lasten kasvoista ja heidän vanhempiensa levollisuudesta. Kotiin palattuaan hän yrittää itsekkin olla kärsivällisempi lapsiaan kohtaan, koska hän näki sen olevan mahdollista, hyvää ja viisasta.

Wislan rannalla syntyneestä suomalaiset näyttävät nuorilta, paljon nuoremilta kuin hän itse. Ja tässä hän alkaa taas tehdä historiallisia, valtio-opillisia ja biologisia vertailuja.

Puolalainen tapasi myös vanhoja ihmisiä, tottakai. Sairaalassa. Hän

piti siitä sairaalasta hyvin paljon. Hän toivoo, että häntäkin joskus hoidettaisiin sellaisessa. Mutta hiukan häntä sittenkin jäi vaivaamaan ajatus, että noiden vanhusten sairautena oli rakkauden puute, että heillä ei ollut tilaa perheissä. Tässä hän saattaa olla väärässäkin. Hän ei tiedä tarpeeksi.

Totta puhuaksemme puolalainen pelkäsi sauna. Hän pelkäsi tuntematonta. Aluksi tuntui, ettei saunaan voinut edes mennä sisään. Hän läähätti kuin koira, kunnes vihdoinkin koki, että sauna on iloa, suorastaan juhlaa. Kannattaa mainita, että hän huomasi, kuinka paljon voi oppia suomalaisten suhtautumisesta kehoonsa. Hän ihaili tuota luonnollista asennetta, sitä samaa, jonka aikoinaan Pyhä Fransiskus ilmaisi lyhyesti: ruumiini — lähimmäiseni. Puolaan palattuaan ovat saunassa käyneet melkoisia sankareita, ja kokeneisuutensa korkealta jalustalta he julistavat: se täytyy itse kokea, sillä on mahdollista välittää toiselle sitä ilmapiiriä, jonka muodostavat rauhallinen juttelu löylyssä, tulen ääni ja savun tuoksu sekä Pohjolan järven pehmeä raikkaus.

Puolalainen rupesi pitämään suomen kielestä. Paluumatkallaan autolautalla, hän istui lähellä suomalaisia kuullakseen heidän sanojensa ja lauseidensa musiikkia. Paljon hän ei kieltä oppinut. Ei hän pysty sen äänneitä toistamaan, eihän tuulen jutusteluakaan voi jäljitellä.

Musikaalisuus ja Kalevala

Puolalaiseen vaikutti suomalaisen musiikinrakkaus, musikaalisuus ja laulun mahti. Hän huomasi, että Suomen kuoroveljet laulavat vapautuneesti ja teeskentelemättä, kuin mukavia jutellen. Hänen ihmeekseen Kalevalan henki asui hänen tapaamisissaan ihmisissä. Hän sai huomata, että koulu ei tuhoa tuota taideteosta, ja siksi suhde siihen ei ole etäinen eikä pilkallinen. Kalevalan veri sykkii suomalaisten tunteissa ja toiminnassa.

Uskonelämästä puolalainen ei saa selvää käsitystä: puuttuuko siitä palava tunne, onko se näivettynyttä vai onko se kenties niin sisäänpäin kääntynyttä, ettei se saa turhan takia ulospäin näkyä. Luterilaisuus näyttää hänestä ehkä liiankin järkiperaiselta. Katolilaisena hän on totunut toimitusten salaiseen mystiikkaan, ja hän suhtautuu uskon totuuksiin tunneperäisesti. Mutta jumalanpalveluksen aikana hän tiesi, kyyneliä nieleskellen, että jokainen virsi on rukousta samalle ja ainoalle Jumalalle.

Kaupoissa viekas pahalainen var-toili puolalaista houkutellen häntä kaikella maallisella hyvyydellä. Mutta kodeissa, joissa hän asui, hallitsi enkeli. Hänen kokemansa vieraanvaraisuus ja ystävällisyys olivat jotain ennen kokematonta, järkyttävää.

Puolalainen löysi yhtymäkohtia suomalaisiin — historian. Kohtaloitten samankaltaisuus yhdistää syvemmin ja kiinteämmin kuin muihin eurooppalaisiin. Menneiden aikojen yhteiset kohtalot antavat nyt syntyneille elinikäisille ystävyys- teille lisähohdetta.

Kuin lapsi mummolassa

Se viikko oli pelkkää juhlaa. Viimeisen päälle hemmoteltuna puolalainen oli kuin lapsi mummolassa. Näiden pohdiskelujen lisäksi hänen sieluunsa on piirtynyt muutamia kuvia tuolta ajalta. Hän ei osaa selittää, miksi juuri nämä: myöhäisillan keskustelut Simon luona ja keittiön ikkunasta näkyvät punaiset pilvet metsän yllä kello yksi yöllä, Jaakko soittamassa Requiemiä tai juoksujalkaa tuomassa banaaneja tuliaisiksi puolalaisen lapsille, suomalaisen ruokapöydän kattauksen tyylikkyys, kuusten, mäntyjen ja koivujen reunustamat tiet, lentokoneen ikkunasta nähty metsien ääretömyys, ystävien kasvot, punaiset maatalot, saunan lämpömittari, Tempelaukion kirkko Helsingissä ja Luojan mestariluomus: Aurejärvi.

Puolalainen raapaisi vain kaiken pintaa, mutta käsityksensä mukaan hän oli maassa, jossa voi elää ihmisarvoista elämää. Vaikeina hetkinään hän nykyään lohduttautuu sanomalla: kiitos, Jumala, että olet luonut Suomen.

MINOON NIIN
NÄTIMMYREN
LEHEMIÄ RUOKKINU
JA SITTEKKIL LÖPPU
HEINÄK KESKEN.

MATTI MÄKITALO

VIESTI MENNEISYYDESTÄ

Metsäntutkimuslaitoksen Parkanon kokeilualan maat eivät sijaitse lähellä liikenteen valtaväyliä, eivät myöskään, ennen niin tärkeiden vesireittien lähituntumassa. Kuitenkin on merkkejä ja viitteitä siitä, että elämä on näilläkin alueilla sykinnyt pitkään. Paikannimet ja tarut vahvistavat tätä näkemystä. Nimet viittaavat erätalouteen ja väestön toimeentulon rakenteeseen.

Parkanon kunnan alueelta tähän mennessä tavatut kiinteät muinaisjäännökset ja esineistö, joka ulottuu esihistorian ajalle, jää verrattain vähäiseksi. Suorittaessani kesäkaudella v. 1981 apumieheni kanssa leimaustehtäviä tulini maastossa vaatimattoman 4 m x 4 m kivilatomuksen äärelle. Näkemäni sai minut säpsähtäen pysähtymään, koska totesin ihmiskäsien sen siihen asetelleen.

Ajatukseni risteilivät melko tavalla ja siirtyivät ajassa pitkälti taaksepäin aikaan, jolloin ihminen harvalukuisena väestönä näillä seuduilla samoili ja joiden perustarpeet rajoituivat hengissä pysymiseen. Yksittäisen kunnan rakentaminen viittaa jo siihen, että kyseessä on ollut liikkuva väestö, eikä varsinaista kalmistoa ole syntynyt. Onko kivilatomuksen alle kätkeytyä mahtihenkilö, poppamies tai nainen, se säilyy salana, kuten muutkin kysymykset. Todennäköisesti hän on ollut arvosapidetty ja kunnioitettu henkilö. Merkin rakentajat ovat tehneet sen

itselleen voimavarojensa mukaisesti, eivätkä ole tarkoittaneet sitä nykypäivän ihmisen ihmeteltäväksi.

Kohtasiko vainaja matkansa lopun korven kontion ylivoimaisessa syleilyssä tai nääntykö talven pakaseen lähimmäisilleen elantoa etsiessään kimmeltävän tähtitaivaan ja hennon kuunsirpin todetessa tapahtuman. Onko paikalla sijaitseva hiekkapohjainen suppa, jossa on vesi yleisesti kuivina kesinä, ollut kumpua määräävänä maastomerkinä tai uhripaikkana, jossa on henkilöä lepytetty.

Ajalta 400 eKr—500 jKr

Kumpu on vuosien saatossa nähnyt ympärillään puusukupolvien palavan tai kuolevan vanhuuttaan. Se on nähnyt Kiuasniemen uudisasukkaan vaeltavan ansapoluillaan. Vainovalkean syttyessä näkymään on tullut Pakosaaren suojaan kiihuhtava väestö. Ihminen on siihen joskus suuressa uteliaisuudessaan kajoanut ja kääntänyt joitakin sen sammalpeitteistä kivistä, mutta pettyneenä jättänyt sen rauhaan.

Museoviraston edustaja ajoitti kunnan myöhäiselle pronssi- tai varhaiselle rautakaudelle, näin se ajoittuisi n. v. 400 eKr.—500 jKr. Paikka ei aiheuta jatkotutkimuksia, koska se ei ole millään tavoin uhatuna.

ANNI HAVUNEN

JOULUN TARKOITUS

Joulukin se on taas lähellä, kynnyksellä kohta. Miten kumman joutuisasti aika kuluukaan. Ovatko vuodet lyhentyneet, tuskailee Salli mielessään.

Jo sana JOULU antaa merkillisen sysäyksen ytimiin. Sormen päistä varpaisiin alkaa kihelmöidä. Kaikki paikat kodissa on käännettävä nurin, välttämättä. Ja takaisin paikalleen tietysti. Entäs sitten se muu häärinki. Kaikkea mahdollista ja mahdotonta on ostettava mahdottomat määrät vain sen vuoksi että tulee jouluku. Kuin hengen hädässä on hosuttava vain siksi että tulee jouluku. Kassakoneen kilinä soi ahnetta säveltään... Kaikilla on kiire, ei tiedä mihin ryntäisi ensiksi, mihin seuraa-vaksi.

Salli on nyt vastahankainen sellaiseen ja väsynyt. Sekö on joulun tarkoitus, kiire, raha? Kun olisi keino

millä ohittaa sellaisen. Väistää kuin vastaantulijan ikään... Sallia hytisiyttää, on tässä ongelmia kerakseen. Mutta kas, toisessa huoneessa eräs "ongelma" ilmoittaa heränneensä. Ilmoitus tehoaa välittömästi.

Kuten perheenisä luonnehtii asian, se ääni saa vuoretkin siirtymään. Salli nostaa pienen kääron joka nyrkit huijatoon esittää omat vaatimuksensa. Tuntiessaan turvalliset kädet ympärillään lapsi rauhoittuu. Yrittää tavoittaa häilyvin katsein auttajaa. Jo kuitenkin iirikset keskittyvät tunnistamaan äidin. Ja pieni suu avautuu suloiseen hymyyn...

Mutta äidille tämä on suuri tapahtuma, ainutkertainen. Lapsen

ensimmäinen hymy... Salli tuntee outoa liikutusta. Voi, lapsen silmät ja hymy, niistä heijastuu taivas, puhtaus ja kirkkaus... Jouluku ja lapsi... Salli eläytyy herkkään tunnelmaan, tuntee yhteyttä Seimen Lapseen ja Maria-äitiin. Kaksi äitiä ja kaksi lasta... Varmaan Mariakin tunsu huikaisevaa onnea nähdessään lapsensa ensimmäisen hymyn...

Elettyään syvällisen tuokion sisimmässään Salli tuntee olevansa kiireetön. Riisuttu ihminen, ei enää paina äskeiset turhat murheet. Kirkastui selväksi, että joulun tarkoitus on Seimen Lapsi. Siunaavana ystävänä Hän saapuu jouluumme, kun pyydämme. Siinä juhlassa ei ole mitään arvoa kalleimmillakaan koruilla.

Salli hoivaa tyynin mielin pienokaisen nukkumaan. Sydämessä soi onnekas sävel...

AARO NUMMINEN

JOULUNI 1939

On kirjoitettu ja lausuttu arvostele-vasti "Parkanon Jouluku" -lehestä puuttuneen varsinaisia jouluaiheisia kuvia tai ainakin niitä julkais-tun vähänlaisesti. Yritän tässä paikata kyseistä epäkohtaa, jos sitä voi sellaiseksi sitten nimetäkään.

Taakseni on joulujani kasaantunut jo yli 70. Varhaisimmista ei tietysti ole jäänyt omakohtaisia muistikuvia, mutta myöhemmät — noin 65 jouluni — ovat säilyneet suhteellisen selvinä mielessäni. — Kotonani joulunaika vietettiin rauhallisissa ja vaatimattomissa merkeissä ja hiljaiseen maalaishenkeen viritetyn ajan tavan mukaan. Tapoihin kuului aina joidenkuiden meistä perheenjäsenistä osallistuminen varhain jouluaamuisin jumalanpalveluksiin ja sitten kello 4 j.p.p. (jälkeen puolenpäivän) alkaneeseen lasten jumalanpalvelukseen.

Voimakkaaimmin ja lähtemättömästi on muistissani pysynyt eräs

jouluihani. Se on ensimmäinen sotajouluni: — Talvisodan jouluku 1939!

Lohkomme ja sen miehitys

"Parkanon Pataljoona" oli silloin sijoitettuna Karjalan Kannaksella Sakkolan pitäjässä "Suvannon lohkoksi" nimetyllä alueella. Tämä lohko kuului läntisenä alalohkona "Taipaleen lohkoon". — Toimin silloin 6./JR 20:n I joukkueen johtajana. Tämä 6. komppania koostui karvialaisista miehistä. Tosin joukossa oli joitakin Parkanonkin poikia. Komentooni alistetun konekivääriryhmän miehistö oli koottu parkanolaisista. Äsken manalle mennyt Arvo Kuirinlahti toimi sen ryhmän johtajana. — Yötaistelujen varalta lohkokkeni sijoitetun valonheittimen 2-miehiseen miehistöön kuuluivat parkanolainen Lauri Jo-

kinen ja eräs — kaiketi keskisuomalainen — Närkki-niminen sotamies. — Valonheitintä ei kuitenkaan jouduttu käyttämään ollenkaan. Yleensä vallinneet kuutamoiset yöt tekivät sen käytön tarpeettomaksi. Ja kirkkaalla valollaan se heitin olisi vain tilannut "kranuja" päämme menoksi.

Lohkoni oli melko leveä, noin 800 metriä sivustasta toiseen ja noudatteli Suvannon pohjoisrantaa. Siihen kuului 400-metrinen Purpuan-kylän peltoaukea vasemmalla eli itäisellä sivustalla. Sen jälkeen oli runsaan 100 metrin levyinen osuus, jolla kasvoi järeätä männikköä. Lopulla eli lohkon läntisimmällä alueella kohosi siellä täällä pienehköjä männynkakkaroita. — Purpuan peltoaukea sijaitsi laidenpohjukassa. Sen jälkeen rantaviiva työntyi kohtisuorasti päin Suvannon vastarantaa 100 metrin verran. — Sitä vankkametsäistä aluetta sanottiin Mustaniemeksi.

Tämän kuvaamani metsäisen maaston takana, siis taisteluhautojemme selustassa, kohosi aivan lähellä rannansuuntainen, korkea, jyrkkärinteinen ja metsäinen harjanne, joka jatkui pitkälle länteen päin. Sille harjanteelle ”tukipeestomme” eräs patteri rakensi tulenjohtopaikan asuinkorsuineen. Siinä puuhassa tapasin Aarne Alasen Parakanon Alaskylästä.

Rantatöyrä kohosi melko jyrkästi lähes vesirajasta lähtien kautta koko lohkon läntisintä osuutta lukuunottamatta, joka oli laakeata.

Siviiliasutusta oli 3 taloa lohkon tuntumassa. Purpuan aukealla lähinnä meitä sijaitsi Tiinuksen talo ja etäämpänä Sakkolan—Taipaleen maantien varrella Viskarin talo. Naapurijoukkueen loholla lännen suunnassa oli Eeva-niminen talo. — Naapurinani idän puolella vastasi rintamasta Ikaalisten Pataljoona.

Varuillaoloa

Ylläselostamallani lohkokolani asustimme ja samalla kenttävarustimme ja vartioimme sitä marras-joulukuun vaihteesta 1939 eli sodan syttymisestä lähtien. Saimme olla viholliselta rauhassa aina jouluun saakka. Tosin havaitsimme vastapelurin liikehtimistä Suvannon takana silloin tällöin. Toisinaan sieltä kantautui korviimme raskaan liikenteen aiheuttamaa kolinaa ja jylinää. — Sää oli yleensä kirpeän pakkasvoittoista ja selkeätä. Tosin tietysti talven tavan mukaan saimme toisinaan rankkoja lumisateitakin. Pojat kasvoivat ahkeriksi almanakan tutkijoiksi. Kuun syntymiset ja täydenkuun ajat joutuivat päivittäin tarkailun kohteiksi. Vartiointin kannalta pojat toivoivat yleensä kuuta-moista säätä. Tuntui turvalliselta olla kuutamolla vartiossa hyvän näkyvyyden takia, itse tietenkin piilossa pysyen, vaikka sää olisikin silloin ollut paljon pilvisäätä viileämpää.

Ja nyt pääsenkin lopulta varsinaiseen joulunaikaan. — Jouduin vuorostani rintamavastuussa olevan komppaniamme vartioiden tarkastajaksi jouluaattoiltana. Se tehtävä tiesi edestakaisin noin 4 kilometrin hiihtotalvalta. Pataljoonamme muut jv.komppaniat olivat reservissä koko sota-ajan. — Lähdin erään ryhmänjohtajani, karvialaisen alik. Eino Ojanperän, kanssa illansuussa hiihtelemään pitkin etulinjaamme. Vartiopaikoilla käyntien ohella poikkesimme poikien korsuihin joukkue joukkueelta. Myös kävisimme komppanianpäällikön ja töpinän korsuissa. Kaikissa niissä oli

joulun tuntua. Hyvää joulua toiveltiin puolin ja toisin. Pieni kuusi koristeinaan kynttilöitä ja langassa riippuvia kiväärinpatruunoita ja paperisuikaleita muistutti lähestyvistä juhlapäivästä. Kenttäpostin välityksellä kotiväeltä, tutuilta, morsiamilta, seurakunnilta ja tuntemattomilta saapuneet joulupaketit saivat poikien ilmeet hymyileviksi. Taisipa väepeli Siinto Rajakangas käväistä komennuksella Karviassa noutamassa joulupaketteja. — Sinä iltana ja jouluyönä ryypäsimme Ojanperä ja minä toisenkin pakinkannellisen kahvia maittavien kanttien ja herkullisten leivonnaisten kera. Kotirintama oli muistanut poikiaan runsain käsin. — Joulupäivän aamuyöntunnit vietimme Aate-veljeni asumassa etäisimmässä korsussa.

Paluumatkalle läksimme ennen päivänsarastusta. Yö oli hiljainen. Laukaustakaan ei kuulunut. Taivas oli ohuessa pilvessä ja pakkasta muistaakseni 26 C-astetta. Päästyäni takaisin Mustaniemessä olevaan korsuuni (Ojanperä asui toisessa korsuistamme) Kipinä-Mikkona häärivä Yrjö Kokko tarjosi pakinkannellisen keittämänsä kahvia pullan kanssa nautittavakseni. Ehdin ryypätä sitä vain pari siemausta, kun makuulaverini vieressä oleva seinäpuhelin pirahdi. Komppanianpäällikkö res.ltn. Aulis Pohjola soitti: ”Hälyytys! Ryssä hyökkää! Niitä on Suvanto mustanaan!” — Vastasin: ”Selvä! Miehitämme asemat!”

Rytinä alkaa

Samaan aikaan tuli ulkoa korsuvartiomies ilmoittamaan samasta asiasta. Kahvinjuontini loppui siihen. Käskin korsuni miehet miehittämään jo tuntemansa tuliasemat ja -pesäkkeet ja ottamaan henkilökohtaiset aseensa patruunoineen mukaan. Samalla kehotin noudattamaan ehdotonta hiljaisuutta. Samaa hengenvetoon käskin toisen taistelulähettini mennä hälyyttämään toisen puolijoukkueeni korsukunnan ja toisen taistelulähettini hälyyttämään varmuuden vuoksi konekivääriryhmän sen omassa korsussa. — Kello taisi olla siinä puolikuuden hujakoilla.

Itse painuin aiemmin valitsemalleni komentopaikalle taisteluhautaan. Sinne saavuttuani näin aamuhämärissä sankat hyökkäysrivit Suvannon jäällä lähestymässä taistelulinjojamme hiljakseen ja äänetörmästi hangessa kahlaten ja silloin tällöin pysähdellen. Mieheni näkyivät saapuvan taisteluhautamme.

Jännityksessä ollen odottelimme tulevaa ensimmäistä tulitaisteluaamme. Sitä taistelua sanotaan tulikasteeksi. Asia on niin, että jos mies sen hermoilematta ja pelkäämättä kestää, niin kyllä hän sitten myöhemminkin pärjää. — Tulenavauksesta käskin taistelulähettini tiedottamaan miehille, että tulitus aloitetaan käskystäni yhtäikaa osastotulena. Havaituani vihollisen edenneen riittävän mutta ei vielä liian lähelle avasimme tulen. Siitä se paukuttelu sitten alkoi....

Vihollisen eteneminen pysähtyi heti. Vanjat heittäytyivät makuulle ja tuliasemansa hankkeen kyhättään siinä Suvannon jäällä alkoivat tulittaa vimmatusti meitä kivääreillä ja konetuliaseilla. Ilma rätsi jatkuvasti kiihtyvistä ammunnaista. Päivän vähän valjettua vihollisen tykistö ja kranaatinheitin yhtyivät tulitukseen ampumalla kranaatteja asemiimme. Täys’osumilta kuitenkin säilyimme. Pahin uhka kranaateista oli niiden räjähtely järeitten mänttjen rungoissa eri korkeuksilla ja niiden terävien ja isokokoisten sirujen salamannopeat sinkoamiset viuhka-maisesti maan kamaralle. Puiden rungot katkeilivat ja sälöilivät. Maanviljelijä Viskarin komea mänikkö, jonka raiskaamisesta hän jo YH-aikana syytti ja ripitti meitä, silpoitui pahasti. Valkoinen lumi-peite maastossamme mustui kranaattien savusta ja maan möyhentymisestä. Katkenneita puunrunkoja ja oksia lojui siellä täällä. Useiden metrien korkuinen epätasainen kannokko oli jälellä edustamassa vielä vähän aiemmin pystypäisinä seisoneita järeitä mäntyjä.

Emme säästyneet tappioilta. Aamupäivällä haavoittuivat kuolettavasti vierelläni melkein peräkanaa parkanolainen Yrjö Anselmi Kivipeltto ja karvialainen Kaarlo Oskari Haapaniemi. Kumpaankin osui mänttyihin iskeneistä kranaateista singonneet isokokoiset sirpaleet. Nämä sankarivainajat yrittivät suojautua ankarassa tykistökeskityksessä menneen makuulle vatsalleen taisteluhaudan pohjalle, mutta sinnekin osuivat kuoleman viikatemies sivallukset. Itse seisoin siinä lähellä. Hetkeni kohdata kuolema ei ollut vielä koittanut.

Oma tykistöemme ei voinut tukea taisteluaamme, koska sen apua tarvittiin hädänalaisempiin kohteisiin. Vihollisen hyökkäys oli käynnissä samaan aikaan koko Taipaleen loholla aina Laatokasta lähtien. Oma lohkonni oli läntisin siihen aikaan taisteluun joutunut maastokohta Taipaleen lohkoista. — Kiviniemes-

sä länteen meistä oli käynnissä erillinen sillanpääasemataistelu.

Taistelu asemissamme jatkui taukoamatta myöhäiseen iltaan. Pimeän turvin vanjat vetäytyivät takaisin Suvannon taakse. Heiltä jäi runsaasti kaatuneita jääkentälle.

Lepo ja ruokailu vähäistä

Edellisen yön valvomisesta ja pakkassäästä huolimatta en tuntenut väsymystä. Jännitys ja vastuuntunne pitivät nuo muuten vaivaavat tekijät kurissa. Myöskään nälkä ei tuntunut haittaavan, vaikka olimme syömättä koko joulupäivän. Eihän sinne korsuni luokse, joka oli vähän taaempaan, olisi voinut soppakuski saapuakaan. Kuulin kyllä sitten jällestäpäin, että kyllä sapuskaa oli yritetty tuoda, mutta hevosen pillastuminen kovassa tykistökeskitykses-

sä oli aiheuttanut soppakuorman kaatumisen. Kaiken kukkuraksi hevonen oli karannut takaisin töpinnään.

Joskus illalla saapui toisesta reservikomppaniasta res.vänr. Veikko Kanervan joukkue ottamaan rintamavastuun ja vapauttamaan minut joukkueineni lepäämään. — Nukkumisestani ei meinannut tulla mitään. Voimakkaat painajaisunet vaivasivat aluksi.

Taiston tauottua

Kaatuneilta saatiin melkoisesti aseita sotasaaliina. Huomattavin niistä oli Dekatrejef-merkkinen pikakivääri. Se tuli myöhemmin tunnetuksi Emma-nimisenä erikoisen patruunalippaansa takia. Se lipas oli kuin iso gramfonin levy ja kiinnitettiin lappelleen aseensa päälle.

Sillä ”soiteltiin” sitten aikoinaan myöhemmin Emma-valssia.

Ihmettelimme, miksi naapuri aloitti suuren yleishyökkäyksensä juuri joulupäivänä. Vasta jälestäpäin olen saanut siihen vastauksen. Useissa muistelmakirjoituksissa ja sotaromaaneissa mainitaan vankitietojen mukaan, että sillä puolella luultiin suomalaisten rintamajoukkojen olevan tolkkutomassa humalatilassa juhliessaan jouluansa totuttuun tapaan.

Tällainen kuvaamani joulupäiväni vietto ei unohdu millään. Siihen hän sisältyy niin paljon voimakkaita ja järkyttäviä yksityiskohtia.

Säilyin monen monista vaaratilanteista. Niissä kaikissa vaikutti ihmeellinen Jumalan varjelu. Sain olla Hänen suojaavan kilpensä turvaamana. Näin ihmeellisesti tapahtui, vaikka jouduin mieheni elämään kranaattien muodostaman vaarallisen tuliholvin alla.

Kotiseutu

*Täällä pyörälläni ennen menin,
monin kesin, poljin eteenpäin.
Oli näky työstä, yöstä maanpiirin.
Ennen sitä soipi pasuuna,
ja sitä ennen ihmisille sanotaan:
on aika parannuksen, valvomisen.*

*Tänään lähdin taas tietä polkemaan,
nousin mäet, laskin notkot, rotkot:
kivet puhui, mäet eli,
talot vanhat melkein nyökkäeli,
puut huiskuttivat päitään,
kuin jo häitään luonnon
ja sen Kuninkaan kanssa viettäneet ne ois.
Ne ikäänkuin heittivät jo pois
pimeyttä, raskautta ajan.*

*Ohitse ajoin vanhan, harmaan pajan
ja kuulin kuin puhetta menneiden polvien:
Te valmistukaa!
Kohta alitse taivaitten holvien
käy kansa, pelastettu joukko maasta.
Ja sinä, haasta mukaan
miehet, naiset, lapset:
Te joutukaa, ja pian tulee
Kuningas taivaan ja maan.
Kylien ihmiset, herätkää valvomaan!*

AUNE LEHTISALO
(Kirjoitettu Parkanossa
pyöräretken jälkeen 15. 9. 1985)

OLAVI KUJANSUU

Parkanolaiset yhdistykset esittäytyvät

PARKANO-SEURA ENSI VUONNA 10-VUOTIAS

Parkano Seura vaalii perinnettä ja vanhoja työtapoja. Tässä kehrätään pellavia vanhalla mallilla.

Parkano-Seura perustettiin 27 p:nä helmikuuta 1977. Tällöin seura otti toimintatavoitteikseen seuraavat korkealentoiset asiat:

- toiminta-alueensa asukkaiden etujärjestönä osallistuu aluetta koskevaan suunnitteluun ja pyrkii vaikuttamaan päätöksentekoon,
- tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja viranomaisille,
- on yhteistyössä kotiseututyön keskusjärjestöjen, kunnan sekä muiden samoja päämääriä toteuttavien yhteisöjen kanssa,
- suorittaa ja tukee kotiseutua koskevaa tallennus-, tutkimus- ja julkaisutoimintaa,
- järjestää kokouksia, luento- ja esitelmätilaisuuksia sekä muuta seuran sisäistä ja ulospäin suun-

Pellavien loukutusta ja lihtausta.

- tautuvaa koulutus- ja tiedotus-toimintaa,
- järjestää kotiseutupäiviä sekä muita juhla-, taide- ja viihdetilaisuuksia,
 - toimeenpanee näyttelyjä, retkiä ja opintomatkoja,
 - edistää asukkaiden omatoimisuutta ja tukee paikallista harrastustoimintaa sekä
 - pyrkii muillakin samankaltaisilla tavoilla toteuttamaan seuran tarkoitusperiä ja tavoitteita.

Näin perustetun seuran velvoittavissa säännöissä. Lähes 10 vuoden aikana seuran toimihenkilöt ovat velvoitteita yrittäneet toteuttaa.

Parkano-Seura on osallistunut ansiokkaasti omalla panoksellaan Parkanopäivien ohjelmiin. Sen jäsenet ovat antaneet työnäytöksiä niistä työtavoista, joilla esiäitimme ja esi-isämme työskentelivät. Parkano-Seura on myön antanut arvokkaan panoksensa kotiseutumuseon syntyyn. Parkano-Seuran toimesta suoritettiin myös parkanolaisten, arvokkaiden rakennusten valokuvaus. Yksi seuran suurtyöstä oli Martta Sevion kotiseutukirjan "Kansantietoutta Parkanosta ja sen ääritä" kustantaminen. Toinen melkoinen saavutus oli talonpoikaispäällikkö Laurikaisen patsaan saaminen Laminkoskelle. Seuran toimesta on

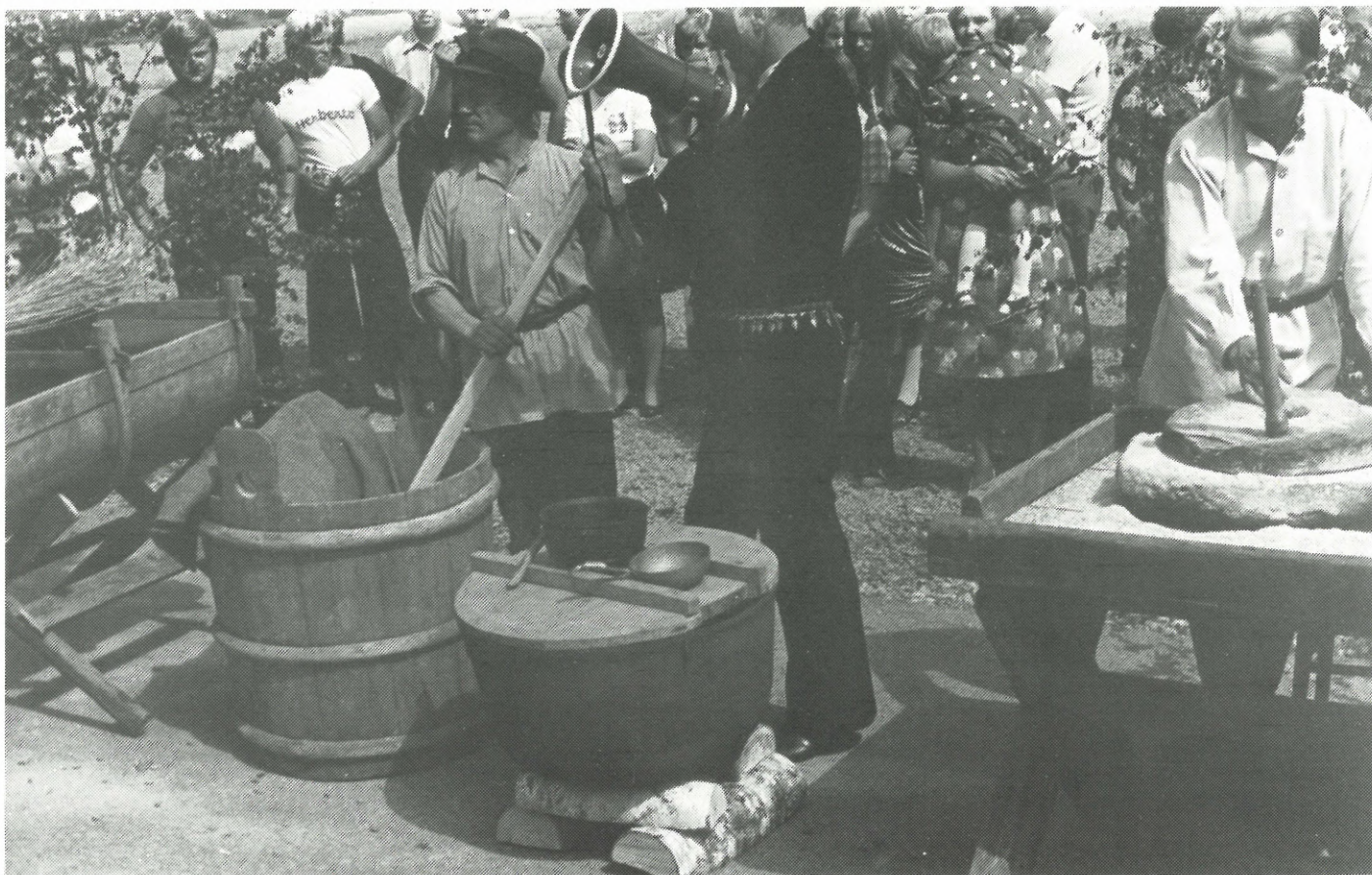
Pellavien karstausta.

poltettu myös kaksi tervahautaa, joista viimeisen luovuttama terva käytetään kotiseurakunnan kirkon paanukaton tervaamiseen.

Parkano-Seuran johtokunta tuntee suurta kiitollisuutta niille monille ahkerille talkoonaisille ja -miehille, jotka pyyteettömästi ovat olleet myötävaikuttamassa seuran monien projektien toteuttamisessa.

Parkano-Seuran johtokunta toivoo, että entistä useampi parkanolainen tulisi mukaan seuran toimintaan.

Johtokuntaan kuuluvat Tapani Käenmäki (pj.), Olavi Kujansuu (vpj.), Matti Mäkitalo, Erkki Pötry, Pekka Vuotari, Sylvi Raitio, Helinä Myllyniemi, Tarja Häkkinen. Sihteerinä toimii Marjatta Kankarisalo.

Käsikivet ja sahintekovälineitä.

ANNA-LIISA SEILO

MANNERHEIMIN LASTEN-SUOJELULIITON PARKANON OSASTO 60-VUOTIAS

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Parkanon osaston perustava kokous pidettiin kesäkuun 13. päivänä 1926 Päivölässä. Puheenjohtajana toimi lääninrovasti Fr. V. Tommila ja sihteerinä opettajatar Martta Poussa. Johtokuntaan valittiin, kuten asiakirjat kertovat, yhdeksän kansalaista.

Johtokunta kokoontui heinäkuun 5. päivänä 1926, jolloin osaston puheenjohtajaksi valittiin kunnanlääkäri Niilo Mäkinen, varapuheenjohtajaksi lääninrovasti Fr. V. Tommila ja sihteeriksi opettaja Martta Poussa. Samassa kokouksessa päätettiin osaston rekisteröimisestä. Tätä koskeva asiakirja on päivätty joulukuun 11. päivänä 1926. Tämän jälkeen osaston varsinainen toiminta saattoi alkaa. Mutta se jäi tällä erää varsin vaatimattomaksi. Kokousten pöytäkirjoja on vuoden 1928 huhtikuuhun saakka. Tuona lyhyenä toimintakautena myytiin vappukukkia ja suunniteltiin kouluhoitajattaren saamista kuntaan.

Miksi toiminta sitten päättyi, siitä ei ole tietoa. Hiljaiseloa jatkui siitä aina vuoteen 1942, jolloin tohtorinna Tuovi Soimajärvi herätti osaston toimintaan. Siitä lähtien osaston toiminta on ainakin ajoittain ollut hyvinkin virkeätä. Aurejärvellä toimi kyläosasto vuodesta 1952 runsaat parikymmentä vuotta.

Toimintaa lapsen parhaaksi

Miten paikallisosasto on sitten toiminut? Työmuodot ovat ajan myötä muuttuneet, mutta lapsen parhaaksi on aina pyritty toimimaan.

Parkanon osaston toiminta alkoi sota-aikana ja autettavia riitti. MLL:lle luonnollinen avustuskohde olivat sotaorvot, joitten hyväksi täällä kyllä oli tehty työtä tähänkin asti. Täällä oli alun toistasataa sotaorpoa. Osaston sotaorpoasiainhoi-

taja piti huolta sotaorpojen ja -leskien ammattikursseille pääsystä valtionavun turvin. Sotaorvot saivat myös sotakummivaliokunnan erikoisavustuksia koulunkäyntiä varten. Sotaorpotyö päättyi vuonna 1959.

Parkanon terveystalohankkeessa osasto oli näkyvästi mukana. Osasto lahjoitti vuonna 1948 valmistunutta terveystaloa varten rahaa ja tarve-esineitä runsaasti yli puolen miljoonan markan arvosta, välitti SPR:n Satakunnan Piirihallituksen lupausten mukaan Suomen Huololta saatuja varoja sekä ruotsalaiselta kummikunnalta saatuja varoja.

Hyvin pitkäaikaista toimintaa ovat olleet uimakoulut. Aivan alkuvuosista asti on järjestetty jopa 6—8 uimakoulua eri puolilla pitäjää. Opettajiksi saatiin tavallisesti oppikoululaisia, jotka koulutettiin Pitkäljärven kurssikeskuksessa. Vuosittain uimakoulua kävi toistasataa, joskus jopa kolmattasataa parkanolaislasta. Uimakoulutoiminta jatkui vuoteen 1972, jonka jälkeen kauppala, sittemmin kaupunki on hoitanut asian.

Mukana liiton projekteissa

Osasto on ottanut osaa Liiton järjestämiin ulkomaisiin projekteihin. Tällaisia kohteita ovat olleet Ruotsin suomalaisten hyväksi järjestetty kirjakeräys vuonna 1957 ja Unkarin kohtalonhetkinä heimokansamme hyväksi suoritettu keräys. Myöhemmin pantiin toimeen Tifli- ja Zaria-kampanjat. — Mutta olemme olleet myös saamassa muilta: muutamilla parkanolaislapsilla on ollut Amerikan-kummi pitkä ajat.

Traditioksi on jo tullut vuoden ensimmäisenä syntyneen lapsen muistaminen pienellä rahalahjalla. Samoin on annettu jo kauan aikaa stipendejä koulunsa päättävälle

nuorille. Nykyisin annetaan yksi stipendi lukioon, peruskoulun yläasteelle ja ammattikouluun.

Parkanon yläasteella tukioppilastoimintaa osasto on auttanut mm. matka-avustuksin. Nuorten palvelutoimintaa osasto on tukenut sekä rahallisesti että myös suoraan työhön osallistuen. Kansainvälinen lasten taidenäyttely syksyllä 1984 oli varsin huomattava tapaus.

Perhepäivähoitotoimiston lelulainaa on useaan otteeseen kartutettu perhepäivähoitajien toivomusten mukaisesti. Lasten ympäristöasiamies valvoo omasta puolestaan ympäristöä lasten kannalta. Hän tuo osaston tietoon havaitsemiaan epäkohtia ja osasto puolestaan esittää ne asianomaisille kaupungin elimille. ”Kasvata sydämellä” -kampanjaan liittyvä vanhempainkurssi on aloitettu Parkanossa tänä vuonna. Terveyskeskuksessa kokoontuvaa ryhmää ohjaa terveydenhoitaja Arja Perälä.

Mistä varat saadaan?

Toimintaa on ollut, mutta mistä varat on saatu. On yritetty tavalla jos toisellakin. Arpajaisia, pieniä ja vähän suurempia, myyjäisiä, kirpputoreja, vappuviuhkojen valmistamista ja myyntiä paikkakunnan liikkeisiin, Liiton materiaalin myyntiä. Parkanon kunta, sittemmin kauppalaja ja nyt kaupunki on tukenut osastoa monella tavoin vuosikymmenien kuluessa. Paikkakunnan pankit ja liikelaitokset ovat niinikään monella tavalla avustaneet osastoa.

Yhteiskunnan terveydenhoito-, koulu- ja sosiaaliviranomaiset huolehtivat paikkakuntamme lasten ja nuorten tarpeista varsin monipuolisella tavalla. Lakimääräisellä yhteiskuntaorganisaatiolla on usein kuitenkin taipumus olla kehityksen jäljessä. Tämä johtuu siitä, että kehitys on nopeaa ja yhteiskuntako-

neisto hidas ja kankea. Siksi on aina tarpeellista, että kansalaiset ryhtyvät omatoimisesti toimenpiteisiin muuttuvan ympäristön epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi.

Muuan kaikkein herkimmistä tehtävistä on paikkakuntamme lasten ja nuorten terveyden ja kehitysolosuhteiden turvaaminen yhteisvoimin. Tähän tarjoaa erään mahdollisuuden Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Sen osasto on ikään kuin paikkakuntamme omatunto, jonka tulee reagoida nopeasti lasten ja nuorten kehitystä koskeviin epäkohtiin. Se voi tehdä paljon kotipaikkakuntamme lasten ja nuorten hyväksi. Se edustaa lasten vanhempia, terveydenhuollon ja kasvatuksen asiantuntijoita yli elämänsäkaiksesellisten rajojen.

Järjestö- ja yhteiskunnallinen toiminta

Järjestö huolehtii jäsenistön monipuolisesta koulutuksesta. Martta-

liitto seuraa kiinteästi yhteiskunnassa tapahtuvaa kehitystä ja lainsäädäntöä, joka liittyy kotiin ja perheeseen. Liitto antaa tarvittaessa lausuntoja ja tekee aloitteita. Järjestön edustajat toimivat asiantuntijoina erityisesti kotitalousalaan liittyvissä kysymyksissä ja pyrkivät vaikuttamaan kotitaloustyön arvostukseen ja naisten aseman kohottamiseen.

Kansainvälinen yhteistoiminta

Marttaliitto kuuluu jäsenenä Pohjoismaiden Emäntäliittoon (NHF-Nordens Husmodersförbund) sekä Maailman maaseutunaisten liittoon (ACWW-Associated Country Women of the World).

Suomen martoilla on oma kehitysyhteistyöprojekti. Useamman

vuoden ajan on keräysvaroin annettu kotitalousopetusta Kenian naisille.

Erityisohjelmia

Mm. vuosina 1973—75 martat toteuttivat erityisohjelmansa marttojen mama-tutkimuksen rintasyövän varhaistoteamiseksi. Saatujen kokemusten perusteella Marttajärjestö teki aloitteen Lääkintöhallitukselle ja sitten kunnille, että tämä toiminta sisällytettäisiin ennaltaehkäisevään kansanterveystyöhön. Pohjois-Karjalan martat ovat Marttaliiton tukemana osallistuneet WHO:n Pohjois-Karjalassa toteutettavaan sydän- ja verisuonitautien ehkäisyprojektiin. Martat ovat koko maassa toteuttaneet avoimina neuvontatilaisuuksina projektiin liittyviä Pitkän iän pidot -ravintovalistusohjelmia. Parhailaan martoilla on toiminnassa muutamilla paikkakunnilla tehostettu nuorten perheiden neuvontaprojekti.

LIISA LEHTOVUORI

MARTAT tänään

● Emäntälehti perustettiin jo 1902. Se on alusta asti ilmestynyt kerran kuukaudessa. Tyylikäs Emäntälehti tarjoaa asiallista ja täysipainoista tietoa ja luettavaa kohtuulliseen vuosikertahintaan. Lehti ei ole irtonumeromyyntissä.

Marttajärjestö perustettiin v. 1899. Järjestön synty liittyy läheisesti vuosisadan vaihteen kansalliseen heräämiseen. Aluksi järjestön nimeksi aiottiin Sivistystä kodeille. Perustaja, Lucina Hagman, halusi naisten taitoja ja koulutusta lisäämällä parantaa kotien aineellista ja henkistä hyvinvointia. Nimi jouduttiin kuitenkin viranomaisten vaatimuksesta muuttamaan.

Sääntöjen mukaan edelleenkin marttajärjestön tarkoituksena on parantaa kotien henkistä ja aineellista hyvinvointia edistämällä koti-

talouden yleisiä edellytyksiä, toimimalla aktiivisena järjestönä tiedon ja taidon kohottamiseksi sekä lisäämällä kodissa tehtävän työn arvostusta. Kulttuuri- ja kansalaiskasvatuksella tarkoitetaan suomalaisen omaleimaisuuden säilyttämistä, rauhan ja kansainvälisen yhteistyön tukemista, toisen ihmisen työn ja vakaumuksen kunnioitusta, eettisten ja fyysisesti terveiden elämäntapojen edistämistä.

Jäsenet, organisaatio

Perustettaessa marttajärjestö oli kaksikielinen. Vuonna 1924 järjestö

jakautui Marttaliitoksi ja ruotsinkieliseksi Finlands svenska Marthaförbundiksi.

Marttaliitossa on jäseniä n. 85 000. Martat kuuluvat n. 2000 marttayhdistykseen ja -kerhoon, jotka edelleen kuuluvat 16 marttapiiriliittoon. Parkanon seudun marttayhdistykset kuuluvat Hämeen-Satakunnan marttapiiriliittoon, jonka keskuspaikka on Tampereella. Marttapiiriliittoa yhdistää toisiinsa keskusjärjestö Marttaliitto ry.

Finlands svenska Marthaförbundet kuuluu n. 16 000 jäsentä.

Martat perheineen pikkujouluateriaalla 1982. Marttatoiminta kokoaa myös eri-ikäisiä sukupolvia yhteen.

Marttajärjestö on:

Vapaaehtoinen, puoluepoliittisesti sitoutumaton kotien ja perheiden järjestö.

Kotitalousneuvontaa antava, kouluttava ja tiedottava järjestö.

Ensisijaisesti jäsentensä kautta toimiva kotien järjestö, jonka toimintaan kaikki kansalaiset iästä ja sukupuolesta riippumatta voivat osallistua.

Toiminta

Järjestö hoitaa kotitalousneuvontaa, jota varten se on saanut valtionapua vuodesta 1907 lähtien.

Kotitalousneuvonta on koulutus-toimintaa, joka antaa neuvottaville tietoja ja taitoja siitä, miten yksittäistä kotitaloutta hoidetaan ja miten kotitalouden olosuhteita kehitetään. Lähtökohtana on opettaa ihmisiä arvioimaan omat tarpeensa ja voimavaransa sekä auttaa heitä niiden perusteella tarkoituksenmukaisten ratkaisujen löytämiseen.

Kotitalousneuvonnan osa-alueita ovat: Ravitsemus ja ruokatalous. Kodin talous. Kuluttajavalistus. Asunnon hoito. Työturvallisuus. Tekstiilit ja käsityöt. Ympäristön hoito ja luonnonsuojelu. Perhekasvatus. Kulttuuri- ja yhteiskuntakasvatus.

Kotitalousneuvontaa suorittavat valtionavun turvin kotitalousalan toimihenkilöt, joita marttajärjestyksessä on 70.

Vuodesta 1932 lähtien on Marttajärjestössä toteutettu vuotuista erityisteemaa, jonka aiheissa on huomioitu edelläluetellut osa-alueet. Näinä vuosina Marttaliitto haluaa korostaa kotien ja marttojen kasvatusvastuuta ja -panosta nuorten ja lasten ohjaamiseen myönteisiin ko-

ti- ja perhekeskeisiin toimintoihin ja harrastuksiin.

Nuorisotoiminta tapahtuu joko nuorisokerhoissa tai nuoret ovat mukana marttatoiminnassa aikuisten mukana.

Marttojen tuloksekasta ja laajenevaa kehitysyhteistyötä, Kenian naisten kotitalousopetusta pidetään yllä keräysvaroin.

... ja Parkanossa

(Ote Elna Tiensuun 30-vuotishistoriikista)

"Elettiin vuotta 1945. Päättyneen sodan jälkeen olivat kaikki toivomassa parempaa tulevaisuutta isänmaalle. Niin heräsi myös ajatus perustaa Parkanoon Martta-yhdistys toimimaan kotien hyväksi.

27. 2. 1945 kokoontui silloiseen Päivölään 19 kodin naista kuuntelemaan tarkkaavaisena Hämeen-Satakunnan piiriliiton konsulentin Saimi Latosen selostusta Martta-yhdistyksen tarkoituksesta ja toiminnasta. Kun vielä oli kuultu yhdistyksen säännöt, perustettiin yksimielisesti Parkanon Martta-yhdistys. Siihen ilmoittautui kohta 19 jäsentä. Niin alkoi Parkanossa Marttojen vilkas toiminta. Joka tiistai kokoonnuttiin klo 19 kerhoiltoihin. Tarjoillusta korvikkeesta perittiin maksua 5:00 markkaa.

Ensimmäinen järjestetty kurssi oli tohveli- ja erilaisten paperitöiden kurssi. Sitten seurasivat tuoremehu-, teurastus- ja saippuankeitokurssit, jotka kuvastavat ajan tarpeita. Myöhemmistä kursseista mainittakoon morsiuskurssit, yhdessä Mannerheimliiton kanssa, puutarha-, kutoma-, lampunvarjostin-, vaahtopesu- ja taloudellisen vierastarjoilun kurssit ym. ym."

Kokoonnutaan kahden viikon välein

Jatkuvasti martat ovat kokoonnuneet noin kahden viikon väliajoin. Jokaisella kokoontumiskerralla on oma aiheensa, jonka yhdistysten hallitukset ovat päättäneet useimmiten piiriliiton antamien ehdotusten pohjalta. Aiheet ovat vuosikymmenien kuluessa muuttuneet. Kukin yhdistys käsittelee jäsenkunnalleen ajankohtaisia ja sitä kiinnostavia asioita. Mm. vuonna 1986 olemme käsitelleet seuraavia aiheita: lamput, Elias Lönnrot, luonnonmukainen viljely, vapputarjoilua, yhteislauluilta, urheilutaloon ja -kenttään tutustuminen, käytös- ja tapatietousseminaari, lomamuistoja, hiusten hoito, kodin vakuutukset, kiinalaisen naisen elämästä. Kesällä kävimme Pyynikin kesäteatterissa: "Kuukausi maalla" ja syksyllä TTT:ssa: "My Fair Lady". Muutamat osallistuivat keväällä Budapestin matkalle ja joku oli ruska-vaelluksella Lapissa.

Marttailta ei ole näinollen pelkkä ompeluseura. Yhdistyksemme tärkeimmät varojen hankintamuodot

ovat myyjäiset ja arpajaiset. Niitä varten osa jäsenistä tekee käsitöitä sekä kerhoilloissa muun aiheen ohella että kotonaan.

Kulttuuritoimintaamme on kuulunut mm. vuosittain piiriliiton kulttuurihenkilöihin ja heidän tuotoonsa tutustuminen, teatteri-, konsertti-, taidenäyttely-, eril. käsityötaitonäyttelykäynnit. Useasti edelläolevat asiat liittyvät marttojen retkeilyyn. Parkanolaiset martat ovat innokkaasti osallistuneet paitsi omien yhdistysten myös piiriliiton järjestämiin sekä kotimaahan että ulkomaille tehtyihin matkoihin. Niihin on sisältynyt aina tutustumista ympäristöön, kulttuuriin, ruokaperinteeseen jne. sekä lisäksi ulkomaanmatkoilla sikäläisten naisjärjestöjen välityksellä kunkin maan naisten ja perheiden elämään.

Yleishyödyllistä toimintaa

Yleishyödyllisestä toiminnasta Parkanossa monet muistavat mm. sankarihautojen hoidon ennen niiden hoidon vakituista järjestelyä, itsenäisyyspäivä- ym. juhlien kahvitarjoilut, laulujuhlien ravintolan pidon. On kudottu vihkirijy seurakunnalle, kartutettu kunnalliskodin urkuharmonirahastoa melkoisesti, annettu kudonta-aseman käyttöön kangaspuut, tehty aloite mattojen pesulaiturin saamisesta Kairolampeen, lahjoitettu kahviastiasto ja pöytäliinat Rantakotoon, annettu siirtopuhelin parkanolaisen vanhuksen käyttöön. Viime vuosien yleisötapahtumina ovat olleet mm. useat Pitkän iän pidot, sieni- ja kasvisneuvontaa torilla, mikroaaltouuniesittely havaintoesityksineen.

Marttatoiminta Parkanossa on ollut välillä hiljaisempaa, mutta suurimmaksi osaksi ilahduttavan vilkasta. Alkuaikoina marttayhdis-

Martat Budapestissä keväällä 1986.

tykseen kuului 7 kerhoa, jotka toimivat Alaskylässä, Kirkonkylässä, Lamminkoskella, Lapinnevalla, Lapiolahdella, Vuorijoella ja Yliskylässä. Aikaa myöten väestön yhä enemmän siirtyessä asumaan keskusta, kyläkuntien kerhotoiminta hiljeni. Vuonna 1978 toiminnassa olleesta 5 kerhosta muodostettiin itsenäisiä yhdistyksiä. Entinen Kirkonkylän marttakerho jatkaa toimintaansa Parkanon marttayhdistyksen nimellä. Se on jäsenmäärältään suurin (n. 85 jäsentä). Lisäksi toiminnassa ovat edelleen Lapiolahden ja Yliskylän marttayhdistykset.

Yhä edelleen marttatoiminta pyrkii antamaan sivistystä koteihin jäsentensä välityksellä. Se tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet itsensä kehittämiseen eri ikäisten ja kaikista yhteiskuntaluokista olevien naisten ja miesten (meillä Parkanossa toistaiseksi vain naisten) seurassa. Täällä Parkanossa toivoisi yhä useamman nuoren naisen ja perheenäidin, myös kodin ulkopuolella työskentelevien, kouluttavan itseään naisena ja äidin tehtävässä sekä virkistäytyvän marttatoiminnan piirissä.

TERVETULOA
MARTTOIHIN!

Riemukkailla pikkukokkikursseilla opetellaan kotitalouden taitoja. Kursseilla on ohjelmaa kasvisruoasta kekkeihin.

REINO LEHTISALO LINTU

*Katselin eilen linnun liitoa,
tänään pienen liitäjän hautasin,
sen oli pitkä yö loppuun polttanut.*

*Kesken yksinäistä hetkeäni
pienen linnun haudalla katsoin ylös
ja siellä korkealla jo mustuvalla
taivaalla niin monet kauniit siivet*

olivat päivän tuulta nopeimmat:

*kauniina kuin huomisen toivo,
tummina kuin eilisen totuus*

*he liitivät, kuin olisivat olleet
etsimässä jotain ja etsimänsä löytäminen
peloitti jokaista siiveniskua.*

*Kauniit linnut katosivat ja silmäni
löysivät enää taivaanrannan
kuin se olisi paikka
minne kukaan ei jaksaisi
itseänsä pelastaa.*

*Kuljin pois katsoakseni taakseni,
vaikka olisi tarjolla ollut muutakin,
katsoin ja näin pienen kummun.*

*Seisoin hetken sen äärellä ja olin
hiljaa,
ja niin kaunista oli nähdä
lintusen nousevan uuteen lentoon.*

*Se kohosi ylemmäs ja ylemmäs
ja lopulta sen liito oli
rauhaisaa juoksua ohi surun
yli metsien, yli peltojen*

ja kun lopulta kaikki ohi oli

*tajusin lintuni palanneen takaisin
kauniimpana kuin koskaan ja
minä katsoin lintua tarkkaan.*

*Niin uskon,
hänkin minut näki ja
luettuaan sanomani lähti pois
ja niin vaikealta kuin se tuntuukin
on pakko myöntää;*

*kaunista oli uljaan linnun liito
yhäti tummuvalla taivaalla.*

*Vielä kerran toivon hänet näkeväni,
ja vaikka hän ei voisikaan*

kauaksi aikaa luokseni tulla,

*siltikin, niin uskon,
voisin hänet vielä tunnistaa
yhäti tummuvaa taivasta vasten.*

PARTIOTOIMINNALLA PARKANOSSA PITKÄT PERINTEET

Partiotoiminta on yksi monista nykyajan lapsille ja nuorille tarjolla olevista harrastusmahdollisuuksista, tavoista viettää vapaa-aikaansa mielekkäällä tavalla.

Parkanossa partiotoiminnalla on jo monikymmenvuotiset perinteet: partiopojat aloittivat toimintansa Parkanossa vuonna 1947 — siis pian 40 vuotta sitten — ja samoihin aikoihin tänne perustettiin myös tyttölippukuntaa. Siitä alkaen on partio tarjonnut harrastusmahdollisuuden sadoille parkanolaislapsille ja -nuorille.

Partioaate levisi Kihniöstä

Partiotoiminnan aloittaminen Parkanossa 40-luvulla juontaa juurensa 30-luvulta ja Kihniöstä; Kihniöön partiotaate nimittäin tuli erään opettajan mukana jo tuolloin.

Asiaan innostui kihniöläinen Tarmo

M a r k k u l a, joka kokosi poikia ja alkoi yhdessä heidän kanssaan järjestää partiotoimintaa.

Toiminnan laajennuttua ja vakiinnuttua tuli ajankohtaiseksi yhdistyksen perustaminen. Kihniön kirkolla pidettiin v. 1936 perustava kokous, jossa sai alkunsa lippukunta Pohjois-Satakunnan Partioveikot. Kihniöstä partiotoiminta ja -aate levisivät Parkanoonkin. Sotavuodet kuitenkin lamauttivat toiminnan.

Partio ei kuitenkaan unohtunut ja partiotoimintaa alettiinkin elvyttää henkiin Parkanossa jälleen 40-luvulla. Toiminta alkoi Parkanossa vuonna 1947, jolloin liikkeenharjoittaja Paavo M a n n i n e n kokosi joukon poikia ja perusti lippukunnan.

— Kaikki lähti liikkeelle radioliikkeessämme töissä olleesta Risto Santikko -nimisestä pojasta. Tämä Risto ja hänen kaverinsa, jonka nimeä en enää muista, kuuluivat Parkanosta käsin porilaiseen Satakunnan Samoilijat -lippu-

kuntaan, Paavo Manninen kertoo.

— Poikien puheista kuitenkin huomasi, että he ovat tyytymättömiä sellaiseen ”kirjeenvaihtopartiolaisuuteen”. Siinä sitten sain ajatuksen, että miksei tänne Parkanoonkin voitaisi perustaa lippukuntaa, Paavo Manninen muistelee.

Tuohon aikaan, kun lippukunnan perustamista alettiin puuhata, oli olemassa kaksi partiopoikien (samoin kuin tyttöjenkin) keskusjärjestöä: ns. siniset ja ruskeat. Lippukunnan nimeksi tuli Parkanon Partiopojat ja se alkoi toimintansa ”ruskeana” Satakunnan partiopiirissä.

Partiolaiset kokoontuivat ns. Rantasen talossa, joka tuolloin toimi alakouluna. Nykyisin talossa toimii hautaus-toimisto.

Partio veti poikia ja toimintaan tarvittiin varoja. — Jäsenmaksut olivat kuitenkin perin vähäisiä eivätkä kunta sen paremmin kuin seurakuntakaan avustuksia jakaneet, Paavo Manninen toteaa.

Tämä laavukuva on 60-luvun alun peruja. Rakovalkean ääressä mm. silloinen lippukunnanjohtaja Juhani Laurila (kuvassa keskellä). Kuvasta tunnistettiin Laurilan oikealta puolelta myös Esa Niemenmaa, Eero Siljamäki sekä Tapio Tiensuu.

Paistinpannuja 630 markalla

Rahoituspuoli jäikin monesti Mannisen omasta pussista otettavaksi. Mannisen partiomuistojen joukossa on mm. Parkanon Osuusliikkeen lasku vuodelta -48.

Sen mukaan lippukunnalle oli ostettu seitsemän paistinpannua. Laskun loppusumma oli 630 markkaa ja laskun kulmaan on käsin kirjoitettu: Maksettu Mannisen rahoista.

Samaan aikaan, vuonna -47, jolloin Parkanon Partiopoijat aloittivat toimintansa Paavo Mannisen johdolla, alkoi partiotyttöjä koota hänen vaimonsa Tuula Manninen.

— Lippukunnan nimeksi laitettiin Parkanon Virkut ja me Sanelma S y r j ä s e n kanssa ryhdyimme sitä johtamaan.

— Kokoontumisia pidettiin myös lestadiolaisten vanhalla rukoushuoneella mutta enimmäkseen meillä kotona, Tuula Manninen kertoo.

Tyttölippukunnan perustamisen myötä sai alkunsa lippukuntia aktiivisesti tukeva ”taustajärjestö” — äitivartio — joka edelleen on toiminnassa. — Taidan olla ainoa enää mukana olevista äitivartion perustajajäsenistä, Tuula Manninen pohtii.

”Klupu” poikien pitkäaikaisin lippukunnanjohtaja

Partion alkuvuosina poikalippukunnan lippukunnanjohtajat vaihtuivat melko tiheään tahtiin. Paavo Manninen oli johdossa vuosina 1947—49. Seuraavaksi ”remmiin” astui Aarno S o k k a (1950—52), sitten Matti H e i n ä n e n, joka oli lpk:na 1953—62. Vuoden ehti lippukunnan johdossa olla Juhani L a u r i l a, ennenkuin lippukunnanjohtajaksi valittiin ”pitkän linjan” lippukunnanjohtaja Kauko V o l o t i n e n, joka teki poikalippukunnan johdossa pitkän, parinkymmenen vuoden työn vuodesta 1963 aina vuoteen 1983 saakka.

— Liityin partioon vuosien 1947—48 vaihteessa, Kauko Volotinen kertoo.

— Olihan niitä eri kerhoja ja seuroja valittavaksi jo tuolloin: mm. urheiluseura Ponteva ja Parkanon Urheilijat, samoin kuin Juhani Linkolan vetämä poikakerho.

— Partioon lähdin mukaan, kun kaveritkin menivät. Mukavaa oli nimen omaan retkeily ja ulkoilu — mitään yleisiä henkisiä päämääriä tuolloin poikana ei niinkään varmasti ajatellut, vaikka hyviä asioitahan partiossa pyrittiin opimaan ja vanhemmatkin hyväksyivät harrastuksen, Kauko muistelee.

Telttasauna mieleenpainuva kokemus

Partioväen keskuudessa partionimellä Klupu tunnetulle Kaukolle on partiossa-

Partion alkuvuosikymmeninä oli leirin välttämättömät rakennelmat itse valmistettava. Tapana oli myös koota ne sidoksin, nauloja ei käytetty. Myös tämän ruokapöydän kokoamisessa on käytetty narua.

oloajaltaan jäänyt parhaiten mieleen vartio- ja lippukuntakokoukset sekä eri leirit ja retket.

— Esimerkiksi vuonna 1949 tai -50 oli kesäleiri Pitkäkoskella, vastapäätä partiotyttöjen nykyistä majaa. Siltä leiriltä jäi erityisesti mieleen leirisauna: telttasauna.

— Me johtajat yritimme opettaa pojille oikeata retkeilyä. Tuntuu siltä, että nykyään on aika vaikea löytää retkeilystä samanlaista mieltä kuin ennen. Sisältöä retkeilyyn pitäisi saada, mutta vaikea sitä sisältöä on väkisinäkään luoda. Ysi (= Oiva Y l i r u u s i) ja minä pyrimme antamaan retkelle lähteville vartioidelle aina tietyn tehtävän retken aikana suoritettavaksi.

— Leirit eivät ole johtajille mitään lepopohetkiä, mutta silti ne ovat olleet sitä parasta antia. Sen takia mukana tuli niin kauan oltuakin, kun tuntui, että tarvitaan joku, joka tuollaista toimintaa on järjestämässä, Kauko pohtii.

Parkanon Partiopoikien tunnus, lippu, hankittiin vuonna -59. Vanhempainneuvosto valmisti lipun Juhani M a j u r i n piirroksen mukaan, tangon oli suunnitellut Paavo Manninen. Lipun naulaus oli 20. huhtikuuta ja Yrjön päiväjuhlissa lipun vihki lääninrovasti Yrjö K o i v u k o s k i.

Vuonna -62 lippukunta merkittiin yhdistysrekisteriin.

Vihdoin oma leiripaikka

60-luvulla partiolaisten toimintatilat kävivät ahtaiksi ja lisää koettiin etsiä kaikkialta. Partiokokouksia pidettiin nyt jo puretulla entisellä seurakuntatuvalla, jopa Päivölän entisessä putkassa toimi joku vartio.

60-luvun lopulla toteutui myös parti-

opoikien pitkäaikainen toive omasta leiripaikasta. Leirialueen hankkimisesta oli ollut puhetta jo kauan ja sopivia paikkoja oli katseltukin.

Lippukuntakokouksessa helmikuussa 1968 sitten päätettiin ostaa valtiolta Valkeisjärven rannalta noin 4,5 hehtaarin alue ja Järvenmäen tilan rakennukset.

Leiripaikka oli nyt siis saatu ja edessä oli rakennusvaihe. Seuraava kesäleiri pidettiin tietysti Valkeisilla. Leirillä rakennettiin leiriporssi ja saunaa, joka nousi leirin aikana vesikattoon asti. Sauna valmistui kokonaan myöhemmin syksyllä. Rakennusrahastoa kartutti äitivartio ja vanhempainneuvosto kone- ja miesvoimineen oli monella tavalla apuna.

Vuoden -70 tammikuussa kuljetettiin leirialueen rakennuksen hirret paikalle talkoilla. Äitivartio hankki lisää rahaa ja varoja saatiin myös lahjoituksena keskustassa kioskia pitäneeltä rouva K i n n u s e l t a. Erä-Valkeaksi ristitty maja Parkanon Majajärven kylässä Valkeisjärven rannalla vihittiin käyttöön marraskuun 1. päivänä 1970.

”Ysi oli vartio-toiminnan sielu”

— Parkanon partiolaisilla on lisäksi ollut käytössä valtion pieni kämpä Liesijärven rannalla. Vartioiden retkiä varten ”Ysi” rakennutti lisäksi useita turvekammeja.

— Turvekammi on rakennelma, jossa parin metrin korkuisten tuohella vuorattujen kehysten päälle nostettiin rahkaturpeesta leikattuja paloja.

— Turvekammeja rakennettiin aikoinaan mm. Valkeisille, Nivusjärvelle, Kivilammelle ja Ahvenlammille. Ainakin Valkeisilla turvekammi on pystyssä vieläkin.

— Minun lippukunnanjohtajanaolo-

Tässä ollaan retkellä Isonkivenkankaassa. Tuli on tehty, nuotiolla on jo pakki sisältöineen lämpiämässä ja odoteltaessa paistetaan makkaraa.

aikanani Ysi oli täällä vartiotoiminnan sielu; Ysi hoiti vartioiden toiminnan, hoiti merkkisuoritushommat yms. Ysihän oli seurakunnan nuorisiohjaaja, mutta hänellä riitti harrastusta ja innostusta myös partioon, Kauko Volotinen sanoo.

Lippukuntien alkuvaiheissa varat toimintaan oli hankittava itse. Myöhemmin rahallista apua saatiin taustayhteisöltä, seurakunnalta, sekä äitivartiolta. Samoin kunta alkoi myöntää avustusta.

Omatoimista rahankeruuta oli vielä 70-luvullakin. — Ainakin vuosina -73, -74 ja -75 tuloja hankittiin jätepaperinkeruulla. Paperia kertyikin yhteensä lähes sata tonnia.

Parkanon urheilu- ja nuorisotaloonkin partiolaiset ovat pieneltä osalta osallisina. Keväällä -74 nimittäin pojat ja tytöt yhteistyössä järjestivät lumpunkeräyksen. Lumppuja kertyi yksi junavau-

nullinen ja tuloa 1328 markkaa, mikä lahjoitettiin Parkanon urheilu- ja nuorisotalosäätiölle.

Parasta partiossa yhteistoiminta

— Mielestäni parasta partiotoiminnassa on nuorten yhteistoiminta: partiossa opitaan toimimaan yhdessä. Siinä joutuu ottamaan huomioon toiset ja samalla kehittyä yhteishenki ja palveleva asenne — jokaisen on tehtävä oma osansa.

— Parkanossa on ollut hyvä toimia; yleinen mielipide on aina suhtautunut myönteisesti partiolaisiin, Kauko toteaa.

Tyttölippukunta Parkanon Virkut hiljeni joiksikin vuosiksi, kunnes toukuussa 1956 pidettiin tyttölippukunta

Leirillä Reposaassa. Oikealla Tuula Manninen.

Parkanon Kipinöiden perustava kokous.

Uuden lippukunnan nimeksi tuli Parkanon Kipinät ja ensimmäiseksi lippukunnanjohtajaksi tuli Lea Tammele, apulais-lpkj:ksi Alli Taipale.

Jäsenmäärä ensimmäisenä toimintavuotena oli 56.

— Aluksi ei ollut vielä mitään äitivartiota tms. toimintaa tukemassa, vaan toimintaan saatiin varat erään opettajan lahjoittamista varoista muodostetusta rahastosta, Lea ja Sirkka Tammele muistelevat.

Äitivartiotoimintakin virisi uuteen alkuun ja taloudellista tilannetta kohennettiin myyjäisten avulla ja järjestämällä erilaisia tempauksia — mm. mannekiininäytöksen.

Johtajapulaa

Parkanon Kipinöiden johtoon lippukunnanjohtajaksi valittiin vuonna 1957

Pieniä partiolaisia, tonttuja, lähdössä rekiajelulle. Ohjaimissa oli Vilho Ylikoski, oikealla Aila Ylikoski ja tonttulauman johtaja Anja Tammela (2. oik.).

Toini H ä r m ä.

Toini Härmä oli toiminut aktiivisesti partiotoiminnan hyväksi jo ennen Parkanon tuloaan. Helsingissä ollessaan hän perusti kaksi lippukuntaa, jotka yhä toimivat. Lippukunnanjohtajana Toini Härmä toimi myös Haapavedellä.

— Kipinät oli silloin vielä aloitteleva ja melko hajanainen lippukunta, jota minä ja Alli Taipale sitten ryhdyimme yhdessä johtamaan.

Jos tuolloin 50-luvulla oli olemassa sama ongelma kuin nykyäänkin: — Ei ollut tarpeeksi täysi-ikäisiä johtajiksi, jotta olisi saatu lippukunta rekisteröidyksi, Toini Härmä kertoo.

Yhdistysrekisteriin lippukunta ilmoitautui vuonna 1958. Vuosi oli toiminnallisesti erittäin vilkas ja jäsenmäärä 135 oli suurin lippukunnan tähänastisessa toiminnassa.

Poikalippukunta oli alkanut puuhata oman lipun hankkimista ja myös tytöt halusivat oman lipun. Tyttöjen lippu vihtiin käyttöön samaisessa tilaisuudessa kuin poikienkin.

Tilapulaa

— Talvella kokoonnuttiin vartiokoukuihin joka viikko ja lippukuntakoukusu pidettiin kerran kuussa. Toimintaa hankaloitti kuitenkin suuri toimintatilojen puute. Taustayhteisöltämme seurakunnalta sitten koetimme saada tiloja.

— Seurakunnalla oli siihen aikaan vanha lestadiolaisten rukoushuone, josta sitten saimme kaksi huonetta koostumistiloiksemme. Kun toimintatilat nyt oli saatu, tuli ongelmaksi lämmitys. Rukoushuone oli kylmä ja kolkko ja lämmitys jäi partiolaisten omaksi huoleksi. Seurakunta kuitenkin suostui antamaan puut.

— Rukoushuone olisi pitänyt laittaa aina aamulla lämpiämään iltaa varten, mutta kaikkiaan olivat koulussa. Tavalisesti kokouksissa sitten istuttiinkin tikit päällä, Toini Härmä muistelee.

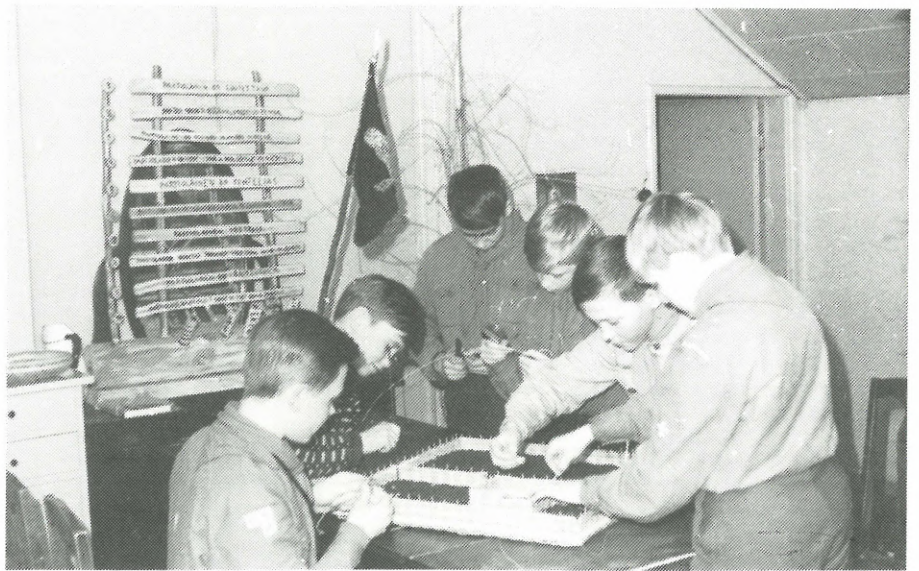
Vuosikokouksessa 1964 tuli esille halu saada oma partiomökki. Vuosi -66 muodostui merkittäväksi mökkihankkeen etenemisen kannalta. Tuona kesänä lippukunnan kesäleirillä Pajaniemessä aloitettiin partiomökin rakentaminen. Majan saamisessa huomattavan työn teki äitivartio hankkimalla myyjäisillään varat majan rakentamiseen.

— Aikaisemmin kesäleirejä oli pidetty siellä, missä nykyisin sijaitsee seurakunnan leirikeskus. Sinne oli tehtävä itse kaikki tarvittavat rakennelmat: keittokatokset, pöydät, käymälät ja muut; mitään ei ollut valmiina, Toini Härmä kertoo.

— Siihen aikaan oli vielä tapana, ettei käytetty nauvoja, vaan kaikki koottiin köysin sitomalla. Kyllähän ne penkit ja muut aina joskus pettivätkin.

— Poikalippukunnan tuolloisen lippukunnanjohtajan Matti Heinäsen kanssa sitten sommittelimme kirjeen kirkkovaltuustolle anoaksemme varoja leirialueen rakennelmia varten. Kirjeeseemme ei edes vastattu.

— Niinpä kävimme kokouksessa kerran henkilökohtaisesti ja sen jälkeen

Kesät oltiin leireillä ja retkeiltiin, talvella kokoonnuttiin viikottain vartioissa. Tällä ryhmällä on menossa jonkinlaisen punontatyön valmistus. Taustalla näkyvään puiseen "tauluun" on koottu partiolaisten ihanteet.

seurakunta rakennuttikin leirialueelle keittokatoksen. Se oli meille suuri helpotus — muistan minä kertoja, jolloin sateella pidettiin sateenvarjoa kattilan päällä, että puuro kiehuisi.

Johtajat vaihtuvat

Työ siinä sitten vähitellen kasvoi ja koko ajan oli ongelmana johtajakykyisyys.

— Kun työtaakkani koulussa kasvoi, otti Alli Taipale lippukunnan johdon vuonna -59, kertoo uskonnonopettajana toiminut Toini Härmä.

Alli Taipaleen johtamana lippukunta toimi aina vuoteen -68, jolloin Allin muutettua paikkakunnalta uudeksi lpkj:ksi tuli Leena S a l m i n e n. Jo seuraavana vuonna hän muutti pois paikkakunnalta ja Tellervo T i e n s u u valittiin vuorostaan lippukunnan johtoon. Vuonna 1970 lippukunnanjohtajaksi valittiin Maija-Liisa L e h d o n m ä k i.

Kipinöiden ensimmäisestä leiripaikasta Pajaniemessä ei toiveista huolimatta tullut pysyvä. Alueen vuokrasopimus päättyi kesällä -76 ja uuden leiripaikan etsiminen tuli ajankohtaiseksi.

Saatiin uusi mökki

Sellainen löytyikin Kaitojen Vetten rannalta, mihin tyttöjen nykyistä partiomajaa Kipsua alettiin rakentaa vuonna -75. Kipsun avajaiset voitiin pitää maraskuussa 1976.

Omalta lippukunnanjohtajanaoloajaltaan Toini Härmä muistaa vanhempainneuvoston antaman tärkeän työpanoksen ja tuen. — Vanhempainneuvoston tuki oli merkittävää. Se huolehti monista käytännön asioista hankkimalla varoja mm. myyjäisillä. Ilman vanhempainneuvoston apua emme varmasti olisi saaneet omaa lippua ja montaa,

montaa muuta.

Parasta antia partioajalta Toini Härmän mukaan oli tyttöjen ja vartionjohtajien valtava innostus partiotoimintaan. — Sen takia itsekin jaksoi lippukunnanjohtajana olla.

Partioasu oli tärkeä

Partioasu oli tuohon aikaan tärkeä osa partiassa oloa. — Partioasuun kuului tytöillä sininen, yhtenäinen puku ja villakangashuivi. Päähineenä johtajilla oli suikka ja muilla baskeri. Erilaiset merkit olivat tärkeä osa asua.

— Puvun hankkiminen tuli silloin melko kalliiksi. Niitä sai ostaa valmiina, mutta me Parkanossa yleensä teetimme puvut. Sille, joka pukua ei pystynyt hankkimaan, se oli kamala paikka. Yritimme kyllä, että kaikilla olisi mahdollisuus asu hankkia.

— Tapana oli myös esiintyä partioviirolla partiopuvuissa. Silloin olimme kaikki koko viikon koulussa partioasut yllämme, niin minä kuin partiassa olivat oppilaanikin.

— Partioasuaoloajaltani minulle jäi mieluisat ja rakkaat muistot, vaikka toimintaolosuhteet ulkoisesti olivatkin usein vaikeat. Partiotyö on antanut minulle tavattoman paljon, Toini Härmä sanoo.

Yhteislippukunnaksi

Maija-Liisa Lehdonmäen jälkeen tytötlippukunnan johtoon valittiin Arja "Aku" P i h l a j a. Kauko Volotisen jälkeen lpkj:ksi tuli Hannu P i h l a j a.

Tämän vuoden alkupuolella, helmikuussa, Parkanon Kipinöistä ja Parkanon Partiopoista tuli yhteislippukunta Parkanon Kipinäpartio. Sen yli 90 tyttöpartiolaisen ja lähes 80 poikapartiolaisten johdossa on Arja Pihlaja.

KANSALAI SOPISTON ARKEA

Naiskuoro on eräs Parkanon kansalaisopiston vanhimmistä ja aktiivisimmista piireistä.

Parkanon kansalaisopisto perustettiin talvella 1951. Se oli ensimmäisiä varsinaiselle maaseudulle perustettuja opistoja. Vasta 1960-luvulla opistojen verkko alkoi levitä laajemmalti kaupunkien ulkopuolelle. Opiston vaiheissa ovat vaihdelleet innostuksen ja laman ajat, hyvät vuodet ja vastoinkäymiset. Alkuaikojen vaikeuksien jälkeen toiminta alkoi vakiintua 1960-luvulla. Kansalaisopisto oli tullut jädäkseen.

Opiskelijamäärä vakiintui 1970-luvulla noin 1000:n tienoille. Ennätys oli 1116 opiskelijaa muutama vuosi sitten. Viime vuosina opisto on joutunut Kouluhallituksen määräämän ns. tuntikaton ja taloudellisten syiden vuoksi supistamaan jonkin verran ohjelmaansa ja seurauksena on ollut opiskelijamäärän hienoinen lasku. Työkaudella 1985—86 opistoon ilmoittautui 901 henkilöä, heistä naisia 711 ja miehiä 190. Koko maassakin naiset muo-

dostavat enemmistön kansalaisopistojen opiskelijoista.

Keväällä 1986 opistossa oli opettajia 33, luennoijia 22 ja muuta henkilökuntaa 33. Opetustunteja oli 3856.

Maaseudun opistojen tapaan Parkanon opisto on aina ollut hajajoinnettu, toisin sanoen opintopiirit ovat toimineet keskustaajaman lisäksi eri kylissä, pääasiassa koulujen tiloissa. Vanhan kaupungintalon tilojen vapauduttua harrastuskäyttöön ovat opiston kuvataide-, keramiikka-, posliininmaalaus-, kamera-, näytelmä- ja eläkeläispiirit kokoontuneet siellä. Omia tiloja opistolla ei ole.

Kihniö mukaan vuonna -70

Kihniön kunta liittyi mukaan opiston toimintaan vuonna 1970. Opistolla oli keväällä 1986 33 toimintapistettä eri puolilla Parkanoa

ja Kihniötä.

Syksystä kevääseen jatkuvien opintopiirien lisäksi alettiin jo 1960-luvulla järjestää lyhytkursseja eri aloilta. Uutta olivat esim. kotiapulais-, kotiaavustaja- ja perhepäivähoitajakurssit, joiden tarkoituksena oli antaa opiskelijoille ammattipätevyys. Myös talonmieskursseja on järjestetty useita. Ruuanlaitto-, mehiläishoito-, tuohityö- ja erilaiset askartelukurssit ovat olleet aina suosittuja. Vanhainkodissa ja Rantakodossa on pidetty askartelu-, taidede- ja keskustelupiirejä jo kauan. Eläkeläisten keskustelupiiri on toiminut vuodesta 1975.

Posliininmaalausta on ollut ohjelmassa alkuvuosina ja uudelleen 1970-luvulta lähtien. Se on saamassa yhä uusia harrastajia. Opistolla on oma posliinipolttouuni ja dreija.

Kuvataidepiiri aloitti jo keväällä 1969. Kevätnäyttelyissä on aina nähtävissä maalareiden, keramii-

kantekijöiden sekä käsityöpiirien aikaansaannoksia.

Pukuompelu on ollut ohjelmassa lyhyin väliajoin vuodesta toiseen. Pitsejä ja liinoja on nyplätty parikymmentä vuotta. Kansallispuukursseilla on valmistettu paljon kauniita pukuja, mm. useita Parkanon-Kihniön pukuja. Jotkut ovat kutoneet kankaatkin itse. Kudontapiirejä oli viime työkaudella neljä, ja viides aloittaa alkavalla kaudella. Miehille on ollut tarjolla puutöitä ja aikaisemmin myös metallitöitä. Kaappikellokursseilla on tehty tähän mennessä noin 60 komeaa kelloa. Kesäisin on jatkotyökaudella värjätty luonnonväreillä ulkona ja maalattu maisemia.

Naiskuoro ja Mieslaulajat kuuluvat olennaisesti opiston kuvaan, samoin kielten opetus. Englannin lisäksi, jossa on useita tasoryhmiä alkeista pitkälle ehtineiden keskustelupiiriin, oli 1986 ohjelmassa ranskaa ja saksaa. Venäjää on opiskeltu aikaisemmin useita vuosia. Kielten opiskelijat ovat osallistuneet hyvällä menestyksellä Aikuisopintojen tutkintotoimikunnan valtakunnallisiin kokeisiin ja saaneet todistuksen.

Liikunta vahvasti mukana

Oman lukunsa ansaitsee liikunnan ohjaus. Opistossa toimi keväällä 1986 13 naisten liikuntapiiriä. Lisäksi oli oma liikuntapiiri miehille sekä sotaveteraaneille ja -invalidiille. Muutamana vuonna ovat myös reuma- ja nivelrikkopotilaat kerääntyneet omaan piiriinsä. Myös vanhoja tansseja harrastetaan Parkanossa innolla. Kamerapiiri on opiston vanhimpia piirejä. Joka kevät jo monen vuoden aikana on järjestetty valokuvapäivät, joille on pyritty saamaan nimekkäitä luennoijia.

Opisto saa kiittää olemassaolostaan sekä kaukonäköisiä päättäjiä että innostuneita opiskelijoita, jotka illasta iltaan, vuodesta toiseen jaksavat kansoittaa opintopiirit. Myös opettajakunta on työstään kiinnostunut ja ahkeraa.

Omlta osaltaan kansalaisopisto on pyrkinyt huolehtimaan parkanolaisten ja kihniöläisten henkisestä hyvinvoinnista. Aikuiskasvatuksen piirissä puhutaan nykyään paljon jatkuvan eli elinikäisen kasvatuksen periaatteesta, ts. opiskelun katsotaan jatkuvan jossain muodossa kouluaian jälkeen läpi elämän. Tätä periaatetta täälläkin toteutetaan.

Parkanolaiset ovat uutteria opiskelijoita. Opintojen keskeyttämi-

nen, joka on muualla paha ongelma, on täällä vähäistä. Esim. viime työkaudella ei yhtään opintopiiriä jouduttu lopettamaan sen takia, että opiskelijamäärä olisi laskenut pysyvästi alle valtionosuuteen vaaditun määrän eli seitsemän (jatkopii-reissä viiden).

Kansalaisopistojen alaikäraja on 16 vuotta tai suoritettu oppivelvollisuus. Syksystä 1986 asti Parkanon kansalaisopistoon voivat kuitenkin ilmoittautua kuvataide- ja posliinimaalauspiireihin myös 12 vuotta täyttäneet Kouluhallituksen erityisluvalla. Yläikärajaa ei tunneta. Kielipiireissäkin on ollut mukana melko iäkkäitäkin henkilöitä. Ikä ei ole este opiskelulle.

Opistojen toiminta ei ole mitään ”kerhoilua”, vaan vakavasti otettavaa opiskelua. Opisto on ennen muuta oppilaitos. Pitkät välimatkat haittaavat täällä ehkä opiskelua, mutta innostuksella esteet voitaan.

Viime työkaudella suosituimmat aineryhmät olivat Parkanossa: käytännön taidot 1755 tuntia, taideaineet 959 tuntia ja liikunta ja terveys 428 tuntia. Opetusohjelmaa koskevia toivomuksia voi esittää pitkin vuotta johtokunnalle ja rehtorille.

Useita lyhytkursseja

Alkavalla työkaudella opisto tarjoaa erilaisia uusia lyhytkursseja: opaskurssin, diabeteskurssin, perhepäivähoitajien täydennyskoulutuskurssin, viittomakielen alkeetkurssin. Pahkalassa aloittaa uusi askartelupiiri ja terveyskeskuksen potilaille on luvassa askartelua. Jaakkolassa on kaavailtu näytelmäpiiriä. Eri kyliin on entiseen tapaan toivottu tekstiilityötä, liikuntaa tai kudontaa. Vatajassa aloittaa nuorille tarkoitettu aerobic-liikuntaryhmä. ATK-kursseja on tarjolla sekä aloittelijoille että yrittäjille. Uutuutena on videoviestinnän kurssi.

1980-lukua on nimetty aikuis-koulutuksen vuosikymmeneksi. Tämä koskee varsinkin ammatillista aikuiskoulutusta, mutta myös yleissivistävän koulutuksen alueella on tapahtunut huomattavaa kehitystä. Yksinomaan kansalais- ja työväenopistoissa opiskeli työvuonna 1985—86 yli 625.000 henkilöä. Yhteiskunnan rakennemuutokset ja vapaa-ajan lisääntyminen ilmeisesti vaikuttavat aikuisopiskeluun myönteisesti. Tutkimusten mukaan aikuisten oppimiskyvylle ei ole mitään esteitä myöhäiseen ikään asti. ”Aikuisten koulutettavuus on mahdava”, kirjoitti prof. Yrjö-Paavo Häyrynen muutama vuosi sitten. Kansalaisopistoon kannattaa tulla opiskelemaan, harrastamaan ja viihtymään.

LAPSET KIRJOITTAVAT

Joulupukki

Joulupukilla oli reki
joka kauhean lujaa meni.
Joulupukki lahjoja takoi
ja nopeasti ne jakoi.

Joulupukilla on pitkä parta
vaikka se on aika harva.
Pikku-Pekka nykäisi pukin parrasta
ja pukki taisi parkaista.

VISA KINNUNEN
Keskustan ala-aste 5 b

Nyt lähti joulupukki
matkallensa pitkälle.
Mukana on porosakki,
sekä lahjat lapsille.

RIIKKA LEHTOVUORI
Keskustan ala-aste 6 a

KUKA LAITTOI UNILÄÄKETTÄ?

Eräänä jouluna joulupukin muori
meni katsomaan, että onko lahjat val-
miina. Hän hämmästyi kun meni si-
sään, kaikki nukkuivat, eikä mitään ol-
lut valmiina. Muori rupesi herättele-
mään heitä. Viimein he heräsivät. Muo-
ri kysyi: "Mitä on tapahtunut?" Joulupukki
sanoi, että joku oli laittanut unilääkettä
lasiimme. Viimein selvisi, että
sitä oli kaatunut vahingossa kun joulupukin
muorin apulainen oli luullut sitä
suolaksi.

On ilta ja huomenna on jouluaatto,
eikä yhtään lahjaa ollut valmiina. Kaik-

ki rupesivat kiireessä tekemään lahjoja.
Oli aamu ja muutama lahja puuttui. Ne
saatiin pian valmiiksi. Kun kaikki oli
valmista, lastattiin lahjat rekeen. Lop-
pujen lopuksi joulupukki kerkisi hyvin.
Jos unilääkettä ei olisi ollut, niin lahjat
olisivat tulleet liian aikaisin valmiiksi.
Ja sitten he olisivat nukahtaneet eivätkä
olisi heränneet ja lahjat jääneet vie-
mättä.

ANSSI TALONEN
Keskustan ala-aste 5 b

JOULUPUKIN MÖHLÄYKSET

Olette ehkä kuulleet joulupukista?
No, se on semmoinen partaveikko, joka
tuo lahjoja lapsille.

Hän on myös möhlinyt eräitä keikko-
ja. Yhdessä keikassa joulupukki tuli ke-
sällä. Ja yhdessä antoi pikkuvauvalle
Mekano-rakennussarjan ja isolle pojalle
tutin.

Kerran se oli ajanut partansa, eikä
tullut viiteen vuoteen. Kerran unohtui-

vat lahjat, sitten se tuli yöpuvussa.

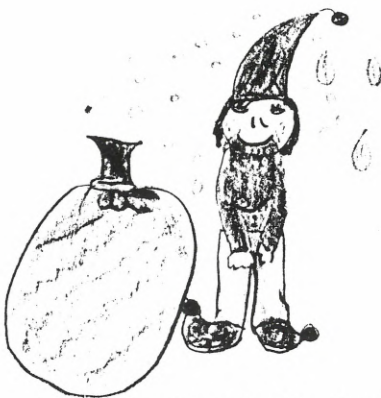
Kerran joulupukki tuli katon läpi,
koska se tippui lentokoneesta. Se tippui
varastoon saakka ja vielä perunasä-
kkiin. Joulupukilta katkesi käsi, eikä se
tullut kuuteen vuoteen. Jotkut tilaavat
joulupukin firmasta lahjat.

MIKKO VALTONEN
Keskustan ala-aste 5 b

Joulurunno

Lapset vuoteessa nukkuu,
kun tontut ulkona kukkuu.
Ja savupiipusta hupsahtaa,
ja nokipilvi ilmaan tupsahtaa.
Lapset ihan innoissaan,
kun joulupukki jakaa lahjojaan.
Joulupukin kello kilkuttaa,
ja lapset ikkunasta vilkuttaa.
Taas ensi joulua odotetaan
ja joulupukkia tavataan.

ELISA KORHONEN
Keskustan ala-aste 5 a

Elina Mansukoski, 10 vuotta 4 a

Tonttulan työ- pajan tulipalo

On Tupsu tuhma tonttu,
jätti kynttilän yöksi palamaan.
Kun kynttilä sitten kaatui,
oli pukilla harmia konsanaan.

"Oi, oi, lahjat palaa",
joulumuori huudahtaa
ja rientää pukkia halaamaan.
"Nyt kaivosta vettä hakemaan",
Mestaritonttu kailottaa.

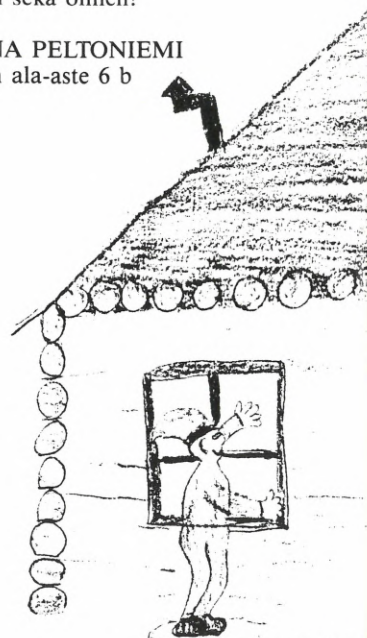
Kun palo on saatu sammumaan
jo Tupsuakin harmittaa
sillä nyt Tupsunkin
täytyy mennä lahjoja takomaan.

JONNA NIEMENMAA
Keskustan ala-aste 5 b

Jouluilta

Ilta pimenee.
Puut ylvähinä loistaa.
Kuuluu ääni kirkonkellojen,
ne sanomaa joulun toistaa.
Syttyy tähdet taivahalle,
kuukin luo alas valoaan.
Saapuu riemu kaikkialle,
joulun aika tenhoa.
Näkyvät tähdenlento tuolla,
alla taivaankannen.
Voi, jospa antaa maailmalle
saisin ilon sekä onnen!

JOHANNA PELTONIEMI
Keskustan ala-aste 6 b

Piirros: Susanna Viitaharju, 4

JOULUSTA

Jouluna

Joulu on juhla verraton,
hymyyn käypi suu, loistaa puolikuu.

Kun ilta pimenee, tähdet taivaan loistelee,
niin joulupukki tonttuineen
matkaan astelee.

Kynttilät ikkunoissa luovat loistettaan,
ja joulukuusi, arvatkaa taas uuden
puvun saa.

Käy sisään joulupukki, lapset ihastuu,
vaan kelpo koira Musti
kinkun tuoksuun alistuu.
Se hiipii pöydän alle, kinkkua ei nää,
mut' nurkan takaa pilkistää pienen
tontun pää.

Lahjat on jaettu, matkaa täytyy jatkaa.
Pian uusiin koteihin joulupukki jatkaa.

Ovella viel käännähtää "valkoparta ukki",
ajattelee mielessään: "On onni olla joulu-
pukki".

NOORA K.

Keskustan ala-aste 6 a

JOULUATERIA

Jouluateria on mielestäni tärkeä. Kai-
killa sitä ei ole. Jotkut saavat lahjoja,
kaikilla ei ole niitäkään.

Siiitä huomaamme, että jotkut ovat
köyhiä. Heitä pitäisi auttaa.

PASI RUUTTILA

Keskustan ala-aste 4 a

Joulurunno

On yö, kuu paistaa, nuoripari kulkee kahta kaistaa.
Joulupukin nähdä saatat rekeänsä ajamassa
kohti kuuta kelmeää. Joulupukki laskeutuu
katolle talon keltaisen.

Monessa talossa oottaa lapset, ukit, vaarit valkohapset.
Joulupukki saapuu kylään, riemu hypähtää joka
taloon. Lapset auttaa pukkia siinä missä myös ukkia.

Niin on ilta päättynyt, lahjat on jaettu ja
kaikki on haettu. Mutta puistosta kuuluu
nyyhkytystä, nuorenparin kyyhkytystä: "Muut ovat
jo saaneet lahjansa, mutta mitä me, emme mitään."

Ylhäältä kuuluu kilinää, kas joulupukkihan se
siellä. Puistoon hän pysäyttää rekensä ja antaa
parille lahjansa. He kiittävät kovasti lahjoista
ja joulupukki lähtee ja huutaa: "Hyvää Joulua
kaikille."

ERNEST SYRJÄNEN

Keskustan ala-aste 5 a

JOULUSATU HERRA NAKEN

Herra Nakke meni Hummeri Merihä-
dän puotiin ostaakseen itselleen kolme
kiloa joulumieltä. Kaupassa oven va-
semmalla puolella kohosi suuri korkea
hylly. Sen takaa paistoi harmaa seinä.
Vastakkaisella seinällä oli samanlainen
hylly. Koko törky oli peitetty joulukoris-
tein, takaseinän likaisuus oli peitetty ju-
listein. Takahuoneesta leijui sikarin
savu.

Herra Nakke kääntyi katsomaan hyl-
lyllä olevaa enkeliä, joka oli tehty poslii-
nista.

"Artturi!" huudahti tukeva mies hä-
nen takaansa. "Tulitkos ostoksille?"
kysyi tuo herra Naken taakse vaivihkaa
ilmestynyt mies. Hän oli Hummeri Me-
rihä, entinen kapteeni, nykyinen elä-
keläinen ja kaupustelija.

"Ajattelin ostaa kolme kiloa joulu-
mieltä", Artturi sanoi.

"Vai niin, vai niin", vastasi herra Me-
rihä. "Tottahan toki huolit myös 250
grammaa joulusössötystä ja 1 750 kiloa
joulujännitystä? Ne ovat tänään tar-
jouksessa", hössötti Hummeri.

"No, olkoon menneeksi", alistui Art-
turi Nakke. "Kiitos."

"Vain 70 markkaa, olkaa hyvä", lau-
sui Hummeri. Herra Nakke käveli ulos
myymälästä ja oli hyvillä mielin, että
joulu oli taas ovella!

Kotona herra Nakke avasi tölkin, jos-
sa luki: kolme kiloa joulumieltä. Hän
lajitteli hiput pienempiin ryhmiin ja lä-
hetti ystävilleen jouluksi.

Iloista joulua!

ANU VATUNEN

Keskustan ala-aste 6 b

JOULUPAJAN KOMMELLUKSET

Oli marraskuun 13. päivän aamu.
Joulupukki heräsi kellon pärinään.
"Kylläpä se kello tänään pahasti päri-
see, ettei vaan tulisi paha päivä", mutisi
joulupukki väsyneenä.

Kun koko väki oli koolla keittiössä
aloittamassa ruokaa, juoksi joulupukin
vaimo joukon keskelle. "Nyt jäi ruuat
syömättä ja juomat juomatta, kun ei
ruuantuoja Väinö Kaustinen ole jaksan-
nut lähteä, kun on ollut näin huono il-
ma", hän kertoi itku kurkussa.

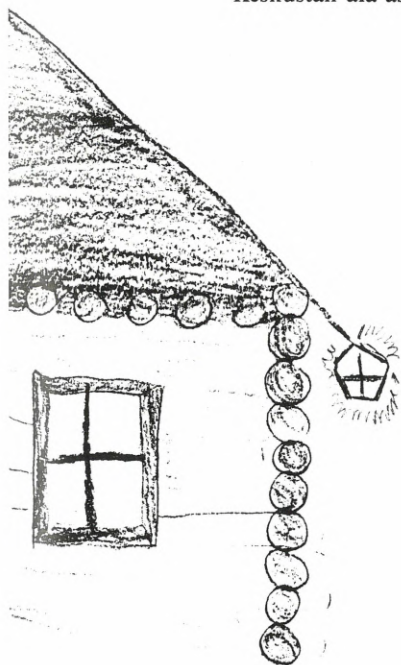
Pian nousi häly, jonka joulupukki
keskeytti sanoen: "Jos näin tosiaan on,
lähtee nopein meistä nopeimmalla po-
rolla kauppaan hakemaan meille ruo-
kaa. Kuka on nopein?" Joukosta kuului
useita ehdotuksia, mutta selvimmin
kuului Hoppu-Matin ehdotuksia. Hop-
pu-Matti lähti matkaan ja muut meni-
vät töihin.

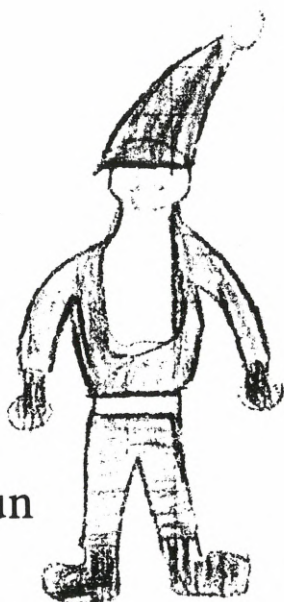
Kun Hoppu-Matti sitten illalla tuli,
oli kaikilla karmiva nälkä. Kyllä sitä
ruokaa sitten tuli syötyä, mutta jäi sitä
pikkuisen vielä. Joulupukki huokaisi
syvään: "Se vaikeus tuli selvitettyä."

Mutta ei mennyt minuuttiakaan, kun
Nikke Näppärä huusi: "Minulla ei ole
nauloja!" Joulupukki juoksi Niken luo.
"Voi ei! Ei meillä ole nauloja edes va-
rastossa!" Parin sekunnin päästä joku
huusi: "Täällä on kolme naulaa!" Nik-
ke katsoi joulupukkia sanoen: "Tärvit-
sen kaksi." Taas sai joulupukki huoah-
taa helpotuksesta. Loppupäivä sujui il-
man kommelluksia.

ILKKA PELTONIEMI

Keskustan ala-aste 4 a

Joulun alla

Jaa, tuumin,
taitaa olla joulu pian,
onkin lunta maassa,
rauha maassa,
jalanjäljet,
tonttu ehkä...

Nauran ajatukselleni,
puoliääneen tosin vain,
"Jakaisivat vuoden mittaan
töitensä hiukan,
joulusesonki kun on,
niin tulee kiire!"
Kiire,
niin,
ja joulu,
"Jouluna rauhoitumme
ja hiljennymme."
Hiljennymme...
Kunhan keritään...

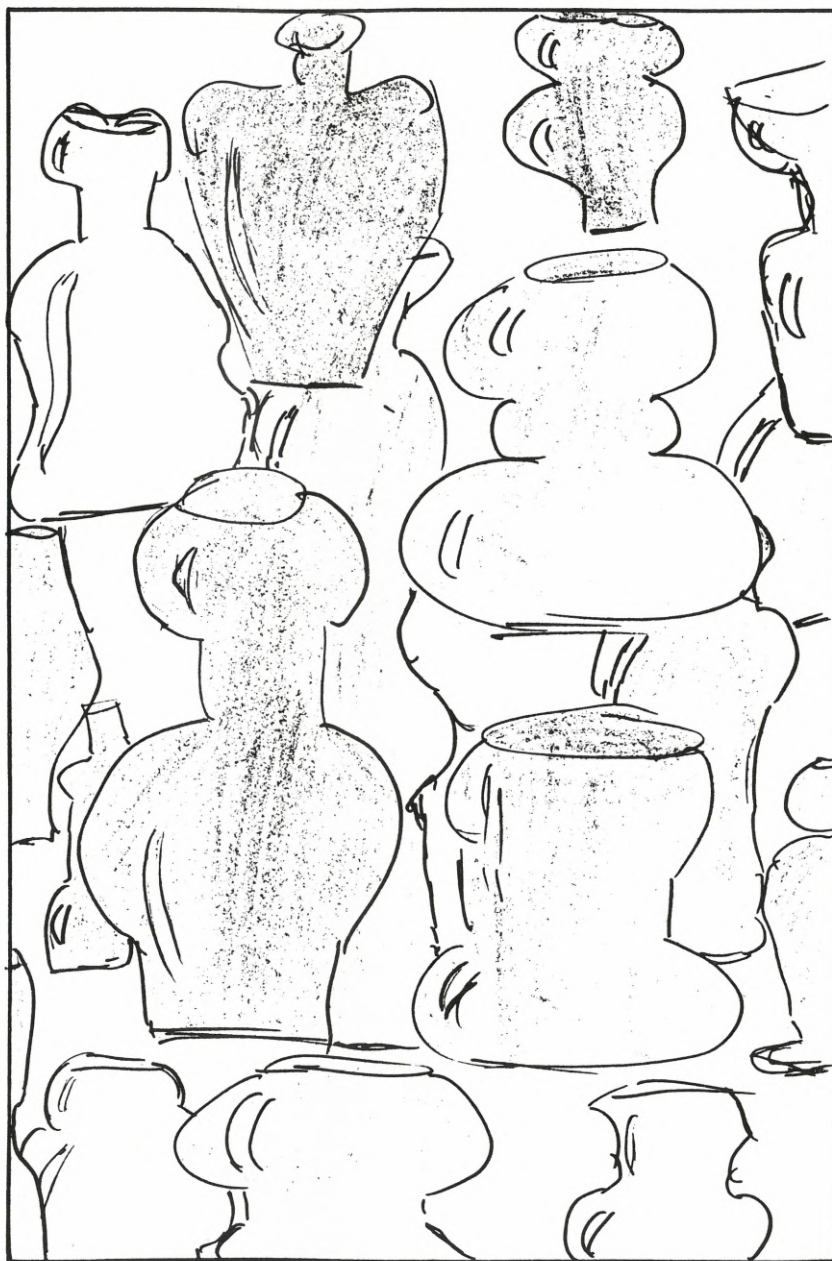
Mietin, aattelen,
ajatusta kääntelen,
"kunhan keritään",
soi korvissani.
Jouluksi kai lienee
nyt tarpeen sanoa:
Juhlahumu, mainosvalot,
kekkosten, paasikivien kahina,
raha.

Vain vanitatum vanitas
on kiilto tuo kaikki,
kas, joulupäivä koittaa,
jo silloin huomataan:
ei toimi laite tää,
jo taskulamppu hämärtää,
on manikka mykkänä,
ei toimi robotti.

Siis joulumieli ennen muuta
jouluna on tärkein,
sitä ei saa rahalla,
vaan...
rauhalla!

TIMO VIITANEN
Keskustan ala-aste 6 b

LAPSET KIRJOITTAVAT JOULUSTA

"MALJAKOITA"

Anu Vatunen, Keskustan ala-aste 6 b

ELÄMÄÄ MUSIIKKILUKIOLAISENA

Se oli syksyllä -84, kun tämä tyttö toteutti monivuotisen kaukaisen unelmansa mennä musiikkilukioon. Tiesin jo varhain yläasteella, että normaali lukio ei ole minulle paras paikka auringon alla, vaan tahdon jotain aivan erilaista. Kun sitten kesäkuun alussa 1984 käsi täristen soitin Kuopion musiikkilukion kansliaan ja sain tiedon hyväksymisestäni, ei riemullani ollut rajoja. Tuntui kuin taivas olisi auennut!

Vaan se riemu loppui lyhyeen. Edessäni olivat nimittäin suuret pulmat: asunnon hankinta, matkustamisongelmat ja opiskelujeni rahoitus. Ehkä suurin ongelma itselleni oli kuitenkin lähtö kotoa, kotikaupungin tutuista ympyröistä ja tuttuun kasvojen parista. Jossain syvällä kaiversi halu sittenkin perääntyä ja jäädä. Mutta ylpeys ja näyttämisenhalu voittivat tällä kertaa — tahdoin näyttää pärjääväni. Halusin tehdä jotain tavallisuudesta poikkeavaa ja paeta tappavan tasaista elämäntahia. Sisimpäni tarttui kiinni siihen luovuuden virtaan, joka vie venettäni vieläkin.

Äiti ja isä saattoivat minut uuteen opiskelukaupunkiini ja heidän lähdettyään kotimatkalle kohti Parkanoa tajusin todellisuuden: olin yöpöyksin oudossa kaupungissa ja itkin itseni uneen. Aamulla sain idän auringosta ensimmäisen ystäväni ja tiesin selviäväni vaikka läpi kiven ja kannon. Minulle oli annettu mahdollisuus oppia elämään, kiitos vanhempieni, ja päätin käyttää tilaisuuteni niin hyvin kuin pystyn.

Tänään minulla on edessäni viimeinen vuosi Kuopion musiikkilukiossa ja olen valmis kertomaan, mitä musiikkilukio minulle merkitsee.

Oppilaita 160

Kuopion musiikkilukiossa on tällä hetkellä n. 160 oppilasta ympäri Suomeamme aina Järvenpäästä Sodankylään asti. Musiikkilukioon pyritään yhteishaun kautta keskiarvon ja musiikki- tai tanssisuorituksen perusteella. Meillä on valittavana joko musiikkilinja tai, ainoana Suomessa, tanssilinja.

Minä muusikkona opiskelen musiikin teoriaa, säveltapailua, musiikkitietoa, yhteislaulua ja -soittoa, huilunsoittoa ja yksinlaulua. Lisäksi koulussamme toimii erilaisia soitinyhtyeitä ja lauluryhmiä. Kaikki musiikin lajit klassisesta pop-musiikkiin ovat edustettuina. Tanssijat puolestaan opiskelevat tanssitietoa, tanssin treenausta, klassista balettia, modernia ja jazz-tanssia, karakoteritanssia jne. Laidasta laitaan — ihan kaikkea! Lisäksi opetussuunnitelmaan kuuluvat kaikki ns. normaalit kouluaineet, paitsi historiaa, uskontoa ja liikuntaa on meillä vähemmän. Ylioppilastutkinto on vain sivupäämäärä. Tärkeintä on opettaa meitä oppilaita elämään, tehdä meistä ehjiä ihmisiä ja auttaa meitä kasvamaan toimiviksi yhteiskunnan jäseniksi. Yo-lakki on hyvä päättää lämmittämässä, mutta päässä täytyy myös olla elämää, tervettä järkeä ja ajatuksia. Tässä koulussa tehdään ihmisiä, eikä mitään kauden lavin koneita.

Jokainen oppilas on yksilö, oma itsensä. Jokainen meistä on taiteilija omalla tavallaan. Taidetta voi tehdä tanssin, musisoiden, näyttellen, kirjoittaen tai maalaten. Monet meistä ovat jo ulkonäöltäänkin varsinaisia taideteoksia! Meitä on monenvärisiä ja monenkokoisia, mutta kaikkia yhdistää rakkaus taiteisiin ja se riittää. Musiikkilukiolaiset puhaltavat kaikessa yhteen hiileen.

Musiikkilukio soi aamusta iltaan, taukoamatta. Siinä sekoittuvat mukavasti Vivaldin viulukonsertot matikan funktioihin ja jazzbändin irtottelut II maailmansodan vaiheisiin. Se on sitä suloista sävelten ja sanojen sekamelskaa, josta koulumme on tehty. Tanssinopettajan rytmikkäät huudot ja kärkitossujen kopina antavat sykkeen saksan käännöslauseille ja päinvastoin. Musiikkilukio elää jokaisen hetken kuin se olisi viimeinen!

Koulumme näkyy ja kuuluu kaikkialla. Toisinaan itketään yhdessä, toisinaan kiljutaan riemusta. Täällä oppii keskittymään metelissä! Jokainen on vastuussa vain omasta itsestään ja tulevaisuudestaan. Musiikkilukiossa hymyillään ja halitaan, suukotellaan ja syleillään,

mutta myös karjutaan ja vihataan, mulkoillaan ja irvistellään. Kaiken pohjalla on kuitenkin luja luottamus ihmislapseen siinä vieressä, niin lähellä. Mottomme kuuluu: ”Ole mikä olet, MUTTA OLE SE MIKÄ OLET!”

Kalakukkojen kaupunki

Kuopio oli minulle kaupunkina ennestään täysin outo. Olin käynyt täällä vain kaksi kertaa aiemmin.

Pari ensimmäistä viikkoa sekoilin kartta kädessä ja pallo hukassa ympäri tätä kalakukkokaupunkia. En ole oppinut pitämään tästä paikasta — tuskin koskaan opinkaan. Savon murteesta ja paljasjalkaisista savolaismummoista saan vain ihottumaa. Savolaiseksi synnyttään, siksi ei voi oppia. Eikä minulla olisi kyllä suuremmin halujakaan... Jonkin aikaa kävin hiljaista taistelua tämän erikoisen murteen ylivoimaa vastaan, mutta aikaa myöten vastarintani murtui. Puhetyyli muuttuu tiedostamatta, sille ei voi mitään. Se on vain hyväksyttävä.

Se, mitä Kuopiosta haluan muistaa, on kirpputorit, kauniit ulkoilualueet, uimarannat ja lenkkipolut sekä kaupungin peruskohina yön hiljaisina tunteina. Täällä olen oppinut rakastamaan yötä, kosteaa usvaa, aamun sinistä hämärää ja kaupungin loppumatonta valomerta. Monta yötä olen viettänyt ikkunani ääressä katsellen ulos nukkuvaa kaupunkia. Öisin on aikaa ajatella, olla hiljaa, koota itseään ja rentoutua. Kuun kelmeässä kajossa kaikki näyttää uskomattoman kauniilta. Näinä yksinäisinä hetkinä on aikaa sanoille, joita kynä piirtää paperille. On aikaa lentää rakkaiden ihmisten luo ajatusten kevein siivin. Voi miten monta kertaa olen itkenyt ikäväni täällä kaukana itätuulen kodissa. Itku helpottaa kummasti, sen jälkeen on turvallista nukahtaa yön syliin. Yö pitää huolta lapsistaan.

Näiden kahden lukiovuoteni aikana olen muuttunut hyvin paljon. Olen löytänyt itsestäni aivan uusia piirteitä, jotka tässä ympäristössä ovat puhjenneet esille. Olen oppinut

kaikissa tilanteissa olemaan oma itseni, tulemaan yksin toimeen ja kehittämään itseäni. Tiedän nyt, että taiteilija ei ole koskaan valmis.

Lukiosta tahdon erityisesti muistaa ihanan leppoisan tunnelman ja mahtavat opettajat. Täällä opetkin ovat ihmisiä, yksilöitä. He osaavat nauraa ja itkeä ja he ymmärtävät meitä. Me taiteen tiellä haparoivat luojaanluomat emme varmasti ole mitään ihanneoppilaita, mutta täällä opet rikkovat kaikki ymmärryksen rajat. Jutellaan, kun tuntuu pahalalta ja halataan vielä päälle — elämä kirkastuu heti pienen taivaltajan silmissä.

Opemme ovat meille kuin kaukana olevien vanhempiemme sijaisia. Koko koulu on kuin Kiljusen herrasväki — kasa mitä ihmeellisimpiä persoonia samojen seinien sisäpuolella. Se on sitä iloista yhteisymmärrystä! Jokainen tuntee toisensa ja viihtyy. Ne, jotka eivät viihdy, lähtevät vähin äänin. Ei tämä paikka kaikille kolahda — sydän sanoo, ollaanko kotona vai ei. Ehkä ihmisen pitää olla vähän sekaisin musiikista; tai jostain muusta, jotta kokee tämän paikan kodikseen. Jokainen opekin on omalla tavallaan eriskummallinen — ei tällaisessa sakis-

sa kerta kaikkiaan pysy mitkään nynneröt mukana. Sitä mennään eikä meinata eikä ole aikaa jäädä odottelemaan ketään.

Konsertteja ja katusoittoa

Musiikkilukiolaiset ovat ikuisia juhlijoita, eräänlaisia kauneuden lumoamia hupiveikkoja. Koulu järjestää monenlaisia juhlia, konsertteja ja mm. katusoittoa. Yhdessäsiintymisen riemu on valtava ja se näkyy loistavista silmistämme.

Oma alivuokralaisasunto takaa minulle työrauhan pitkien koulupäivien jälkeen ja osaan myös arvostaa sitä. Ilman sitä en ehkä jaksaisi. Musiikkilukiolaiset ovat voimakkaita; he eivät murru, vaan he katkeavat kerralla. Olen elänyt myös kevät-aamun, jolloin yksi meistä oli pois, ja alttoviulu itki ystävän poismeno. Sinä päivänä koko musiikkilukio kastui kyynelistä, vauhti pysähtyi hetkeksi tyhjiin katseisiin. Tajusimme, että elämä on satua, suurta seikkailua, jota hallitsee kuolema. Koskaan ei voi tietää, mitä huominen tuo tullessaan.

Elämäni musiikkilukiolaisena on vauhdikasta ja kiireistä, mutta iha-

naa. Pois en antaisi päivääkään! Toisinaan tulee tunne, että minne minä oikein kuulun. Missä kotini on? Onko se Savon sydämessä vai kaukana Satakunnassa vai jossain sillä välillä? Olen aina nauttinut matkustamisesta, mutta ainaiseen junassa tai linja-autossa istumiseenkin kypsyy. Se rasittaa, väsyttää ja MAKSAA.

Elämä täällä on kiehtovaa. Jokainen aamu on kaunis, kun tietää pääsevänsä kouluun rakkaiden ihmisten keskelle. Kaikkiin huoliin ja murheisiin löytyy apu läheltä ja aina on joku, jonka kanssa voi jakaa riemunsa. Olen saanut monta ihanaa ystävää ja pelkään jo nyt hetkeä, jolloin minun täytyy jättää tämä kaikki. Olen aina vihannut jäähyväisiä ja tiedän muistuttavani lähinnä Niagarin putousta eron hetkellä. Ainutlaatuiset kokemukset ja muistot jäävät, kun muuta ei enää ole. Sydämeen jää ikuinen kaipaus ja se koskee.

Olen kiitollinen jokaisesta hetkestä, jonka olen saanut elää Kuopion musiikkilukiassa, omieni parissa. Rakastan musiikkia ja elämää — sisälläni soi ikuisesti. Sävel, jonka löysin täältä. Se on kallein aarteeni — elämäni sävel.

AUSTRALIALAISEN VAIHTO-OPPILAAN MIETTEITÄ SUOMESTA JA PARKANOSTA

Parkanon lukiossa on tänä vuonna ollut australialainen vaihto-oppilas, Luke Moore. Hän on kotoisin 18000 asukkaan Singletonista, joka sijaitsee n. 200 km Sydneystä pohjoiseen. Australialainen rotary-club on tehnyt Luken vaihto-oppilasvuoden Suomessa mahdolliseksi kansainvälisen rotary-vaihto-oppilasohjelman avulla. Luke saapui Suomeen vuoden 1986 tammikuussa ja lähtee takaisin Australiaan vuoden -87 alussa. Suomessaoloaikanaan hän asuu neljässä eri perheessä täällä Parkanossa. 18-vuotias australialaisnuorukainen siirtyi Suomeen saavuttuaan opiskelemaan Parkanon lukion toiselle luokalle ja aloitti tänä syksynä kolmannen luokan.

Seuraavassa ajatuksia Suomesta australialaisesta näkökulmasta.

1. Millainen oli ensivaikutelmasi Suomesta?

— Tulin suoraan +36 asteesta -20:n, kuvitelkaa itse...

2. Mitä eroja olet tähän mennessä havainnut Australian ja Suomen välillä?

— Ainakin koulusysteemi on erilainen, kotona keskitytään harvempiin aineisiin, esim. Suomessa 13:een, Australiassa 5:een. Australiassa suoritetaan myös yo-tutkintoa vastaava tentti vuotta aikaisemmin.

— Suomen ilmasto on luonnollisesti kylmempi kuin Australian. Täällä on myös runsaasti metsiä, joita ei paljon erämaata käsittävissä kotimaassa näe. Täällä on lisäksi paljon kerrostaloissa asuvia ihmisiä, kun taas kotipuolessa omakotiasutus on yleisintä.

3. Miltä suomen kieli vaikuttaa?

— Vaikealta, uskon kuitenkin oppivani sitä tarpeeksi. Ihmisten nopea puhuminen ja slangi vaikeuttavat toisinaan ymmärtämistä.

4. Mitä pidät saunasta?

— Rakastan sitä!

5. Mitkä ovat harrastuksesi?

— Olen soittanut viulua jo 13 vuotta, se lienee lempiharrastukseni. Pelaan myös krikettiä ja rugbya.

6. Australian suosituimmat urheilulajit?

— Kriketti, rugby ja naisilla verkkopallo.

7. Mitä musiikkia kuuntelet? Mieliteesi suomalaisesta musiikista?

— Samaa ylikansallista nuorisomusiikkia kuin kaikki muutkin. Suomalainen musiikki on mielestäni

Viulunsoitto on Luke Mooren rakkaimpia harrastuksia.

ihan OK, eniten pidän Eppu Normaalista ja Bogart Co:sta.

8. Ovatko kengurut syötäviä?

— Kyllä, mutta niitä ei kovin yleisesti syödä, sillä ne ovat melko sitkeitä...

9. Onko suomalaisissa ja australialaisissa seurustelutavoissa mitään eroa?

— Ei.

10. Suomen kesä?

— Kontrasti kesän ja talven välillä on valtava, paljon suurempi kuin Australiassa. Menneenä kesänä matkustelin ympäri Suomea: kävin Provinssi-Rockissa, Porin Jazz-festivaaleilla ja Savonlinnan oopperajuhlissa. Vierailin lisäksi Ruotsissa, Norjassa ja Ahvenanmaalla. Suomalaiset ihmiset ovat muuten kesällä eloisampia ja iloisempia.

11. Suomen talvi?

— Ensimmäinen talveni täällä oli aluksi hienoa lähinnä suuren vaihdoksen ja uutuuden viehätyksen vuoksi, mutta sitten se vain alkoi vaikuttaa kylmältä ja pimeältä. Lumi on kuitenkin mielenkiintoisen tuttavuus. Talvella joutuu viettämään suhteellisen paljon aikaa sisällä, mikä ei ole miellyttävää.

12. Miten vietätte joulua?

— Australiahan on lähes puoliksi

anglikaaninen ja puoliksi katolinen maa, joten perinteiset joulun viettotavat saattavat hieman poiketa suomalaisista. Ensinnäkin lämpötila on n. +35 astetta, mikä asettaa rajoituksensa ainakin lumilyhtyjen teolle... Joulua vietetään yleensä kotona perheen ja ystävien kesken, omassa perheessään menemme yhdessä rannalle, samoin kuin monet muutkin. Tietenkin jotkut ihmiset menevät myös kirkkoon. Kotona Singletonissa paikallinen rotary-club pystyttää siinä joulukuun puolivälissä puistoon ison, valoilla koristellun männy. Ihmiset kerääntyvät sinne laulamaan joululauluja, joulupukki jakaa karkkia jne.

Haluaisitko näin lopuksi käyttää puheenvuoron?

— Kyllä. Kiitoksia kaikille, jotka ovat osallistuneet vaihto-oppilasvuoteni mahdollistamiseen. Lämpimät kiitokset parkanolaisille. Parkanon Rotary-clubille ja ennenkaikkea hienoilta perheilleni. Tänä Suomessa vietettynä aikana olen oppinut tuntemaan suomalaisen kulttuurin, kielen ja ihmiset, tehden samalla tuttavuutta oman itseni kanssa. Hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta kaikille!

Timo ja Marjatta Sirola

Vuoden Maatalousyrittäjät

□ Vuoden 1985 yrittäjäpalkinnon maa- ja metsätalouden alalta Parkanossa saivat Marjatta ja Timo Sirola, jotka viljelevät tilaansa Kuivasjärvellä Mettälänkylässä.

Sirolat ovat esimerkillinen yrittäjäpariskunta tilan kehittämisessä ja maatalousrakentamisessa. Ilman vaikeuksia he eivät ole tilan isännöydestä selviytyneet, sillä tulipalo on vierailut tilalla muutaman vuoden välein kahteenkin otteeseen. Asuinrakennus tuhoutui tulipalossa täysin, ja sitä ennen paloi tilan viljankuivaamo.

Tilan isännöys vuodesta -64

Tila on Timo Sirolan kotitila, jota hän asuu kolmannessa polvessa. Pariskunta osti tilan perikunnalta vuonna 1964. Nuorelle pariskunnalle tuli tilakaupassa tuolloin peltoa 11 hehtaaria ja metsämaata 15 hehtaaria. Maatilan kaikki rakennukset olivat iäkkäitä ja kunnoltaan heikkoja.

Pariskunta hankki kaupoilla lisämaita. Nyt tilan kokonaispinta-ala on metsämaain 96 hehtaaria, ja lisäksi Timo on viljellyt vuokramaita. Lisämetsää ostettiin valtiolta ja myös vaimon kotitila Kihniöstä ostettiin lisämaiksi.

Maidon- tuottajia

Tilalla on keskitytty maidontuotantoon. Uusi navetta rakennettiin vuonna -78. Karjarakennuksessa on tilat 20 lypsylehmälle sekä nuorelle karjalle.

Maitotalous ei ollut aivan itsestään selvyys, myös sikalan perustamista harkittiin. — Pikkuhiljaa lähdimme tilaa kehittämään. Hankimme vuokramaita, jolloin karjaakin voitiin lisätä. Ensimmäinen työ oli peltojen salaojitus, Timo Sirola kertoo. Pellot ovatkin tällä hetkellä kaikki salaojissa. Vuonna -76 salaojitettiin 12 hehtaaria, jolloin hanke oli Kuivasjärven suurin kohde.

Sirolan asuinrakennus, jota oli kunnostettu, tuhoutui tulipalossa. Palo ete-

ni niin voimakkaasti, ettei irtaimistokaan ehditty pelastaa. Uusi asuinrakennus valmistui vuonna -79.

Tilan rakennukset on tehty lähes kokonaan perheen omin voimin. Esimer-

kiksi navetan muuraus on isännän työtä kokonaan. Uusi viljankuivaamo palaneen tilalle rakennettiin vuonna -82.

Perheeseen kuuluu neljä lasta, yksi poika ja kolme tyttöä.

Sirolat viljelevät tilaansa Parkanon Kuivasjärvellä.

Vuoden 1985 yrittäjällä Parkanon Jalkineella täystyöllisyys v. -86

□ Vuoden 1985 yrittäjällä Parkanon Jalkine Oy:llä ei töistä ole ollut puutetta. Lisääntyneitten tilausten ansios- ta on väkeä otettu lisää viisi henkeä tämän vuoden aikana ja yritys antaa työtä nyt noin 150 hengelle.

— Tätä enempää ei meillä juuri ole ollutkaan henkilökuntaa. Mutta on se joskus aikaisemminkin ollut tässä maksimissaan, toimitusjohtaja Kauko Volotinen sanoo.

Tulevaisuuden näkymistä Volotinen toteaa, etteivät kenkien valmistajat pysty arvioimaan tilannetta muuta kuin sesongin ajan, joka kestää muutaman kuukauden.

— Näillä näkymin työllisyys on turvattu helmikuun loppuun asti. Mutta kauppvoja pyritään tekemään koko ajan, hän huomauttaa.

Neuvostoliiton toimituksista tieto joulukuussa

Miten sitten vaikuttavat kotimaiseen jalkineiteollisuuteen ja Parkanon Jalkineen tuotantoon odotettavissa olevat Neuvostoliiton kaupan supistukset?

Toimitusjohtaja Volotinen sanoo, että neuvostoliittolaiset ostajat ovat kyllä halukkaita ostamaan suomalaisia kenkiä.

— Joulukuussa allekirjoitettavasta tavaravaihtopöytäkirjasta vasta kuitenkin selviää, miten paljon kenkiä voidaan viedä Neuvostoliittoon ja joudutaanko vientiä supistamaan.

— Tähän mennessä on kuitenkin jo sovittu vientitoimituksista, jotka vastavat 30 % viime vuoden vientitoimituksia. Mutta tämä 70 % on vielä auki, Volotinen selvittää.

Tungosta kotimaan markkinoille?

Volotinen kertoo, että Parkanon Jalkineen tuotannosta 70 % menee koti-

maahan, 15 % Neuvostoliittoon ja 15 % Ruotsiin ja Norjaan.

— Neuvostoliiton kaupalla on erittäin suuri merkitys meille ja haluamme tehdä sinne, Volotinen korostaa.

Hän huomauttaa, että Neuvostoliiton tilauksilla on myös paljon voitu tasapainottaa sesonkivaihteluja. Niitä on voitu tehdä hiljaisempina aikoina.

Jos Neuvostoliiton vientiä joudutaan kovasti leikkaamaan, on Volotisen mukaan pelättävissä, että ne yritykset, joitten tuotannosta valtaosa on mennyt Neuvostoliittoon, ryntäävät kotimaan markkinoille lähes polkumyynnillä. Tämä on hänen mielestään pelättävämpää kuin oman yrityksen viennin supistuminen.

”Ostajat määrittelevät laadun”

Volotisen mukaan tilanne kotimaan markkinoilla on muutenkin huolestuttava. — Markkinat ovat meille pienentyneet lisääntyneen tuonnin johdosta.

Eikä vientimarkkinoillakaan pärjätä enää yksin omien mittapuiden mukaan laskettuun laatuun tuijottamalla:

— Laatu on suhteellinen käsite. Ostajat määrittelevät kenkien laadun ja meidän on sopeuduttava siihen, Volotinen sanoo.

Parkanon Jalkineella on töitä riittänyt sekä kenkätehtaalla että pohjahallilla. Kuvassa Hilkka Luusalo (edessä) ja Kerttu Luusalo.

MIETTEITÄ PARKANON KIRKON KELLOTAPULIN RISTISTÄ

Synnyinpitäjäni Parkanon kirkontapulnin huipussa kohoaan niin erikoismuotoinen risti, että se herättää usein kirkossa kävijäin ja muidenkin huomiota.

Nähtävästi siksi, että kauan sitten kirjoitin tutkielman rakkaan kotiseurakuntani vaiheista ja esitelmöin niistä kirkon 150-vuotisjuhlassa, minulta usein kysytään tuon ristin nimeä ja merkitystä. Syvennyin asiaan tullen seuraaviin mietteisiin:

Ristikäsité on ikivanha ja sen merkitys hyvin monivivahteinen.

Jo varhain esikristillisellä ajalla risti oli kärsimyksen ja kuoleman tunnuskuva. Tiedetään, että jotkut muinaiset itämaiset kansat, mm. foinikialaiset, panivat kuolemanrangaistuksen käytäntöön naualamalla tuomitut ristiin asetettuihin paaluihin ja salkoihin.

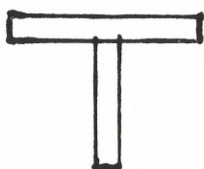
Toisaalta legenda kertoo, että Kristuksen risti tehtiin Paratiisin elämänpuusta versoneista uusista puista ja että Kristuksen sovituskoulema toi ristille elämän voiman.

Kristinuskon vakaantuessa rististä tuli Kristuksen kärsimyksen ja itse Kristuksen tunnuskuva sekä myös kristillisen uskon tunnus.

Aluksi risti esiintyy vain jonkinlaisena merkinä, mutta vähitellen se sai pysyviä perusmuotoja, jotka varsinkin ristiretkien aikana levisivät laajalle Eurooppaan. Ristinmuotoiset pyhät esineet olivat hyvin kysyttyä tuontitavaraa itäisistä maista.

Kristillisen ristin alkuperäisin muoto lienee:

1) Antoniuksen eli egyptiläinen risti, jossa pystysuoran tangon päällä on vaakasuora sauva:

Tavallisin ristimuoto on:

2) Länsimainen eli latinalainen risti, jossa alin haara on muita pitempi:

Tämä risti nähdään usein roomalaisten ja goottilaisten kirkkojen pohjakaavana.

Muita ristejä on:

3) Itämainen, bysanttilainen eli kreikkalainen risti, jonka kaikki haarat ovat yhtä pitkät:

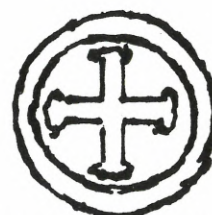
Tämä risti on nähtävissä jo esikristillisellä ajalla nelipuolaisessa pyörässä, pyöräristissä, joka on ikivanha auringon tunnuskuva ja esiintyy myös kristillisessä sädekehässä. Itämainen risti on usein bysanttilaisten, venäläisten ja suomalaistenkin ristikirkkojen pohjakaavana.

Ajan kuluessa risti esiintyy harvoin yksinkertaisessa muodossa. Usein siinä on vinosauvoja ja ympyröitä. Ristin haarat ovat liuskaisia tai apilanlehden muotoisia, niissä on pyhien kuvia ym.

4) Ortodoksisten kirkkojen harjaristissä on pystyhaaran alaosassa vino poikkipuu:

5) Roomalaistatolilla on ns. vihkiristi, joka kirkkoa vihittäessä maalataan niihin paikkoihin, joihin piispan pirskoittama vihkivesi osuu. Ristissä on ympyrän sisässä tasaristi:

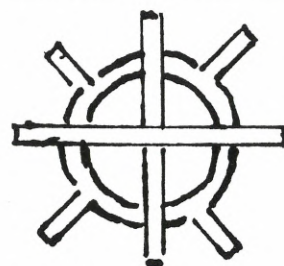
Mm. Lohjan ja Hollolan kirkkoissa näitä ristejä näkyy.

6) Pyhän Andreaksen risti on kapeahko vinoristi yhtäpitkine tasaisine haaroineen:

Tämä risti kerrotaan nähdyn Andreaksen päivänä 30. 11. 1495 Viipurin taivaalla, kun tapahtui ns. Viipurin pamaus. Kumpikin osapuoli, siis suomalainen ja venäläinen, käsittivät ristin omaksi voitonmerkikseen. Mutta vaikka varsinkin venäläiset suuresti kunnioittivat Pyhää Andreasta, ei tämä sillä kertaa auttanut.

7) Ns. Aurinkoristi, jossa keskustan aurinkoympeyrästä lähtee samankeskinä sekä tasa- että vinoristi:

Risti symbolisoi sovittua ristillä, aurinko ylösnousemuksesta, siis pääsiäistä. Aurinkoristi on täten myös ns. pääsiäisristi.

8) Pyhän Yrjön risti muodostuu neljästä yhtä pitkästä tapista, mutta yhtyvät kapeasta päistään ristin keskellä:

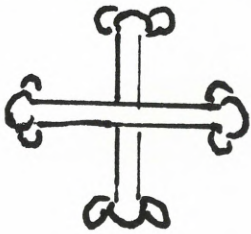
Tätä ristiä käytetään paljon ritari-merkeissä ja myös armeijan lipuissa.

sa, mm. Suomen 27 jääkäripataljoonan lipussa.

9) Johannittain ritarikunnan ja sittemmin Maltan ristissä Pyhän Yrjön ristin muotoiset tapit on uurret-
tu päistään niin, että on tultu tähden muotoon:

10) Apilanlehtiristi on suora tasaristi, jonka haarukoitten päissä on apilanlehden kuvat:

Apilanlehtiristi on Genovan vaakunassa ja lipussa. Tämän lipun alla Kolumbus purjehti Amerikkaan.

11) Vielä voisi mainita muitakin ristejä: Hakaristi on yhtäpitkillä, suorakulmaisesti samaan suuntaan taivutetuilla haaroilla varustettu risti:

Tämä risti on ikivanha taikamerkki, pyörivää liikettä osoittava, ja koristemuoto. Mm. vapaudenristeissä usein käytetty merkki. Erit-
tään kuulu se oli kansallissosialistisen Saksan lipussa: musta risti punaisella pohjalla valkoisessa ympyrässä.

12) Ruusuristi eli teosofien risti jne.

Näiden ristien muotoja tutkien ja vertaillen on kiinnostavaa vihdoin tarkata Parkanon kirkontapulin ristiä. Siinä on samankeskinä suora ja vinoristi sekä niitä yhdistävä ympyrä. Kellotapuli kaikkineen on kuitenkin kokenut monia vaiheita:

Vuonna 1800 valmistuneeseen Parkanon kirkkoon ei alkuaan rakennettu kellotapulia. Korkealta kirkonmäeltä ehkä puutelineestä kellon ääni sentään kajahteli lähiympäristöön julistaen lauantai-illan rauhaa, kutsuen jumalanpalvelukseen tai saatellen seurakuntalaisia vuoroillaan ikilepoon.

Kellojen ääntä kuultiinkin hartaina, kunnioittaen, ja pian haluttiin kelloille antaa niiden arvon mukainen paikka. Nähtävästi v. 1822 kirkon länsipäähän rakennettiin laudoista 3-seinäinen kellotapuli ja kiinnitettiin se "vinkkeliin veisteyillä" kuusenjuurilla kirkonseinään kiinni. Tapulin huippuun tehtiin rautapellistä linnunmuotoinen tuuliviiri, jonka keskelle leikattiin kirkon rakentamisvuosi 1800. Ristiä ei hankittu.

Tapulia oli kuitenkin vaikea saada pysymään kirkon seinässä kiinni. Kelloja soitettaessa se pian heilui niin, että sen pelättiin kaatuvan.

V. 1889 saatiin sitten valmiiksi nykyinen upea graniittitapuli, jonka oli yleisten rakennusten ylihallituksessa piirtänyt Jac. Ahrenberg. Tornin huipussa oli edellä esitetyn muotoinen Parkanon kirkon kellotapulin risti.

Tapulin piirustuksissa risti on oheisen piirroksen muotoinen huipussaan tuuliviiri kukkoineen, mikä viiri kuitenkin jätettiin pois.

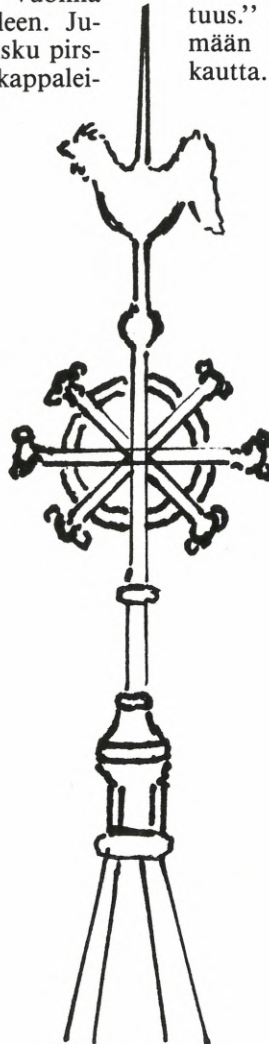
Vinoristin haarukkain päässä näyttää olleen apilanlehtikuviot, suoran ristin päässä vain pallot.

Risti oli alussa peltillä pälystettyä puuta, pelti kullattu. Vuonna 1925 risti uusittiin entiselleen. Juhannuksena 1928 salamanisku pirstoi tapulinhuipusta suuria kappalei-

ta, mutta risti säilyi vahingoitta. V. 1981 risti jälleen uusittiin. Se tehtiin metallista ja kullattiin italialaisella lehtikullalla.

On vaikea sanoa, mitä tapulin piirtäjä erittäin runsasmuotoisella ristillä on tarkoittanut. Onko hän tahtonut vanhan kirkon komeata tapulia erikoisesti juhlistaa vai lieneekö hänellä ollut mielessään jokin erikoinen aatesisältö, jonka hän on tahtonut arvokkaan ristin avulla Parkanon seurakuntalaisille julistaa. Selvyttää tähän asiaan olen turhaan tiedustellut monelta viisaalta vieläpä eräältä yliopiston teologian professorilta. Jos joskus selostuksen saan, annan sen mielelläni entisen kotipitäjäni väelle iloiten siitä, että asia heitä kiinnostaa.

Itse olen eri ristejä katseltuani lämpimästi sitä mieltä, että Parkanon kellotapulin risti on lähinnä ihanaa Aurinko-Ylösousemus- eli Pääsiäisristiä. Silloin vinoristin saivat lähtiessään ympyrän keskeltä symbolisoivat Kristusta, elämän auringkoa, ja pää- eli suoraristi merkitsee sovitukselta eli syntien anteeksiantamista, josta riippuu elämä ja autuus. Sanotaanhan katekismuksesakin: "Missä syntien anteeksiantamus on, siinä on myös elämä ja autuus." Ympyrä on omiaan sädehtimään kaiken ylle auringon kirkkautta.

Paikkakunnan
pukupaikka
Tule ja tutustu

Matin
ASUSTE Ky

Keskuskatu 5
Parkano puh. 1353

S. VIITASALO KY

34102 ja 34200
Telefax 34285
Kihniö Linnankylä

**PARTURI-KAMPAAMO
KESKUS**
PUH. 81343

*Rauhallista Joulua
Ystävillemme*

 KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
Parkano

PARKKU-*Arta*
PUIKKI

**MONIPUOLISET
MAINOSPALVELUT**

PUH. 933-81870 (myös iltaisin)

MAINOSPAINO
Tarja Puolanne

**JATKUVASTI
HALVALLA**

hamsteri

VUORIJOKI Puh. 81142
Avoimma ma—to 10—18
pe 10—19, la 9—13

KOSTIN KORJAAMO

Kiviniitunkatu kp 5

KIITTÄEN YHTEISTYÖSTÄ JA HYVÄÄ JOULUA
SEKÄ MENESTYKSELLISTÄ VUOTTA 1987

**KIINTEISTÖ-
MARKKINOINTI KY**

ESA OJANEN LKV puh. 933-1290
Keskuskatu 4, 39700 Parkano

**TAPIOLA-YHTIÖT
VIITAMATKAT /
Asioimisto:**

Esa Ojanen, Kirkkokatu 1
39700 Parkano, puh. 1290

**Motorestissa
sinua
odotetaan**

...syömään,
kahville,
tankkaamaan.

Ystävällisesti

**KESOIL-MOTOREST
PARKANON PORTTI**

puh. 2530

Päivi ja Mikko Ala-Kauhaluoma

Ojennuksen

KOTILEIPOMO KY

Leipomo puh. 2893 Myymälä puh. 1339

Tule viihtymään
kahvilla!

KONDITORIA-KAHVIO puh. 81811
(Osuuspankkia vastapäätä)

**PARKANON
SIIVOUSPALVELU OY**

Puh. 2643

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

**SHELL-HUOLTAMO
KORPELA**

Puh. 2290

**PARKANON
APTEEKKI**

HONDA
mopot, moottori-
pyörät
myynti, huolto
ja varaosat

**PIIRIMYYNTI,
HUOLTO JA VARAOSAT.**

Paroonin AUTO

Parkano, puh. (933) 2295, 2296

Sepänkatu 4, Parkano, puh. (933)81 100

Nella-Tex Oy

TEKSTIILITEHDAS, KISSAKIVI

933-81466

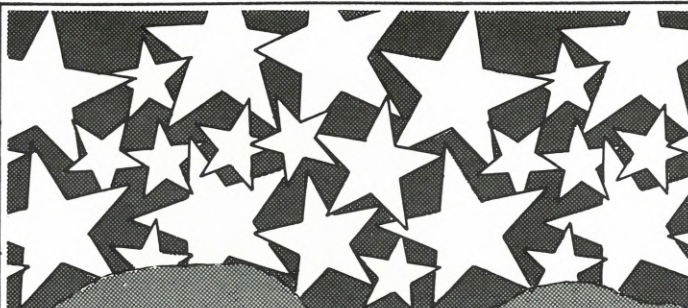

Ikkunalasia määramittaan leikattuna,
nopeat toimitukset ja edulliset hinnat

PARKANON LASIPALVELU/KORUPEILI OY

Puh. 2842

**Hyvää Joulua
ja
Turvallista
Uutta Vuotta**

KANSA-YHTIÖT

- JA KUNTO KESTÄÄ

PIKA-EVÄS

Alakatu 8, puh. 2423

Sisägrilli * Elintarvikkeet * Veikkauspiste

TULE JA TUTUSTU

KENKÄ 34

Hyttisen Liiketalo puh. 81690

JOULURAUHAA

YHDYSPANKKI
meidän pankki

LM · LÄMPÖ · VESI
· ILMASTOINTI
Esko Paavilainen Ky
Parkano, puh. 933-81130

P **PARKANON**
Leikkuurauta Oy
39700 PARKANO PUH. 933-81757

LÄMMINTÄ JOULUA

PARKANON LÄMPÖ OY

**A-RYHMÄN SÄHKÖSUUNNITELMAT JA
SÄHKÖASENNUKSET PARKANOSSA JA
LÄHIKUNNISSA**

- EDULLINEN TUNTIVELOITUKSEMME
- EDULLINEN TARVIKEMYYNTI
- EDULLISET VALAISIMET JA PIENKONEET

63400 ALAVUS AS. PUH. (965) 20626
39700 PARKANO PUH. (933) 81600

KUVAAMO

fotoleena

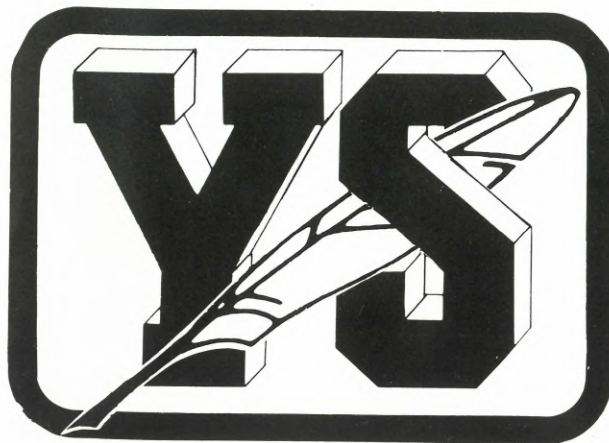
Keskusk. 4, 39700 Parkano
Puh. 933-81256

KASVUTAITO KY

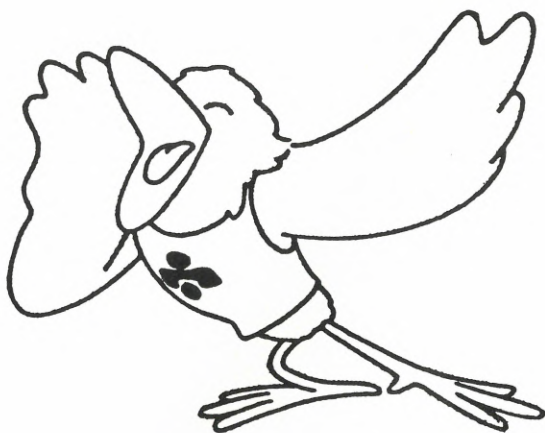
LAPINNEVA

JOULURAUHAA

Valitse
Voimakas
Viestinviejä:

YLÄ-SATAKUNTA

SOITA
TARINATINTTIIN!

30 nuorisolle
110 aikuisille
119 vain kahdelle

**Ikaalisten-Parkanon
Puhelin Osakeyhtiö**

HAUSKAA JOULUA TOIVOTTA

PARKANON TERÄHUOLTO

Puh. 933-2495

LIISAN KIOSKI

Puh. 2096

**KIITÄMME ASIAKKAITAMME KULUNEES-
TA VUODESTA JA TOIVOTAMME**

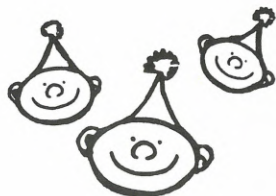
HYVÄÄ JOULUA SEKÄ
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

AURESKOSKI OY

TOIVOTAMME KAIKILLE VAPOLAISILLE
JA ASIAKKAILLEMME

HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ
UUTTA VUOTTA

VVAPO OY

Länsi-Suomen alue

MAALAUSLIIKE ERKKI NIEMENMAA

39700 Parkano puh. 2589

REIMA OY
Parkanon tehdas

Puh. 2626

PARKANON
KONEPISTE

ANTTI HELPERI 39700 PARKANO
Puh. (933) 1233

KAMPAAMO
Maija Autio

Keskuskulma II-kerros
Parkano puh. 933-2994

V Puusepäntiike PARKANO * PUHELIN 933-2254
VOITTO RAJUNEN KY

PARKANON PALAVALINTA

— Kankaat edullisesti pakoilta sekä paloina

Avoinna: ma—perj. 10—17
 lau 9—13

Puh. 2252, kot. 5436

VUOKRAAMME
 ERILAISIA KONEITA JA LAITTEITA
 sekä mm. VIDEOELOKUVIA

Liike avoinna: ma—pe 07.00—11.00
 12.00—17.00

PARKANON VUOKRAUS JA VÄLITYS KY

Puh. 2407

**PARKANON
 KOPIO JA KONTTORITARVIKE OY**

* Valokopiot * Monisteet * Piirustusjäljennökset * Laskimet
 * Kirjoituskoneet * Leimasimet * Konttoritarvikkeet
 * Konttorikonehuolto

**PARTURILIIKE
 ELISA RISTOLAINEN**

Puh. 81266

TAIDE JA KEHYS

Puh. 81192

**PARKANON KODINKONEHUOLTO KY
 T. MANSIKKAVIITA**

Parkano Asemank. 20, puh. 933-2460

Kodinkoneet, kylmäkoneet, sähköliedet,
 huolto-, varaosa- ja tarvikemyynti

**Hyvää Joulua ja
 Onnellista Uutta Vuotta**

SAAT HYVÄN
MIELEN

Se hyvä kotoinen
ruokakauppa
keskellä Parka-
noa. Poikkeaa!

MestarinTori

KESKUSKATU 7. PARKANO PUH. 2031

RENGAS-BETONI KY

Betonituotteita edullisesti

Velj. Kaunismäki

Puh. 81665 tai 35119

ASENNUKSET JA SUUNNITTELUN HOITAA

PARKANON SÄHKÖTUOTE KY

Aureentie 1 puh. 2661

KIITÄMME
KULUNEESTA
VUODESTA
JA
TOIVOTAMME

Uusi Jetta '87

Uusi Volkswagen Jetta on ylellisesti varusteltu. Uutta on sisustus sävy sävyyn, luokkaa parempi verhoilu, myös pääntuissa, ovissa, lattiassa – jopa ison tavaratilan takareunassa. Uutta on pehmustettu ohjauspyörä, pehmustettu vaihdetangon nuppi, sisältä säädettävät ulkopeilit. Uutta on kes-

kikonsoli, jossa jalkatilan lämmityssuuttimet, valaistu savukkeensytytin, tuhkakuppi. Uutta GL-varustuksessa on vihreät lämpölasit, kuljettajan istuimen korkeussäätö, nelipuolainen ohjauspyörä, upea Carat-velouri-verhoilu.

**Volkswagen
Menestyksen Merkki**

Volkswagen-Audi piirimyyjäsi

V·A·G

Autoeronen Oy

IKAALINEN —
PARKANO

**PARTURI-KAMPAAMO
MÄKIRANTA**

Puh. 2459

**VALINTA-
PIHLAJAVIITA**

Puh. 2268

MYKRÄN TURKISTUOTE

Valmistaa tilauksesta päähineitä, kauluksia ja
puuhkia ym. Soitellaan

HILKKA MYKRÄ

933-3231

**MAALAUSLIIKE
HANNU NUMMELA**

Puh. 1215

**Suoritan putkialan asennus- ja
korjaustöitä.**

URAKOITSIJAA

JORMA MYKRÄ

Puh. 3231

PHILIPS — TUNTURI
JOULUA JUHLISTAMAAN
PYÖRÄ JA TV-HUOLTO KY
PUH. 2185

**STIHL
RAKET**

URHEILU- ja KONELIIKE
J. KYRÖNVIITA
PARKANO PUH. 1254

FIAT PETOJEN
SUKUA

FIAT AUTOMYYNTI
Fiat varaosat
Fiat tarvikkeet
Fiat huollot
Katsastusremontit
Käynnit katsastuksella

Täyden palvelun autotalo

MATIN AUTO KY

PARKANO PUH. 933-2471

OY SANTOO TRADING LTD

AUREENTIE 1, 39700 PARKANO
Puh. (933) 81901

Lasten ja nuorten asusteiden
erikoisliike Parkanossa

JUNIORAPILE
Parkano, puh. 2676

FYSIKAALINEN HOITOLAITOS
Parkanon ☎81498
KUNTOUTUSKULMA

Keskuskatu 7

TILITOIMISTO

Rinnemaiden Tili Ky

Keskuskatu 7, 39700 Parkano

PARKANON AUTOKOULU
J. Roiha

Parkano, puh. 2033

RAKENNUSLIIKE Erkki Huhdanpää ky

39700 PARKANO PUH. 933-81555

ASUNTOTUOTANTOA — RAKENNUSURAKOINTIA

Teräsrakenteita rakentamiseen
sekä teollisuuden alihankintoja

Puh. 2831. Autopuh. 949/233881

PARKANON BETONI KY

om. SIRKKA NIEMINEN

puh. 933-3525

KIITÄMME ASIAKKAITAMME KULUNEES-
TA VUODESTA SEKÄ TOIVOTAMME RAU-
HALLISTA JOULUA JA HYVÄÄ UUTTA
VUOTTA.

39700 PARKANO, PUH. 933-1293

**PARKANON AUTOKESKUS
VÄINÖ VIITASALO KY**

Puh. (933)1293

RAKENNUS OY Velkko Pitsinki

39700 PARKANO PUH. 933-81743

LAPINNEVAN KYLÄKAUPPA

39660 Lapinneva puh. 933/35113

KYLÄKAUPASTA
EDULLISESTI MYÖS
MAATALOUSTUOTTEET

RAIVALAN KYLÄKAUPPA

PUH. 3215

PARKANON KONE JA METALLI RIIHIVIITA KY

Takojankatu 6

39700 Parkano puh. 2750

KÄYTTÖ- JA LAHJA- ESINEET PUUSTA

- kiulut
- haarikat
- kulhot
- tynnyrit
- leikkuulaudat
- puuautot
- saunaritilät
- kolpakot
- taloustarvikkeet
- leilit
- kellot
- naulakot
- leipälapiot ym.

Valmistus ja myynti:

Puutyöliike Pelkonen

39660 Lapinneva puh. 35139 Parkanosta Poriin n. 7 km
Osoiteviitta KIULUVERSTAS

NUORISOSEURAVÄELLE JA
UUTTERILLE VETÄJILLE
HYVÄÄ JOULUA!

PARKANON ☎ 933-81780

JR-AUTO

KOLARITYÖT • MAALAUKSET

**PARKANON
AUTOMAALAAMO KY**

Parkano, puh. (933)81278

- UUDET AUTOT
- VAIHTOAUTOT
- VARAOSAT

**PARKANON
KONELA-AUTO**

Pentin teollisuusalue puh. 810 00

**PAKETTIAUTO + YHDISTELMÄLLÄ
EDULLISESTI JA KÄTEVÄSTI**

- Muutot ym. tavarakuljetukset
- H-autojen kuljetukset

G. KORPINIEMI

PUH. 1221
Autopuh. 949/233676

**College-
kellari**
PUH. 2867

T-PAITOJEN
COLLEGE- JA
PLYYSHI-
ASUSTEIDEN
VALMISTUS
JA MYYNTI

PARKANON i-KIOSKI

PUH. 81678

**Täysi-
nahkaiset
Parkano
Talvikkaat**

- erikoiskäsitelty
päällisnahka
hylkii vettä
tehokkaasti
- tilavalestisessä
saappaassa jalka
mahtuu mukavasti
liikkumaan
- jalkineen nilkan
kireästämis-
mahdollisuus

PARKANON JALKINE OY

39700 PARKANO

PARKANON KUMIKORJAAMO

PARKANO PUH. 2149

**LEHTISAAREN
PUUTARHA**

Tarja & Simo

PARKANO KISSAKIVI
Puh. 2806

Jos tarvitset

- rakennus- ja rakennepiirustuksia
- kustannusarvioita
- rantakaavoja
- tai kiinteistönvälittäjän palveluja

niin ota meihin yhteyttä

**INSINÖÖRI- JA KIINTEISTÖTOIMISTO
HAVANKA KY LKV [A]**

PARKANO PUH. 933-2702

MAALAUSLIIKE HANNU RINNE KY 2665
LATTIANHIONTA HANNU RINNE KY

H. Rinne 2665 E. Nieminen 2991

40 v. Kello-Kulta
E. Syrjänen
Puh. 2181

OPTIKKO
SYRJÄNEN
Parkano — Puh. 2181
Ikaalinen — Puh. 6520

SANELMAN
VAATEAITTA
Parkano 2551
marimekko

PARKANON
KESKUS-
KEMIKALIO

40 v.

RAKENNUTTAJAT
Hankkeen toteuttaa

RAKENNUSLIIKE
UNTO OJANEN KY

39810 Linnankylä p. 933-34187 tai 15183

Parkanon-Kihniön

OSUUSMEIJERI

Parkano

Puh. 2067

ELINTARVIKKEITA

PIRKON KIOSKI

JOKAMIEHEN TAVARATALO VIINIKASSA

PARKANO
PUH. 2652

AVOINNA: MA—PE 11—21
LA—SU 10—21

- Saat halvalla korkealaatuisia tuotteita
- Edulliset maksuehdot
- Ilmaisen kotiinkuljetuksen

ASKO • ISKU • ARTEK • LUNDIA •
MUURAME • SOTKA • PEEM • JUVAKO JA
60 MUUTA VALMISTAJAA

SISUSTUSTALO
TAMMELA

39700 PARKANO. Puh. (933)81331
Torikatu 15, 38700 Kankaanpää. Puh. (930)23811
Soutajantie 4—6, 39500 Ikaalinen. Puh. (933)87654

Oy W. ROSENLEW Ab

Parkanon Saha

Metsäosasto — Parkanon piiri

Valmistamme mittatilaustyönä

KEITTIÖKALUSTEITA

PUUSEPÄNLIIKE ARI SOKKA
Käenmäentie p. 933-81637

KIITÄMME ASIAKKAITAMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

PARKANON JÄTEHUOLTO OLAVI KAIJA KY

puh. 2426

TOIVOTAMME KAIKILLE PARKANON JOULUN LUKIJOILLE
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

RAUMA-REPOLA OY

Parkanon konepaja, 39700 PARKANO

TOIVOTAMME
RAUHALLISTA JOULUA
JA HYVÄÄ UUTTA VUOTTA

39700 PARKANO 2278

LAATULISTOJEN VALMISTAJA

PARKANON LISTA OY

puh. 2811 telex 22284

**PARTURI-KAMPAAMO
YLINEN**

Pankkitori, puh. 81060

KULJETUKSET

KTk

LÄÄNIN KULJETUS OY

Parkano, Säästökulma, puh. 2090

Kasvuturpeet, kukkamullat

KRUUNUTURPEESTA

A & J Nieminen

39660 Lapinneva, Parkano

Puh. 933-31503

Paroonin
KALUSTE

Ahertajan-
katu

**KALUSTEHALLI
PARKANO**

Ahertajan-
katu

HINAUSAUTO

P. SYVÄNEN

PARKANO PUH. 2726

KODINKONEHUOLTO

JUKKA KIVIMÄKI

39700 Parkano puh. 933-811 85

**RIIPISEN KUKKA- JA
HAUTAUSPALVELU Ky**

Parkano puh. 2037

STUDIO

Parkanon Kuvaamo Ky
puh. 933-2433

Parkanon Paperi Oy

Keskuskulma
puh. 81812

Parkanon Kehräämö

Lankatori puh. 2215
Lankasuuli puh. 2204

Mitsubishi
Lada

Skoda
Elite

VALTUUTETTU HUOLTOKORJ.

- Huollot
- Takuuasiat
- Korjaukset
- Varaosat

PARKANON AUTOKORJAAMO
J. KOSKINEN

Pentin teollisuusalue
Puh. 81303

MARTTI NURMI

39700 PARKANO, PUH. (933) 2071

SILMÄLASIT
PIILOLINSSIT
KUULOLAITTEET

**KANGASNIEMEN
SILMALASILIIKE**

39700 PARKANO PUH. 933-81144

RAKENNUSTARVIKE

Pekka Seppälä Ky

Parkano — Puh. 2696, 81883
EDULLINEN ASiantuntija
RAKENTAJILLE

Tuo nyt autosi TALVIHUOLTOON. Meiltä saat
VARAOSAT JA TARVIKKEET
— AINA EDULLISESTI —

AUTO-LAHTINEN OY

39700 PARKANO, PUH. 2507

TM-RAUTA OY

Myydään uutta ja vanhaa käyttörautaa

P. 933-2206
Autop. 949-233181

PUUTAVARA-ALAN ASiantuntija
POHJOIS-SATAKUNNASSA

LEMPISEN PUU KY

39700 PARKANO PUH. 933-815 20

15 VUOTTA HUOLTOASEMAPALVELUA
PARKANON AUTOILUN PARHAAKSI

**PARKANON TB-HUOLTO
A. JA J. KUIVANEN**

Puh. 933/2409

VAIHTOLAVA-, NOSTURI- JA JÄTEKULJETUKSET

**Parkanon Puhdistuspalvelu
Esa Rikalainen ky 2349**

- säiliöauto 94040-31574
- nosturi, vaihtolava 949-231329

PARKANON KAARAMESTA OY

39700 PARKANO PUH. 933/81012

39700 Parkano puh. 933/2969

Elintarvikkeet meiltä edullisesti.
Grillistämme pikkulämpimät.
Veikkauspiste

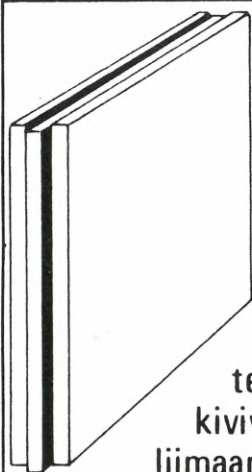
KIPSAKKA
Pentinmäki

LEPPÄKOSKEN SÄHKÖSAKEYHTIÖ

Pääkonttori Ikaalisissa * 6362
Aluekonttori Parkanossa 2179

Sähkövikailmoitukset kaik-
kina vuorokauden aikoina **6411**
(6366)

Kuluttajan omien laitteiden vioista käännyttävä sähköasennusliikkeen puoleen.

**SIPOREX-
VÄLISEINÄ-
LAATTA.**

Uusi tapa
tehdä laadukasta
kiviväliseinää
liimaamalla.

LOHJA
SIPOREX
39530 Kilvakkala
puh. (933) 6671

**YKKÖSLAATUA
YKKÖSLIIKKEESTÄ**

Valtuutettu

PHILIPS

myyjä Parkanossa

valtuutettu
Philips
myyjä

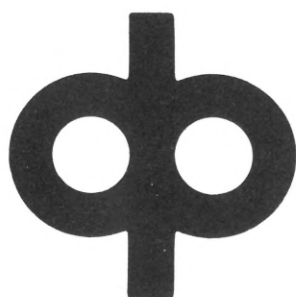

Sisällysluettelo

Lukijalle (Olavi Kujansuu)	1
Pelastus kaikille ihmisille (Erkki Hirvi)	2
Parkano täyttää vuosia (Sakari Moisio)	3
Omistusoikeuden synnystä (Martta Sevio)	4
Pyykim pesosta entisaikaan (Aune Lehtisalo)	7
Sukset olalla (Aili Sirola)	9
Partiointia Lumisuon maisemissa (Lauri Sandholm)	10
Mitä odotan kotikaupungiltani Parkanolta (Anu Ylimäki)	12
”Bilogisoppaa” (Toini Vainio)	13
Parkanolaisia perinneruokia ja niiden valmistus- vaiheet (Elli Aittoniemi)	16
Valkoinen laiva (Reino Lehtisalo)	18
Puolalainen Suomessa (Marek Stokowski)	20
Viesti menneisyydestä (Matti Mäkitalo)	21
Jouluni 1939 (Aaro Numminen)	22
Parkano-Seura ensi vuonna 10-vuotias (Olavi Kujansuu)	25

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Parkanon osasto 10-vuotias (Anna-Liisa Seilo)	27
Martat tänään (Liisa Lehtovuori)	28
Partiotoiminnalla Parkanossa pitkät perinteet (Minna Kolistaja)	32
Kansalaisopiston arkea (Pirkko Mantere)	36
Lapset kirjoittavat joulusta	38
Elämää musiikkilukiolaisena (Leena Koivisto)	41
Australialaisen vaihto-oppilaan mietteitä Suomesta ja Parkanosta (Timo Saari ja P:n on lukion III A) ..	43
Timo ja Marjatta Sirola Vuoden Maatalous- yrittäjät (Lea Luodetlahti)	44
Parkanon Jalkineella täystyöllisyys v. -86 (Taisto Nummi)	45
Mietteitä Parkanon kirkon kellotapulista (Martta Sevio)	46

PERHEPANKKI RIKSI ja
PERHEPANKKI TAALARI
TOIVOTTAVAT KAIKILLE
RAUHALLISTA JOULUA ja
MENESTYSTÄ VUODELLE 1987

PARKANON OSUUSPANKKI

Hyvä pankki paremmaksi — KYLLÄ

Uudenajan ostopaikka

Uudenajan ostopaikka

TENNASTA

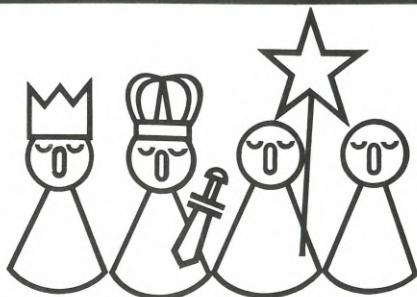

**TENNASTA
ONNISTUNEET
JOULUOSTOT**

Parkanontie
Puh. 2773
Elint. 2774
Tekstiili 2775
Kirja 2775
Taloust. 2601

Uudenajan ostopaikka Uudenajan ostopaikka Uudenajan ostopaikka

” Ja me toivotamm’
ja me toivotamm’
Onnellista ja
Hyvää Joulua!”

Tervetuloa K-kaupan

JOULUMAILMAAN

**TAVARATALO
RAUTAHALLI
MAATALOUS**

vaatehuone[®]
kesport
TOYOTA

ESSO

PK KY KIVINIEMI

39700 PARKANO

933-2222